

MISLI S DUNAVA

ДУМКИ З ДУНАЮ

Vukovar - Вуковар
2019.

КУД Яким Говля на Червеней ружи 2019. р.

КУД Яким Гарди на Червеней ружи 2019. р.

Дзень национальных меншинох Городу Загребу 2019. р.

MISLI S DUNAVA

Ljetopis Saveza Rusina Republike Hrvatske

21

ДУМКИ З ДУНАЮ

Літопис Союзу Русинох Републики Горватскей

Vukovar – Вуковар
2019.

Misli s Dunava – Думки з Дунаю

Nakladnik – Видава

Savez Rusina Republike Hrvatske
Союз Русинох Републики Горватской

Za nakladnika – За видавателя

Dubravka Rašljanin – Дубравка Рашиянин

Urednica – Редакторка

Vera Pavlović – Вера Павлович

Uredništvo – Редакция

Ahnetka Balatinac, Ljubica Hrahaj, Manuela Dudaš,
Lesya Mudri, Vladimir Provči i Vera Pavlović
Агнетка Балатинац, Любица Грагай, Мануела Дудаш,
Леся Мудри, Владимир Провчи и Вера Павлович

Lektori – Лекторе

Marija Vulić (rusinski jezik) i Andreja Magoč (hrvatski jezik)
Мария Вулич (русски язык) и Андрея Магоч (горватский язык)

Fotografije – Фотографиј

Ahnetka Balatinac, Zvonko Kostelnik, Vera Pavlović, autori tekstova i arhiv „Nove dumke”
Агнетка Балатинац, Звонко Костелник, Вера Павлович,
авторе текстох и архива „Новей думки”

Naslovna stranica – Насловни бок

Zvonko Kostelnik: Logo 1. Sajma knjiga i nakladništva nacionalnih manjina VSŽ
Звонко Костелник: Лого 1. Сайму књижкох и видавательства националних меншинох ВСЖ

Posljednja stranica – Остатній бок

Zvonko Kostelnik:

Sjećanje na žrtvu Vukovara 1991. – Vukovar mjesto posebnog pileteta
Звонко Костелник:
Здогадоване на жертву Вуковару 1991. – Вуковар место окремного пистету

Grafička priprema – Графична приготовка

Željko Debeljuh – Желько Дебелох

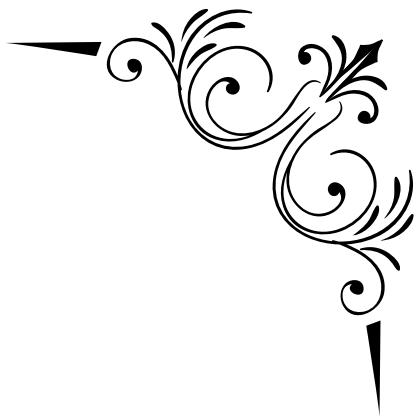
Tiskak – Друкарня

Certis d.o.o. Cerna – Цертис д.о.о. Церна

Tiskanje potpomaže – Друковане помага

Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske
Совит за национални меншини Републики Горватской

ISBN 978–953–7767–07–5

Društvo i politika

Дружтво и политика

ZA ČLANOVE VIJEĆA I
PREDSTAVNIKE NACIONALNIH MANJINA

Виберанки за членох радох и представительох националних меншинох на урнвю єдинкох локалней и подручнай (регионалней) самоуправи у Горватской

ОТРИМАНИ ПИЯТИ МЕНШИНСКИ ВИБЕРАНКИ

На виберанки за ради и представительох националних меншинох найвецей вибераочох (21,94%) вишло у Општини Богдановци хторим припадаю Петровци, а потим у Осечко-бараньской жупаниї (20,83%) дзе Представителька була Агнетка Балатинац.

Як дознаваме зоз Державного виберанкового повереніцтва (DIP) Республіки Горватской, Влада РГ розписала вибераники за 515 меншински ради и за 144 представительох, але не було зацикавених кандидатах за шицких, та виберанки були за 352 ради и 109 представительох, и то за ради у 20 жупанийох, 68 городох и 108 општинах, а за представительох у 20 жупанийох, 34 городох и єдней општини. На виберацких листинох були 242 кандидати. Од 22 националних меншиних котри жио у Горватской, право вибераня своїх кандидатах вихасновали 20 национални меншини.

Руснаци вибирали членох радох у Вуковарско-сримской жупаниї, городу Вуковару, та општинах Богдановци и Томповци, а представительох у Осечко-бараньской жупаниї и Городу Загребу, котри у тим случаю ма статус жупаниї.

Виберанки отримани 5. мая, а на мандат у тирваню од 4 роки вибрани шлїдуючи члени радох и представитеље:

Од вкупно 1 099 вибераочох на урнвю Вуковарско-сримской жупаниї, гласали 190 вибераче (15,83 %).

До Ради рускей националней меншини Вуковарско-сримской жупаниї вибрани зоз числом гласох:

1. Йоаким Ерделі	91	5. Славко Ждиняк	81
2. Томислав Кетелеш	86	6. Владо Русин	74
3. Звонко Костелник	85	7. Мирослав Дітко	70
4. Зденко Бурчак	84	8. Михайло Голик	70

9. Ярослав Медеши	67	18. Звонимир Барна	58
10. Мийо Шайтош	65	19. Владо Мудри	56
11. Оленка Бики	63	20. Янко Сопка	53
12. Деян Лікар	63	21. Мирко Дорокази	52
13. Ивона Гнатко	61	22. Звонко Гайдук	52
14. Златко Гириовати	60	23. Силво Бурчак	51
15. Наталия Гнатко	60	24. Звонко Грубеня	51
16. Звонко Мудри	60	25. Блаженка Медеши	51
17. Владимир Дудаш	59		

На уровню городу Вуковару од вкупно уписаних 373 вибераочох, гласало 41 (10,99 %), 40 важаци, а 1 лісток нсважаці.

До Ради рускей национальней меншини городу Вуковару выбраны зоз числом гласох:

1. Мирослав Дітко	32	9. Звонко Гайдук	23
2. Зденко Бурчак	31	10. Владимир Бучко	21
3. Зденко Ждиняк	28	11. Марияна Джуджар	21
4. Владо Русин	27	12. Андреа Миклош	19
5. Звонимир Барна	26	13. Ренато Миклош	19
6. Любица Гаргай	25	14. Наталия Гнатко	18
7. Наталия Барна	24	15. Мария Закалюк	18
8. Мирко Дорокази	24		

На уровню Општини Богдановци (хторей припадаю Петровци) уписани 319 вибераоче, а гласали 70 вибераоче (21,9 %), 69 важаци, а 1 лісток нсважаці.

До Ради рускей национальней меншини Општини Богдановци выбраны:

1. Йоаким Ерделі	41 глас	6. Желько Костелник	32
2. Томислав Кетелеш	39	7. Йоаким Вашаш	32
3. Михайло Голик	38	8. Янко Сопка	29
4. Звонко Костелник	36	9. Илона Грецешин	28
5. Владимир Дудаш	34	10. Звонко Шовш	28

На уровню Општини Томповци (хторей припадаю Миклошевци) од вкупно уписаних 204 вибераочох, на выберанки вишли 38 вибераоче (18,63 %), 37 важаци, а 1 лісток нсважаці.

До Ради рускей национальней меншини Општини Томповци выбраны:

1. Славко Ждиняк	22гласи	4. Биляна Ковачич	18
2. Витомир Чордаш	21	5. Звонко Ждиняк	16
3. Борис Бучко (27.04.1977.)	19	6. Владислав Хома	15

7. Звонко Мудри	15	9. Борис Бучко (16.04.1979.) 10
8. Мирослав Колесар	12	

За Представільох у Осєцко-барањьской жупаниї и Городу Загребу Руснаци з тих жупанийох гласали так:

У Осєцко-барањьской жупаниї упісані вкупно 72 вибераче, а на вибранки вишли 15 вибераче (20,83 %).

За Представільку рускай националней меншини Осєцко-барањьской жупаниї выбрана Агнетка Балатинац, а за заменіка Владимир Еделински.

У Городу Загребу, дзе упісані 128 вибераче, на вибранки вишло 21 виберач (16,41 %), а за Представителя рускай националней меншини Городу Загребу выбраны Михайло Тимко, док заменік Мария Блотней.

Новосц тих пятих вибранкох же ше по першираз вибера и заменік представителя, цо би мало олегчац и злеспац велі непредвидзены ситуаций.

З конституованьом радох по жупанийох, горадох и општинох выбраны и председателе, та заменікі председателя, як и конечна лістіна кандидатах хтори освоєли мандаты на тих пятих вибранкох.

За председателя Ради рускай националней меншини Вуковарско-сримскай жупаниї выбраны Йоаким Ерделі, док заменік не выбраны. За председателя Ради рускай националней меншини гораду Вуковару выбраны Зденко Бурчак, а заменік Мирослав Дітко. У Општини Богдановци за председателя Ради рускай националней меншини выбраны Томислав Кетелеш, а заменік Михайло Голик, док у Општини Томповци за председателя Ради рускай националней меншини выбраны Славко Ждиняк, а за заменіка Витомир Чордаш.

По отриманих вибранкох велі национални меншини мали пригварку на термін отримовання вибранкох, як и локацию виберацких местах. Окрім незвичайної хвили, точніше, барз велького дижджу котри падал цали дзень, у істи час ше отримовали и Перши прічасци, а кед знаме же людзе у Горватской и так не маю вельке звінкнүце виходзіц на вибранки, додатково почежкосци ішце лем єдна вигварка же би ше не виходзело.

По процентах можеме замерковац же при Руснацах релативно добри результат кед поровнаме з другими національними меншинами, але вшэ може быць і лепшэ.

Патграци на статистични податки виберанкох од скорей штири роки (2015. рок) и тогорочних, мож замерковац же ше число Руснацох на виберацких списках у шицких сегментах дзе отримани виберанки зменшало. Так на уровню Вуковарско-сримскай жупаниї мame податок же у виберацким списку 2015. року було 1 240 уписаних, а 2019. уписани 1 099. Город Вуквар 2015. року мал 419 уписаних, а 2019. року 373. Општина Богдановци 2015. року чишлї 369 вибераочох, а 2019. року 319. Општина Томповци мала 233 уписаних 2015. року, а 2019. уписани 204 вибераче. У Осечко-барањской жупаниї 2015. року уписаних було 74, а 2019. уписани 72 вибераче. У Городу Загребу котри у тим случаю ма третман жупаниї, 2015. року були уписани 134, а 2019. року 128 вибераче.

Потребне наглашиц же то не означує число Руснацох хтори жилю на тих просторох, але то число тих хтори ше уписали на виберацки лістини за вибераене своїх кандидатах за членох радох и представительськых национальных меншинох на уровню юдинкох локалней и подручней (регионалней) самоуправи у Горватской.

Постали зме справди „мала“ национална заєдніца, числено мала, але оптимизм снуєме на податку же по провадзеню статистики Представительски рускай националней меншини Осечко-барањской жупаниї, Агнетки Балатинац, од 74 уписаних 2015. року, умарло 12, а 2019. року ест уписаних 72, цо значи же ше уписало 10 новых. Заш лем, кед знаме же велї пошли до иножемства, треба ище моцнейше „збиц шори“ и шицки ведно, без огляду на политични лебо идеоло-гийни определеня, здружиц моци же би Руснаци на тих просторох обстали.

Агнетка Балатинац

З угла Представітелькі рускай национальнай меншини Осেцко-барањскай жупанії

У ГЛЄДАНЮ РУСНАЦОХ

Пише: Агнетка Балатинац

Кед сом, 2019. року, на пиятих меншинских виберанкох выбрана за Представітельку рускай национальнай меншини Осечко-барањской жупаниї, роздумовала сом як позберац Руснацох з тей жупаниї, як дойсц до ніх, поинформовац их о станову рускай национальнай меншини, понукнуц им змисти яки исную у жупаниї але и на уровню Горватской. Прибліжиц им институції нашей национальнай меншини, видавательство, информоване, роботу наших культурных и культурно-уметніцких дружтвох, Союзу Русинох РГ, роботу Координації рускай национальнай меншини РГ, активносцы хтори запровадзуєме на культурных и спортских збуваньох на уровню Горватской, институционалну улогу самих политичних целох у локальней и региональнай самоуправи, дац им знац же можу послац дзеци до Лестней школи мацеринского языка, исторії и культуры хтору организує Союз Русинох РГ, а финансійно помага Министерство просвіти и школства.

Було ми вельо того на разуме и вельо з того ше почало витворйовац.

Насампредз, особне сом себе зарисovala нащивиц каждого Руснака, односно Рускиню у Осечко-барањской жупаниї, та сом єдней соботи рушела на драгу до Барані. У Барані жиє 7 декларованих Руснацох у пейц населенъох.

Але же бим читачом лепшне прибліжела розошатосц Руснацох по Осечко-барањской жупаниї, а и саму заступеносц на тим подручу як и на подручу Горватской, представим статистични податки хтори ми доступни.

Осечко-барањска жупания єдна зоз 20 у Горватской. Горватска ма (по поису жительства зоз 2011. року) 4.298,889 жительох, од того 1.936 Руснацох. Осечко-барањска жупания ма 305.032 жительох, а Руснацох у тей жупаниї ест 100, од котрих 72 полнолітни, односно находза ше на виберанковим списку.

ОБЖ (Осечко-барањска жупания) ма 263 населеня и 7 вароши, а у 19 населенъох, рахуюци и вароши, жиє тих 100 Руснацох. У 13 местох жиє лем по єден Руснак лебо Рускиня, у 3 жилю по двойо, у Пишкуревцох 6, у Дякове 9, док лем у Осиеку жиє веќше число, односно лем 38.

Знаме же то лем статистика и же Руснацох по походзеню ест вельо веџей, але по вијашњованю их нет, а то єдине цо державни институції припознаваю. Число вијашнених приноши и веќшу можлівосц витворйования правох национальных меншинох по Уставним закону о правох национальных меншинох. Но кед занєдзбаме тото на цо мame, а на цо не мame право як меншина, застараносц пре зменшоване числа вијашнестых Руснацох походзи и од того же кус-покус, кед ше тренд зменшования предлужи, постанеме непрепознатліви за ширшу заєдніцу, а

зоз самим тим ше и страциме з видогляду институцийох, а потым ше страци и язик. Кед ше язик страци, постанеме як гевти хтори нешка там дзешка з Америки гледаю свойо корені по Карпатах, але комунікую по англійски бо свой прадідовски, мацерински язик забули.

Добре и тото же ше освидомлюю и же гледаю свойо корені, але ище лепше свойо корені зачувац, а не о 100 роки шпиртац по прешлосци чи би ше не нашло походзене. Ми мame шицки можлівосci очувац свой язик и свою культуру. Маме факультативне виучоване мацеринскаго язика у Петровцах, Миклошевцах, Вуковару и Старых Янковцах, а держава тоту можлівосц дава дзе лем меншина пожада, односно дзе ёст зацикавених.

Нажаль, незацикавеносц по других местах толкує ше з превельким обсягом порядних предметох у школи, та, ніби, школьнare преобтерховани же би ище учели и руски язик. А напр. японски лёбо китайски нe проблем, можеме го учиц гоч го мушиме плаціц з власней кишенкі. Але то уж друга тема.

Так я рушела гледац мойх Руснацах, як сом написала, перше по Барані. Сбота була подполнi фияско бо векшина нe була дома, та сом идуцаго тижня пошла знова, але тераз внедзелю. Тото було успишнейше. На два заводы сом прешла вецей як 200 кілометри, але важне же сом векшину нашла. Були задовольны же сом им ше представела, як сом им принесла Нову думку и Венчик, але дзепо-едни заш лем подзековали и гварели же су нe зацикавени же би тоти часописи примали (гоч би их доставали задармо), а други дзечнe прилапели можлівосц доставаня нашей преси.

Дзепо-едни ше аж барз зрадовали же сом их поинформавала о активносцох Руснацах у ОБЖ а и ширше, та обецали же ше и сами уключа, за початок гоч лем як патраче на манифестацыйох.

З Барані сом рушела до местах Мариянцы, Крунославле и Долні Михоляц. И ту сом стретла шумну часточку Руснацах. Док сом при даєдних нашла на одушевие, та и прилапійоване з розширеныма руками, при других сом обачела нe-приемносц пре нашо писмо котре їх сущедом подобне, як гевто хторе хвильково непопуларне у Горватской, бо виволуе здогадованя на меншину чийо припаднікі зробели страхоти у Отечественей войны.

По тих местах ходзим векшином внедзелю пополадню, бо сом обачела же теди найскорей найдзем людзох дома. Так сом до местах Петриевци и Белище рушела уж тидзень по нащыви Мариянцом, Крунославлю и Донього Михольцу.

Нащыва Петриевцом була барз цікава бо сом упознала особу по походзеню зоз Шиду хтора барз добре бешедуе по руски, але ей дзеци и унучата нe. Понеже то мішане малженство, ніяке ані нe чудо. При векшини така ситуация. Але тата иста особа нe так добре чита по руски, понеже мацерински язик у школи нe учела, а дома ю ніхто нe научел. Заш лем, прешвечала сом ю же то нe так чежко научиц, а ми ей будземе посилац пресу та голем най будземе у контакту. Прилапела тоту можлівосц, а мнe було барз мило же ище ёдна Рускиня войдзе до нашого ята.

Белище за мене було ище радоснейше. Там сом упознала младого человека хтори

по походзеню з Петровцах, барз добре бешедує наш язик, а гвари же так бешедує и зоз свойма дзецми. През бешеду з людзми, дознавам и хто кому родзина, та кед почнеме розгварку на туту томе, указуе ше же Руснаци насправди шицким родзина, а кед нє родзина по креви, вец су голем сватово.

Идуца нєдзеля водзела ме на други конец жупаний, до Далю и Ердуту. Нажаль, у тих двух местах дознала сом же ёдна особа уж длугоги час у Несмецкай и же є хора, а за другу же є найвироятнейше покойна ище од початку войни, а нашліднікох нет.

Понеже ми идуца нєдзеля була завжата з другима обовязкамі, одлучела сом пробовац пойсці до людзох всботу.

Дзекеди кед бим побренкала на дачийо дзвери, а з нука ше чул глас: „Тко је?“, чувствовала сом ше як гевти хтори вам понукаю же бисце прешли на другу виру. Цо повесці дакому през заварти дзвери же хто сом? На мою щесце, нє случело ше ми же би дахто не отворел а вец, у перших виреченьях, кед дознали же ніч нє предавам, ані не жобрам, розгварка углавним була прыемна.

Рушела сом до местах Чепин, Будровци и Стризивойна. У каждым з тих местах жие лем по ёдна особа хтора ше декларovalа же є рускей нацыональносці.

У Чепину сом нє мала щесца, у Будровцах лем наполи бо особа була одсутна, але дзівка як поштреднік преважала часописі, та познейше достанем інформації, а у Стризивойни нє верели бисце яки швет мали!

Упознала сом особу хтора у барз блізких родзинскіх вязох з веліма нашима активістамі, але пре роботу и пре дислокованосці, сама ше нє уключела до даякіх активносцох, але док пойдзе до пензій, гвари, роздума и о друженьях. Але ище векша радосці же сом през розгварку хтору зме водзели у ніх дома попри кафи, бо нас сердечне поволали нука, дознала же ма унуку хтора би дзечне пришла на Летну школу, а на тей истей Летнай школі преподава ей шестриніца, лем ше нігда не згварели коло того. Нія, яки швет мали!

У потерашнім гледаню Руснацох, прешла сом вецей як 500 кілометры, векшином внєдзелю, у свой шлебодны час и волонтерски, але мойо думане же кажды напор вредни кед ше тата мала гарсточка Руснацох збіс до моцнага ята и почнє зложно лётац и учыц младых же Руснаци требаю почитовац иншаке, але чувац свой.

По конец рока, кед хвиля не погуби плани, нащывим ище Пишкуревци и Дяково, а найчисленшее место, Осиек, зохабим за идуци рок, бо ту можем и пешо ходзіц, та нє нателью важне чи зафурка шніг, чи нє.

Жадам ище з вами подзеліц спознане же сом у гледаню Руснацох з векшай часці наишла на барз прыемных людзох, хтори ме векшином волали нука до свойого обисца, гоч лем през мойо слово знали же хто сом, бо ніяку ідентификацию о функції хтору мам нє ношим зоз собу, а ані ніяка карточка нє иснує хтору би друковала Жупания. З другога боку, пре нови предписаня о охрани особных податкох, з ані ёдну од тих особох сом ше нє сліковала. Верим же то будзе у даяким другим, трецим стретнцуцу, док ше лепшэ упознаме.

Жадам повесц же Руснаци барз культурни и госцолюбиви, а векшина барз добре ситуирована, под власним закрицом над главу и углавним заняти лебо у пензий. Могло би ше повесц же социјални статус Руснацох хторих сом стретла у подполносци ришени.

Гевти хтори одходза на дочасову роботу до Немецкай лебо ше тирвацейше виселюю, векшином одходза же би злешпали свой материјални стан, а гевти хтори одходза на длогши час, одходза тиж пре жаданє же би мали висши стандард и мирнєйши живот.

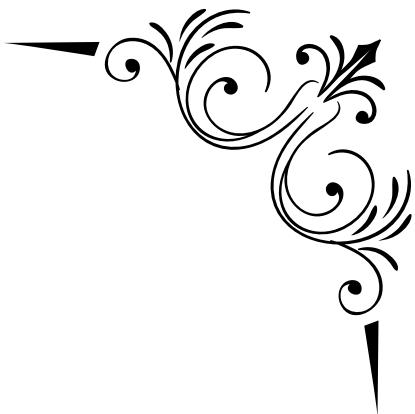
Але вредзи поглєдац ище даяки способи же би ше их уключело до рускей за-еднїци. Номално, то вимага досц часу, бо я, нпр., до 13 населеньюх пошла же бим у каждим нащивела лем 1 особу, але раховала сом же кажди Руснак того вредни. Та и гевтот хтори нешкa не чита по руски, наютре можебуц пожада научиц.

Жадам надпомнук же особи хтори сом нащивела векшином секундарна миграция Руснацох и найчастейше походза з Руского Керестура. Дзепоєдни з нїх друга, а даєдни треца генерация. Особа зоз Шиду перша генерация, але понеже мишане малженство, дзеци вецей не Руснаци, ані не знаю по руски. При векшини то мишани малженства, а дзеци уж по опредзеленю притулёни гу векшинскому народу и векшинскому языку. Можебуц их зацикави тата моя нащива и пожадаю дознац дацо вецей о языку и култури своїх предкох. Дай Боже же би знова пожадали постац Руснаци.

Агнетка Балатинац

**Нашла сом Руснака у
Белишту, Драган Джуджар
и Агнетка Балатинац**

Kultura i prosvjeta

Култура и просвита

Розгварка зоз професором Звонком Костелником

ЖИВОТ ПОШВЕЦЕНИ РУСКОМУ ЄСТВУ И КУЛТУРИ

Звонко Костелник народзени у Вуковаре 19. октября 1962. року. Одроснул, а и нешкa жиє у Петровцох. Нізши класи основней школи закончел у Петровцох (1969-1973), а висши у Вуковаре (1973-1977), Штредню польопривредну школу у Вуковаре (1977-1982), Културно-просвітне училище у Києве (1989-1991), студирал на Київським державним інституту, напрям Народна уметніцка творчосць и дипломовал на Оддзеленю хореографії (1992-1997). Нешкa роби у Союзу Русинох Республики Горватской як аниматор культуры, хореограф и секретар.

• Людзе углавним чули за Союз Русинох Республики Горватской, ал€ мо-
жебуц велї н€ знаю точно яке то здружен€, цо ше ту роби, як ше роби, яка
улога Союзу у дружтве итд. Можеце нам то дакус пояшнїц и приблїжиц?

Союз кровна организация шицких Руснацах хтори ше добродзечне учланєли до нъго. Союз основаны 1968. року. Же би ше Союз могло основац було потребне иоснован€ трох культурных дружтвох, а у гевтот час було их лем два, КУД „Яким Гарди“ у Петровцох и КУД „Яким Говля“ у Миклошевцох. Так тидзень скорей снованя самого Союзу основане КУД „Осиф Костелник“ у Вуковаре. Перша назва Союзу була Союз Русинох-Українцах Горватской, а веџ 1972. року смужка з назви знята и пререгистровани є до Союзу Русинох и Українцах Горватской. Така назва тирвала по 40-ту рочнїцу Союзу, а веџ 1. апраля 2014. року достал назву Союз Русинох Республики Горватской.

Союз у гевтот час позбераł три культурно-уметніцки дружтва до ёдней кровнай организациї, а нешкa до Союзу уключени дзевеџ нашо культурни дружтва. То три уж спомнути зоз Петроцвох, Миклошевцох и Вуковару, веџ ту КД Русинох зоз Винковцох, КУД Руснацах зоз Осишку, КУД Русинох и Українцах „Каліна“ зоз Риеки, КД Приморско-горанскеј жупаниї „Рушняк“ зоз Риеки, КПД „Рускиня и Руснак“ зоз Загребу и КУД Руснацах Цвелфериї зоз Райового Села. Тоти дружтва у своїм скарбу маю шпиване, гране, танцоване...

Союз ма и свою информативну и видавательну дзялносц. Информативна дзя-
лносц то нашо два часописи „Нова думка“ хтора виходзи кажди два мешаци,
значи шейсц числа рочно и „Венчик“ хтори виходзи квартално, штири числа
рочно. „Венчик“ предвидзени за основношколски возраст, а „Нова думка“ за

ширши круг читачох, як за младшу так и старшу популяцию. Информативна діялносць провадзи роботу наших культурно-уметніцких дружтвох и другого цо важне за припадікох рускей национальней меншини у Републики Горватской. Okrem того маме и рочнік „Думки з Дунаю“, у хторим ше друкує шицко туту цо до уж спомнутих часописох не стане, а важне є за нас Руснацох.

Видавательна діялносць тиж плодна. Кажды рок видаме по ёден або веций наслови, цо заш завиши од финансийных средствах. То кніжки наших писательох, поэзия и проза, кніжки зоз исторії, научови виданя и подобне.

Союз тиж власнік етнографскей збирки у Петровцах хтора основана 1972. року. Ніч не настава без людзох ентузиястох, та так було и з тей нагоди. Вони почали зазбероваць рижни стари алати, мебель, судзину, облечиво и подобне, а зоз жаданьем же би ше зачували од препаданя и забуваня. Були то Силво Кетелеш, Силво Ерделі и Томислав Мишир хтори за кратки час назберали телько экспонати же уж 1971. року отримана перша вистава под час „Петровского дзвону“ у Доме культуры. Такой потим, з помоцу Союзу, купена хижка, дзияковня, дзе ше дацо добудовало, а и нешка ше ише будзе. Так настала наша етнографска збирка. Од теди та по нешка вона ше дополньовала, а и надалей ше будземе о ней стараць же би ше тот скарб цо там отримал и зачувал. Ишце више ёст старини по наших пойдох и у Петровцах и у Миклошевцах. За отримоване старых хижкох потребне велько пенежи, а за нашо обставини до досць чежко. Союз ище одкупел зоз Миклошевцах ковальню и ю би тераз требало даяк пренесць до Петровцах. Було би добре кед будзе можлівоцси направиць ковальню яка дараз випатрала, але то за тераз так стой прето же наша етнографска збирка тераз припада под Министерство культуры за заштиту и отримоване экспонатох у Републики Горватской. Зоз німа ше чуєме досць часто, а перше цо тераз треба поробиць то фимугация, троване червоточу хтори вошол до дзверох и до подаєдних экспонатох.

Надалей цо барз значне за Союз то организоване Летних школох за основношколски и штредньошколски возраст. Летни школи почали ше организоваць 1963. року под назву „табороване“. Зоз тима зазберованями самоинициятывно започали студенти хтори зоз наших местох студирали у Загребе. На табороване приходзели млади зоз Петровцах, Миклошевцах, Вуковару, Руского Керестура, Нового Саду... Перши раз ше зишли у Руским Керестуре, а познейше у Змаєвцу, на Фрушкей гори, Шиду... По снованю Союзу, Союз вжал на себе организацию таких стретнутох и од теди ше то волало „семинари“ хтори веци преросли до Летних школох дзе финансоване истих преважало Министерство образования. Як видзиме, наша интелигенция у прешлосці порушала цошкі вельке, док нешка маме цалком іншаку ситуацию. И нешка ёст наших студентох як у Загребе, так и у других местох, але вони, нажаль, не зацикавени же би дацо поробели и врацели ше гу своім кореньем. Заш лем не треба трациц надію. Наздаваме ше

же их у сотрудніцтве зоз нашим Дружтвом и зоз нашим Представительом у Загребу даяк позбераме и организуєме, бо там студира, а по студийох и остало жиц немале число рускей интелигенциї.

**Звонко Костелник треци з ліва зоз
вуковарскими танцошами**

Цо ше дотика Летних школох нешкайшого часу Союз их организує, а Министерство образованя финансує. Же би до тей реализациї пришло, перше ше Союз муши явиц на конкурс хтори Министерство образованя кажди рок розписує. Потераз зме вше на тих конкурсах прешли. Же би ше могло вообще конкурокац, здружене муши мац найменей єдну заняту особу, муши мац двойністє кніжководительство и подприємство хторе роби тото кніжководительство. На щесце, тоти початни условия Союз ма. Же би ше школа могла отримац ми мушиме мац професийних викладачох хтори маю диплому законченей фаховей приготовки за преподаване (учителе, професоре). Тиж можу робиц и волонтере хтори можу преподавац шлебодни активносцы як цо то фолклор, музику, вишиване, рисоване итд. Цо ше дотика языка, историї и культуры муша буц людзе зоз дипломами.

Союз ма у своїм скарбу и досц числену бібліотеку. Дзепоедні кніжкі хтори ше ту находза Союз купел сам, а векша часц подаровани кніжкі. Подаровали их фамелій Хромишовых и Крайцаровых зоз Загребу, а после шмерци Влади Костелника (новинара и єдного зоз сновательох Союзу) його кніжкі подаровали супруга и дзивкі.

Маме барз красне сотрудніцво зоз Бібліотеку и читальню зоз Загребу. Там ис-нує Централна бібліотека Русинох и Українцох городу Загребу. Ми там посылаеме

нашо виданя, а вони нам помагаю коло набавяня и складаня кнїжкох.

Сам Союз участвує на веліх манифестацийох, на державных смотрох, на смотрох национальных меншинох, потым на рижних округлих столох, лёбо зоз своїма культурно-уметніцкима дружтвами дзе ше вец представя нашу культуру и традицию. Цеком рока нашо культурно-уметніцкима дружтвама зазнача коло двасто наступи цо у жеми, цо у иножемстве. Значи, представяме ше горватской и иножемней явносци. То красне число наступох кед знаме кельо нас ест.

По остатнім попису ест нас коло два тисячи, а увидзиме кельо нас будзе 2021. року. Наздавам ше же ше тото число нє зменша превельо, гоч знаме же лём на території Вуковарско-сримскай жупаниі того року нас ест коло 400 особи меней. Заш ше лём ёдна така мала заєдніца як наша отримала на тих горватских просторох скоро двасто роки и ище віше бешедує по руски, шпива, танцує, будує, а наздавам ше же так будзе и надалей. Тераз мame ёден тренд дзе млади небарз зацикавени за нашу культуру и националну меншину. Причини ест вельо, а ёдна, можебуц и найглавнейша, то же млади нє заняти та им вироятно и чежко прилапиц даяки обовязки.

Хвильково я єдини заняти у Союзу як аниматор культуры. Кед сом ту достал роботу пред 22 роками было нас штверо занятих. То була секретарка, секретар, главни и одвичательни редактор виданьох и я як аниматор культуры. Як аниматор культуры робел сом на анимированю у шицких наших культурно-уметніцких дружтвах. Нажаль, пре одредзени обставини и политику Влади Републики Горватской и Совету за национални меншини пришло до вельких пременкох, так же Совет за национални меншини припознава лём ёдного занятого, т.е. мож оправдац лём ёдну плацу зоз їх пенежох хтори ми видзелюєме. Кажде культурне дружтво видзелює 20% своїх пенежох до Союзу и за отrimоване и ушорйовнє нашей этнографскай збирки и будинку Союзу.

Союз ма свой Статут и по нім ше ровна. У Статуту одредзене Предсидательство, Скупштина, Совет Новей думки и Редакция Новей думки, як и стаємни гонорарни роботнік, а то редактор информованя и видавательства.

Союз ма делегатску систему управяння. На чоле Союзу предсидатель, подпредсидатель и Предсидательство. Предсидательство ше состої зоз делегатах. Кажде дружтво ма ёдного представителя (делегата) у Предсидательству. Скорей у Предсидательстве было вечей особи, а по проценту кельо ест особи у дзепо-ёдних местох дзе одредзене дружтво дійствує. То было барз вальке цело та є зменшане, а по тим ключу остало лём членство Скупштины. Окрем того, мame и рижни одбори, як цо одбор за школство, одбор за этнографску збирку и дзе-поєдни одбори спрам потребох як цо одбор за „Петровски дзвон“. Тоти одбори нестаємни и неодредзени су зоз Статутом.

Союз ше финансує найвецей зоз средствах хтори ше достава од Совету за

национални меншини Републики Горватской. Менша часць финансійох ше достава од Міністерства образованя, Ради рускей национальней меншини городу Вуковару, Радох рускей национальней меншини Општинох Томповци, Богдановци и Стари Янковци, як и зоз власних средствох. То широки круг приліву средствох, алє то заш лем не таки велики средства. Найчастейше ше зоз німа покрива путованє на Летну школу або даяки наступ, купованє компютера, принтера и подобних дробніцох.

На сцени под час вибеженства зоз Ларису Такач

„Петровски дзвон“ то централна манифестация шицких Руснацох Републики Горватской на уровню держави. За тераз ше кожди рок отримує у Петровцах. Того року зме мали 46. отримоване „Петровского дзвону“. Три манифестаций не отримани под час Отечественей войны. Чишля ше лем отримани „Петровски дзвони“, а можебуц би требало пораховац и гевтот час вибеженства кед нашо людзе, гоч не дома, були организованы и мали порядни наступи и у гевтих чекких часох. Гоч то не було у таекей форми „Дзвону“, алє можебуц би ше и тоти роки могли причишилїц. Так же бизме вец мали 49 Петровски дзвони, алє о тим питаню требаю розправяц члени Предсідательства и Скупщины. То би по календару було реалне. Призначаваю ше лем два роки у Загребе, Липовлянох и Славонским Бродзє.

Союз не лем же роби на полю культуры, вон барз добре сотрудзує зоз политичними организациями, у першим шоре зоз рускими радами: опшинскими з Богдановцах и Томповцах, городску вуковарску, жупанийску и Представителями зоз Осиеку и Загребу.

Союз барз вельо участвує у политичних информованьох, студийох, округлих столох хтори организує Совет за национални меншини РГ. То рижни симпозиуми и семинари за припаднікох националних меншинох. Иск на семинари барз добре прето же ше там може шицко повесц, може ше питац цо не ясне же би ше пояснело и там ше вше достаню прави одвити. Наприклад, було питане прецо муши буц найменей двацет членох у здружению дзепоедней национальней меншини, а кед нас можебуц тельо ист. Вец ушлідзел одвит же по попису жительства у Рэспубліцы Горватской, Влахох було 23 особы, та ше и им дава нагода кед же сцу могу основац свой здружене на подручу Рэспубліки Горватской. Тиж семинари за финансаване за нас значни бо ше шицко роби прэйг рижних апликацийох, як и явяне на рижни конкурси. На тоти семинари вше дахто з нас идзе, але не лем зоз Союзу, але и члени з наших дружтвох.

Цо ше Союзу дотика, треба ище надпомнунуц же 2002. року Влада Рэспубліки Горватской купела будинок у хторим ше тераз находзи Союз на адреси Ради Европы 93. То тераз треца локация Союзу у Вуковаре. Перши просторії ше находзели у улічки Степана Радича 7. Там була ёдна простория у хторей були канцелярия и кухньочка, шицко ведно дас 17 квадрати. Друга локация була у строгим ценру городу, у улічки Маршала Тита 11. Там були змесцены Союз и редакция Новей думки. То були два просторії за канцеларії, кухня и конк.

Тераз туту ту локацию не мож поровновац зоз центром, але за нашо потреби тот будинок вельо лепши и просторнейши. Ту мame 230 квадрати у хторих ше находза пиньвица, перши поверх дзе ше находза канцеларій Союзу и Новей думки, кухня и тоалет, други поверх дзе ше находза бібліотека и велька сала за схадзки, а у дворе ест ище ёдна простория дзе змесцене КУД „Осіф Костелник“.

• **Ви тиж активни у политичным живоце Руснацох, аж сце и член Совету за национални меншини Рэспубліки Горватской.**

Гей, член сом Ради рускай национальнай меншини Општини Богдановци, Ради рускай национальнай меншини Вукварско-срімской жупаниі, а тераз и два роки член Општинской ради Богдановци, як заменік Томислава Раца хтори ше одселел зоз Петровцох.

Член сом и Совету за национални меншини Рэспубліки Горватской и ту ми чече треци мандат. Ёден мандат тирва штири роки. За члена Совету ме кандидавала Рада рускай национальнай меншини Општини Богдановци.

Совет за национални меншини Рэспубліки Горватской то кровне цело националных меншинох на державним уровню хтори повязуе институції и интересы националных меншинох на державним уровню. Тото ше цело занёма зоз цалу меншинску проблематику у рамикох Уставнаго закону о правах националных меншинох и шицких других законах хтори ше дотикаю националных меншинох. У Совету исную три файты заступеносцы. До Совету автоматски уходза соборски

заступніки національних меншин. Друга файта, од пейзох членох, то представителі національних меншин зоз фахових, культурних, вирських и наукових шорох и представительських меншинських здруженььох, а хтори менує Влада РГ на предклад здруженььох, правних особох и гражданох припаднікох національних меншин. Вони маю двоякі легітимитет, бо су предложени з боку своїх меншинських здруженььох, а потвердзены од Влади, значи од векшинській часці. Треца файта то представителі зоз Рады за національні меншини хторих ест седем.

Кед ше раз войдзе до Совету вец ше там вецей не представя лем свою національну меншину, але там заступаме шицки 22 національні меншини и розправяме не лем о фінансованню и розподзельованню средствах як велі думаю, але о веліх других питаньох вязаних за національні меншини на подручу Рэспублікі Горватскай.

**На початку кариєри Звонко Костелник зоз
вуковарскими танцошами и петровскими гудацми**

• Вельо сце робели и ище вше робице на очуваню руского скарбу на тих наших просторах. Велі людзе вас познаю, можебуц меней по мену и презвиску, а вецей по назвиску. Кед медзи Руснацами повеме Коста, вец шицки знаю на кого ше дума. Можеце нам повесц як сце достали тото назвиско хторе вас тельо роки провадзи?

Назвиско настало од прозвиска Костелник хторе длугое, а так перши штири букви прозвиска зоз додану букву „а“ витворело назвиско Коста. Так ме волаю

од дзецинства. Перше так волали мойого покойного брата, а веџ и мнє. Перше сом бул Коста младши, а познейшэ остало лем Коста.

• **Поведзце нам даскельо слова о своім дзецинстве и кеди сце ше перши раз стретли зоз танцом.**

Зоз танцом сом ше перши раз стретнул у першай класі основнай школы при покойнай учительки Вири Гудаковей. Мой покойни брат и шестра були танцоше, а братняк Сілвестер Гача бул хореограф. Од дзецинства сом мал прихильносци гу танцу.

Паметам же кед сом раз у школским дворе бавел фодбал зоз другима хлапцамі збачел сом учительку хтора нас даскеліх доволовала. Кед зме гу ней пришли розказала нам же будземе танцовац. Мне ше то на першу не пачело, волел сом бегац за лабду, але вона заказала пробу и гварела же мушиме присц. Так я почал танцовац якишк танци. У першим танцу були зме якишк гушатка, мали зме джубки та зме ше там бавели, ходзели, скакали, так як то учителька поставела. Було там и якишк крохаї, не паметам чи то були даяки прави крохаї чи лем дацо цо вона видумала. На проби ше мушело ходзіц поряднє. Кед сом раз не пришол на пробу такой ше ми учителька ютредзень питала же чом сом не бул вчера, а я одвітовал же сом забул, веџ вона: “Гей, а есц ши не забул? Там най ши повед мацери же ши не бул на проби...“. Було ми такой зло, бо кед повем мацери такой будзем бити, а кед не повем, будзем бити два раз, и за тото же сом не бул и за тото же сом ей не повед. Не могол сом теди нікому повесц же не можем лебо не будзем танцовац, але ми не жаль и по нешкайши дні сом у тим.

После того зме ше уключели до культурно-уметніцкого дружтва дзе нас превжали старши танцоше хтори нас учили танцовац. Були то Мирослав Медеші, Владо Сопка, Владислав Дітко, Андэлка Костелник и Сілванка Гача.

Як сом ше учленел до дружтва остал сом його член по нешкайши дні. Перше сом бул длугорочны танцош, потым сом превжал водзене ансамбла зоз хорэграфіями хтори поставял Сілвестер Гача, а на концу сом и сам постал и хореограф. Перши танец хтори сом поставил бул „Петровски танцош, нялкош“ хтори и нешка танцуєме. Правда, поставил зоз сом го з помоцу Сілвестера Гачи, я направел шицко окрем уводу дзе ше кляпка и шпива „Петровским полю“, цо вон додал. По наших дружтвох поставял сом танци „Куцкуруши“, „Барешинску полку“, „Пастырски танци“, „Коломийку“ и рижни други танци. Танци сом поставял у Горватскай по шицких наших руских и украінских дружтвох, у Загребе, Липовлянох, Канижи, Петровцах, Миколашевцах, Осиеку, Вуковару, Райовим Селу... тиж сом робел и у Войводини, у Шидзе, Дюрдьове.

• **Яка була ваша животна драга по законченю школования ту дома?**

После законченей штреднай школы почал сом робиц у ВУПІК-у, веџ сом пошол до войска дзе сом бул падобранец. По войску сом предлужел робиц и праве

у тот час Союз подписал контракт зоз Україну о розменьованю студентох. З тей нагоди до України пошли я зоз Горватской и єдна дзивка зоз Войводини. Я ишол на усовершоване хореографії. Пасле двох роках врацел сом ше дому и предлужел робиц на старей роботи. Бул то 1991. рок кед ту у наших крайох починала война. Потым сом ше врацел до Києва дзе сом ше уписал на факультет хореографії. По законченим факультету врацел сом ше до Загребу дзе Союз бул змесцени и достал роботу як аниматор культуры хтору медзи иншим и нешка робим.

Нігда сом не раздумовал же бим ишол студирац до Києва. До того ме приведла моя животна драга и любов гу рускей традициі и культуры. Покойни хореограф Сілвестер Гача, хтори и мой братняк, часто ми предкладал же бим зоз нім ишол на рижни семинари и презентовал нашу культуру и традицию. Мне ше то попа-чело, а поготов кед сом превжал водзиц танечну секцию у КУД „Яким Гарди“ у Петровцох.

Кед ше организovalа школа Народнго танцу цалей Югославиі, то було да-где осемдзешатих роках на Бадії, такой сом ше там приявл. Була то жимска школа фолклору подзелена на шейсц танцошки зони. Закончующи таки рижни семинари вше ше ми то баржей пачело, але бул сом зацикавени найбаржей за нашу культуру. У тот час нашо танци ше могло студирац дзешка у Болгарской.

• Можеце нам повесц свойо упечатки о перших часох хтори сце препр-вадзели у Києве.

У тот час у України були барз вельки пременки и нічого не було. До ресторану ши не могол пойсц и дацо поєсц кед ши ше скрей того не наручел и безецовал себе место. Вшадзи вше шицко було полне бо було велью людзох, а мало будинки. У тарговинох скоро нічого не було, а кед и дацо пришло мушело ше стануц до шора хтори вше бул длугоки. У шоре ше стало не лем за колбаси, месо, хлеб, але дословно за шицко. Вшадзи ше могло видзиц длугоки шори, а я за стац у шоре не мал часу бо сом мал преподаваня. З часом то ше меняло и поставало лепшее. Були найчежши перши два роки, та сом себе оталь ношел барз велью конзерви, бо вони могли длugo стац. Кед сом людзом приповедал же як там, вони ми просто не могли вериц. Случовало ше и таке же поєдинцы покували продукти у дутяну и вец тово исте предавали на пияцу за дуплу цену. Бивал сом у студентским доме и мали зме студентску мензу, але там було шицко баз худобне. За приклад наведзем же ше єдло зоз алюминийову ложку хтору ше у нас престало хасновац пейдзешатих роках. Студентски дом ми мул блізко, дас пейдзешат метери од факультету. Домашні студенти велью часу трацели на путоване, а путовали и годзину, годзину и пол на автобусу, тролейбусу, транваю або з метроом.

• Як вам було зоз бешеду и чи було чежке школоване?

У першим шоре, кед ше там пайдзе, дума ше же ше шицко зна и шицко розуми, але то не баш так. Перши два роки було там и студентох українскогго походзеня

зоз Канади хтори барз подло знали українски або русийски язик, та бешедовали по англійски. Студенти зоз Польськей лепше познали українски и русийски язик. Я у школи учел русийски та сом ше могол спорозумйовац. Потим зме ше дорадзели же понеже зме пришли до України же будземе бешедовац по українски и так зме вец з часом звладали українски язик. Зоз професорами зме не мали проблеми прето же вони за нас странцох вшe мали порозуменя и сцели з нами бешедовац по українски, гоч ше тоти два роки цале школство ище одбувало по русийски. Шицки ше пременки там одбували помали. Перши шейсц мешаци було найчежше. Доставаш велью інформації, прекладаш их себе у глави и вец на даєдним языку мушиш одвитовац. Спочатку було ту шицького, и руского, и горватского, и русийского, а вец ше з часом вифільтровало до укарінского. Шейсц мешаци ми требало за звладац язик, а дас рок, рок и пол же бим шицко добре по українски написал.

Нігда не забудзем помоц єдней дзивки зоз Львова хтора ме барз добре розумела кед сом бешедовал тот помишани язик, та кед сом требал дацо написац вона ми шицко цо я бешедовал написала на кніжковним українским языку. Велью сом подзековни професорам хтори за мене мали велью порозуменя, так же сом ше не оддумал од школованя.

Перши два роки мал сом велью пенежи, а не мал сом цо купиц. Моя стипендія теди виношела 90 рублій, а іх єдна плаца була 150 рублій. У тот час у банки за 100 немецки марки ше добивало 33 рублій, а на чарно 1500 рублій. Так же я мал громаду пенежи, а ніч ми то не вредзело кед сом их не мал дзе потрошиц.

Перши два роки мали зме лем танци бо зме ишли на змоцнени квалифікації, понеже нам то не було порядне школоване.

Танци там на основи балету, а того ту не було. Там сом ше перши раз стретнул зоз жвератками, рукохватами, ставаньом до позиций ітд. Велі там пришли зоз вельким пред'знаньом, а ми зоз других жемох то не мали, та зме шицко од початку мушели учиц и звладацац. То була цалком іншака робота и іншаки приступ танцу од того як ми ту робели и танцовали. Годзина була роздзелена на три часци, першее зогриване, вец учене крочайох коло рукохвату на основох балету и аж вец поставяне хореографийох и танцоване танцох хтори ше там робели.

Було чежко, але сом витримал. Професоре ше ми питали же чи сом там пошол прето же сцем постац хореограф, чи лем так же бим препровадзел час. Я одвітовал же сцем постац хореограф, так же сом мал вельку помоц пайташох, пайташкох, професорох, але и велькай свой дзеки бо сом там пошол як добри танцош и водитель, а заш лем сом мушел спрам іх критериюмах почац од початку. Похопел сом же тово цо сом знал мушим положиц на ёден бок, а нове сом помали усвойовл. Кед сом так поскладал ствари вец ше ми удало давац рок за роком, шицки седем роки.

• Як странець мали сце проблеми за упис на факултет?

Не мал сом, прето же сом уж два роки бул там, а исти професоре преподавали так же ме познали. Прияти сом бул без приємного испиту, док за домашніх студентох приемни бул. Я бул єдини странець на студийох хореографії. Вежбал сом велью и витримал до конца, закончел тото цо любим и робим тото за цо сом ше школовал.

• Яки сце мали предмети на факултету?

Предмети на факултету були українски язык, странски язык, история України, филозофия, психология, музичне, подобова уметносць, фахово предметы як цо балет, дуетни танцы, класични танцы, народни танцы, сучасни танцы, хореография... Було то шицко ведно шеснац предметы. Преподаваня зме мали цали дзень зоз годзинову паузу за полудзенок.

Пан Костелник перши з ліва у Радошу на Дню нац. мен. ВСЖ

Цо ше дотика оценох, там нет единки, ал€ двойки, тройки, штвртки и петички, ал€ двойка не преходна оцена, така є як у нас єдинка.

Ми покладали за шицки танцы, ал€ лем основи тих танцох. Я ше опредзелел за Народни танцы и то моя специялносць.

У Києве у школи зме поставляли танцы и веџ тиж и як дипломску роботу. У України сом водзел ёден ансамбл даскељо мешаци по їх високих стандардох.

• Волаю вас и нешкана же бисце дагдзе поставляли танцы?

Гей, волаю ме. Гоч ше з нами розишла заєдніца Українцох, волаю ме до Липовлянох, до Канижи, Шумеча, ал€ и до Дюрдьова, Шиду. Мам велью обовязки у Республики Горватской и як хореограф, и як член Совету за национални меншини, та попри своёй порядней роботи чежко виплановац и пойсц на даскељо дні же

би ше дацо поставело. То єдна ставр, а друга то же мой длугорочни корепетитор Звонко Еделински, зоз хторим сом мал барз добре сотрудіцтво, мал шлог и вецей нє грає. Наздавам ше же ше ище голем кущичко вецей окрипи. Звонко знал шицки танци и з нїм було легко поставяць даяки танец, бо у тей роботи барз часто треба велью того зоз танечнїкамі повторйовац же би запаметали хореографию, од самого зогриваня та надалей. Чежко ше прилагодзиц и дагдзе пойсц без корепетитора. Зоз знятую музику на матрици барз чежко робиц.

• **Ви єдини у Горватской зоз таку квалификацию?**

У Горватской гей. Факултет хореографії закончел и Стефан Семянив зоз Сримской Митровици. Вон перши два роки закончел у Львове, а факултет у Києве. Тераз нє роби у свіїм фаху, але роби як новинар. У моїй класи на факултету було нас трицец і тройо, закончели го штернац, а од того ше зоз хореографию заніма лем пецеро, шесцеро, вони у України и я ту, у Горватской. Тоти цо законачели шицки були барз добри и танцоше и хореографе, але озда то не було їх животне поволане, та ше за таку роботу вец анї не одлучели.

• **Як то було под час вибеженства? Ви студирали у України, а кельо знаме танци сце поставляли медзи нашими людзми у вибеженстве.**

Я зоз стидиями започал 1992. року, а уж 1993. року, кед сом пришол на летни одпочивок, отримовала ше Летна школа. Там пришли нашо вибеженцы, але и гевти цо то не були, як цо млади зоз Славонского Броду, Загребу и подобне. Такой сом ше уключел до роботи Летних школох, та од теди та по нешкада викладам танец на нїх. Правда, теди сом бул лем хореограф, а нешкада сом и организатор и директор истих. На тоти Летни школи приходзели зме зоз шицких бокох дзе було наших людзох. Я приходзел зоз Києва. Же би ше то шицко поскладало, требало плановац мешацами скорей. Там ше поставляли танци же бизме могли наступац по Республики Горватской там дзе ше могло. Ишли зме и до Польской на „Лемківску ватру“, до Словакей до Свиднїку, ишли зме и до Немецекай. То було барз чежко и напарто бо сом приходзел лем раз рочно. Путовал сом на гайзібану, а путоване тирвало 36-38 годзини на релациі Києв-Загреб.

През лето сом бул у Сесветох, у Тиркайлових. Там сом ше чувствовал як дома бо сом бул зоз нашими людзми, а ходзел сом до Вінковацох, до Блацох, до Копривница, до Дольного Михольцу и вшадзи там дзе було наших людзох.

• **Зоз того виходзі же сце ше анї не одпочинули кед сце тельо робели?**

Першого року кед сом пришол остал мі єден испит за єшеньски рок. Була то подобова уметносц. Я зоз собу вжал кнїжки у наздаваню же ту будзем учыц, але од учена нє було нїч. Кед сом ше врацел назад, вишол сом на испит и ясне же сом спаднул. Знова сом вишол на испит о штернац дні и знова сом спаднул, та сом ше теди дакус задумал. Похопел сом же мушим шеднуц и научиц, бо кед не положим нє можем упісац други рок (там нє мож пренесц испит до другого

року). Мал сом ище єдну шансу хтору сом, зоз помоцу пайташох хтори ми помогли порихтац ше, вихасновал на добре и положел. Достал сом штверку, гоч професорка гварела же би можебуц могла буц и петичка, але понеже сом два раз нє знал та най так будзе, а мн€ було значне лем най положим. Теди сом перши раз и остатнї раз нє очисцел рок и пришол до Горватской и нїгда вецей. И дзень нєшка нє препоручел бим студентом же би зохабяли испити за єшеньски рок. Треба ше постарац и очисциц шицко на час. Було барз чежко и требало велью робиц же би ше дало шицки испити на час. Мушим припознац же не було легко положиц анї класични танци лёбо народни танци, але то заш лем танец, танцуеш зоз целом, нет там велью бешеди, а ту ше мушело велью бешедовац.

Кед сом закончел факултет и врацел ше до Горватской, було то 1997. року, такой сом почал робиц. Так и пробы були частейши, а перши наш значни наступ бул на Смотри националних меншинох у Лисинским 1998. року. У тот час перши раз зме одтанцовали „Руски пастирски танци“ у 14 парох. Уж сом теди купел и народне облечиво и принесол го зоз України. Було то облечиво Закарпат'я. Теди перши раз пришли гудаци зоз Петровцох. Були то Звонко Еделински и Мирослав Костелник, та грали у ансамблу хтори зме позберали зоз шицких бокох держави. То бул барз успишни наступ.

Нашу культуру зме презентовали вшадзи дзе зме могли, у Дякове, Марї Бистрицы, Загребу, Долнім Михольцу, Валпове, Копривници, Липовлянох, Шумечу, Канижи...

• Цали сце свой живот пошвецели Руснацом и, як сце гварели, робице цо любице. Медзитим, можебуц маце даяки гоби, як ше опущусце и релаксуєце?

Релаксация мой рочни одпочивок. Найлепше кед ше пойдзе на морйо и теди шицка робота престава. Кед ме дахто навола же дацо треба и кед повем же сом на морю, вец шицко може и причекац. А кед бим бул дома, вец би то було цалком иншак. За даяки спорт лёбо гоби нє мам часу. Правда, барз любим влапац риби лёбо бавиц шах, любим ше и картац, але ми за таке дацо барз мало часу остава.

Дні ми барз виполнени. После роботного часу вше ест ище дацо, або пробы, або схадзки, викенди тиж виполнени зоз рижними наступами, семинарами, округлыми столами, на рижних сом манифестацийох як госц, як член Совету националных меншинох або як секретар Союзу... Так же сом на велї боки присутні зоз нашим народом. Правда, ест вше меней людзох, вше меней зацикавеносци, але я ше наздавам же ше будзе мушиц дацо пременіц. Можебуц ше нє премені наյотре, але я уж думам же би ше напоютре могло дацо пременіц и на державним уровню, а поготов при нашей национальней меншини.

• Почитовани пан€ Костелник, дзекуєме вам на розгварки и жадаме вам велью успіху у вашей роботі.

Розгварку водзела Любица Гаргай

КУД РУСНАЦОХ ОСИЄК ПРЕЗ 2019. РОК

Кед пишеме хронологију роботи КУД-а Руснацох Осиек през 2019. рок, мушиме насампредз мац на розуме почежкосци з хторима ше Дружтво стретло и стретра.

Порядни виберанки хтори були отримани у децембру 2016. року, кед за предсидательку выбрана Татяна Миклош, а до нового предсидательства вошли Лела Дітко (касирка), Зденко Сивч (подпредсидатель), Дубравка Рашиљин (член), Блаженка Будимич (член), Гелена Тимко (секретарка) и Мирко Рибич (член), не принесли результати яким ше Агнетка Балатинац наздавала кед предкладала кооптиране нових членох до Предсидательства. Балатинцова думала же нови особи порушаю нови активносци хтори до Дружтва приведу нових членох, а иснующих злешпаю бо, по словах Балатинцовой, младши маю сучаснейши идеї, прилаплівши младим, треба им препущиц же би вони водзели Дружтво.

Але указало ше же то не было потрафене, а нова предсидателька, Татяна Миклош, уж концом другого року мандату, хтори иншак тирва 4 роки, одступела од дальнього руководzenia зоз Дружтвом. Зоз Предсидательства одступели и Гелена Тимко, як и Блаженка Будимич, праве тоти особи за хторих Балатинцова думала же принешу нови идеї и зацікавя нових членох.

Так концом 2018. року отримана позарядова виберанкова Скупштина, а структура Предсидательства пременєта, односно, место 7 членох, вигласане же би было 5, понеже зменшане число членох Дружтва.

За предсидателя выбрани Огнен Здравкович, подпредсидателе Дубравка Рашиљин и Мирко Рибич, секретар Зденко Сивч, а касирка Лела Дітко.

Пре нови обставини активносц КУД Руснацох Осиек була досц зменшана, а членство, часточно пре хороту а часточно пре не находзене змистох хтори би их прицаговали, напущело Дружтво.

Структура членства по старосних критериюмох указує же ведно можліве витворйовац лем два файти активносцох, точнейше, у Дружтве активно иснue лем хорска секция, а тамбурови оркестер хтори скорей бул числени, у остатні час, пре здравствени причини веліх членох, не отримує порядни проби, але ище віше провадзи хор на наступох. Нови тамбураше ше не уключую бо таку структуру младих Руснацох у Осиеску анї не мame.

Хор, з хторим руководзи Огнен Здравкович, отримує порядни проби пондзелком вечар, а по тераз нови члени не приступели, док ше стари, з векшой часци пре здравствени причини, часточно осипали.

Але и попри шицкого того, по окtober КУД Руснацох Осиек наступело на академій з нагоди Дня Руснацох у РГ, на Петровским дзвону, на манифестаці

„Кед голубица лещела“, ведно зоз Представительку рускай национальнай меншини ОБЖ, Агнетку Балатинац, организовало Мемориялни турнір у столним тенісі „Владимир Тимко“, як и монодраму „Політикум Рутенорум“ у виводзеню Томислава Раца, та промоцию кніжкі „Гомбуля“ Агнетки Костелник Балатинац. У новембру ше рихта наступіц у Мадярскай у супрацьстве з Дружтвом Руснак, початкам дэцембра будзе организація традицыйнага Фестывала рускага хорскага шпівання „Дравски габи“, а ішча их чека и наступ при Словакох и традицыйнага Крачунскага дружнене.

Окрем хорскіх активносцох и наступох на манифестаціях, на ініцыятыву Агнеткі Балатинац, раз мешачно Дружтво отворене за дружнене шыцкіх членох и приятельох КУД Руснацох Осиек. На початку Балатінцева предложела же бы ше тога збуване волало „стретнуца стреду“, же бы ше легчайше запаметало, але познейше, пре гевтих хтори страдамі уж маю даяки активносці лёбо провадза фодбалскі змагання на тэлевізіі, стретнуца преруцены на штварток.

Так кождога першага штвартку у мешацу Балатінцева „дежура“ у Дружтве ад 19 па 20 годзін. Темі не задані, та мож бешедоваці о шыцкім, а може ше віхасноваці нагода опытац ше Балатінцевай і дацо зоз Уставнаго закану о правах національных меншинах, понеже вона Представителька рускай нм ОБЖ.

На тоті стретнуца тиж не приходзі вельке чысло людзох, але думане Балатінцевай же треба маць точно одредзены дзень у мешацу кед до Дружтва можліве прыспіц „на бешеду“, а не лем на пробі.

Цікаве зазначыць за анали Дружтва же 18. януара до нащыві Дружтву и Представителькі рускай нм ОБЖ пришол Канаме Окано, Японець хтори віучуе Руснацох. Жадал видзіц як Руснацы у Осіську практикую свой язік и культуру. Прыведли го члени Дружтва Руснак, Мійо Шайтош и Наталя Гнатко. През два-годзінове дружнене Канаме Окано могол дознаць же Руснацы у Осіську практикую рускі язік у кождоднёвой бешеды та и у контактох у Дружтве, а гевти хтори го не практикую, а Руснацы су по походзеню, веクшином з мішаних малженствах где превладал даёден другі язік, але вони ішча віше голем шпіваю „по рускі“. Так ше и случело же шыцкі ведно зашпівали, а кельо мож было видзіц по реакціі Японца (гоч то барз суб'єктивне з оглядом же вони не указую свой негативны чувства и барз су добре одхованы и культурны) бул задовольны з податкамі за свой виглядоване и видзело ше, як же му было прыємно у дружтве членох КУД Руснацох Осіск.

Треба ішча зазначыць же члени КУД Руснацох Осіск, у чашэ медзі Крачуном и Новім роком, отрымую Крачунскага дружнене хторе ма уж длугоку традицию, та ше з радосцю чека тот період кед ше членство зіздзе и зашпіва Коляді.

Агнетка Балатинац
Фото: А. Балатинац

Работне предсідательство Зденко Сивч, Татяна Міклош, Дубравка Рацлянін и Гелена Тимко

Часц членох Скупштини КУД Руснацох Осиек

З ліва на право Агнетка Балатинац, Звонко Костелник и Дубравка Рацлянін

З ліва на право Зденко Данчо, Мирослав и Мария Мудри, Владимир Еделински и Дубравка Рацлянін опатраю нови книжки

КУД Руснацох Осиек наступа на манифестації „Кед голубица лєцела“

КУД Руснацох Осиек наступа на манифестації „Петровски дзвон“

На стретніцох у Дружтве бешедус
ше и о путованьох до далесіх
краіох. Дубравка приповеда о
своій нащыві до Австарлії. На
сликі Здэнко Данчо, Владимир
Еделински, Дубравка Рашлянін,
Агнетка Балатінац і Янко Чордаш

Промоцыя збіркі поезій Агнеткі
Костелник Балатінац „Гомбуля“.
З ліва на право Вера Павлович,
редакторка, Агнетка Балатінац,
авторка и Дубравка Рашлянін,
предсідателька Союзу Русінох РГ

КУД Руснацох Осиек, хор на Шветочнай
академії з нагоды Дня Руснацох у РГ

Редакторка Вера Павлович
представя книжку „Гомбуля“

Томислав Рац у виводзеню
монодрами „Политикум Рутенорум“

Японец у нащиви Осечаньом

Меморијални турнир у столним тенисама Владимир Тимко

Зоз роботи КУД „Осиф Костелник” Вуковар

Найвецей наступи зоз тамбуровим оркестром

Звичайно кожного року перша культурна робота у КУД „Осиф Костелник” Вуковар започина у януаре после крачунских и новорочних шветох. Перше коло чого ше ма найвецей роботи то приріхтоване за отримоване традиційного булу або Вечару Русинох городу Вуковару. Того року бал отримани у готелу „Лев“ остатнєї суботи у януару, на хтори ше зишло красне число людзох зоз жеми и иножемства. Програма на балу була кратка, але рижнородна и богата, на хтoreй наступели мишани хор, танечна секция, соло шпиваче, а шицко у провадзеню власного оркестру.

Уж о мешац, у фебруаре, отримани Днї Союзу Русинох Республіки Горватськей и КУД „Осиф Костелник“ Вуковар, а з нагоди Дня мацеринского язика. На самим початку присутніх привітал подпредсідатель Союзу и предсідатель КУД „Осиф Костелник“ Владо Русин. Реферати за туту нагоду порихтали и прочитали Вера Павлович и Звонко Костелник, а заграли и зашпивали вуковарски гудаци. То була ище єдна красна нагода за дружене Руснацох городу Вуковару.

У марці Дружтво уписало три наступи. З нагоди госцювання петровской монодрами у Загребе вуковарски гудаци шицким були велька потримовка. Потім у Городской бібліотеки Вуковар отримана промоція двох збиркох поезії „Чаривна лабдочка“ и „Немирни погляд“ вуковарской поетеси Любіци Гаргай. Поезия хтору читали Наталия Барна и Любіца Крезо була преткана зоз музичніма наступами домашнього Дружтва. Окреме шицкіх зрадовали міклошевски дзеци хтори за туту нагоду рецитували дзецинську поезию и шпивали. З нагоди госцювання грекокатоліцького владики Мукачевской епархії Милана Шашіка у Райовим Селу наступели вуковарски гудаци.

Апріл прешол без наступох, але прето найкрасши мешац май бул богати зоз рижніма наступами. Перши три наступи були у Риски и Матульох, у рамикох Тижня култури Риска. Дружтво наступело зоз шпивацку и танечну скцию.

Дзень національних меншинох Вуковарско-срімськей жупанії того року отримани у Радошу при Ілоку, у Културним доме Матки словацкей. Вуковарське дружтво того року мало чесць представиц нас Руснацох. У рамикох манифестації були поставени и штанди на хторих ше могло видзиц рижні народни ручни роботи, писане слово и національна кухня. На нашим столе понукнути були велі нашо смачни, традиційни єдла як цо капущанікі, череги, белюши, горгелі, сирец, шунка, бобальки, кромплянікі, погачики, кифлочки, вощини, та аж и палачинки и рижні колачи. Шицко тото порихтали вредни газдині креативней

секциі „Прадки“ вуковарскаго дружтва. Вуковарчане на радошскай сцени одшпивали три шпиванкі. Мишани хор одшпивал писні „У лешу при валале“ и „Вежні зайду и я зайду“, дует Мария Закалюк и Юлия Хованец „Ми дзівчата Русначки“ у провадзеню власнаго оркестру.

Шлідзел Дзень Руснацох Рэспублікі Горватскай хтори ше и того року отримал у Городским музею у Вуковаре. Дружтво наступело зоз мішаним хором хтори одшпивал два шпиванкі, солістом на флаути Давидом Мрдяновым и поетесу Любіцу Гаргайову.

Остатніого дня у маю гудаци наступели на Маялосу у Петровцох.

„Петровски дзон“ место дзе ше шицкі нашо рускі дружтва намагаю звіць. Дружтво зоз Вуковару наступело зоз літературну секцию дзе поетове читали свой стихі, потім на „Дзвончку“ дзе шпивала Клара Міклош, як и на Центральней манифестаціі зоз мішаним хором и танечну секцию.

Потім шлідза два наступі дзе наступел лем оркестер, а то Дзень нацыональных меншин Городу Загребу и 13. Медзинародна смотра фольклору у Дарди.

Дружтво було и през літо активне, та наступело на Лету у Марії Бистрици зоз танечну секцию. На Фільм фестивалу у Вуковаре зоз музичну секцию и секцию „Прадки“. И з тей нагоды гостем того престижнога фестивалу представили культурни скарб и національна кухня.

Ані того лета не препущена нагода наступіц на Летней школи Русинох, дзе младым пошведочели як ше треба намагац чувац свою культуру и традицию.

Єдини тогорочни наступ за граніцу Рэспублікі Горватскай бул у нёдалёкім Шидзе у Войводині, на манифестаціі „Мелодії руского двора“ дзе наступел оркестер наступел и на Липвлянских стретуцох 2019, провадзациі петровских танцошох.

Потім Дружтво наступело у Міколашевцох на Манифестаціі „Міклошевци 2019“ зоз мішаним хором.

Віше міли гості у Вуковаре то вшліяк маліар и поета Владимир Провчі зоз Матульюх при Риєкі. Вон того року мал прекрасну вістраву у Горватскім доме у Вуковаре. Вістра барз крашнє прията з боку почитавельюх маліарства, а на отвераню истей окрем Хлопскай шпивацкай групи зоз Петровцох наступел и вуковарски мішани хор.

Мішани хор штредком септембра наступел и на Дню Руснацох Рэспублікі Горватскай у Заграбе.

Крашнє видзіц кед нашо дружтва сотрудзую, а у чаше у хторим жиєме часто и барз потребне. Як сце могли замерковац, вуковарски оркестер часто наступа и грее кед Петровчане танцую. Так то було и на два заводы у Вінковцох, на Фольклорных вечарох Вінковских ёшеньох и у дефилеу истих.

И того року Дружтво отримало дзецинску манифестацыю „Перши аплауз” хтора того року була осма по шоре. Програма запачала зоз покладаньем венцох и паленъем швичкох при крижу на уцеку Вуки до Дунаю, а потым отримана культурно-уметніцка програма у хторей учасці вжали три культурно-уметніцкі дружтва членіцох Союзу Русинох Рэспублікі Горватскай: КУД „Якім Говля” зоз Міклошевцох, КД Русинох зоз Вінковцох, и КУД „Осіп Костелнік” зоз Вуковару, потым Дружтво „Руснак” зоз Петровцох и гасцуюци горватски КУД „Сава” зоз Райовага Села. Манифестацыя и того року отримана зоз фінансійну потримовку Совету за нацыональныя меншини Рэспублікі Горватскай и Городу Вуковару. „Перши аплауз” закончел зоз вечера за шыцкіх учацнікох програми у готелі „Лев” у Вуковаре.

Под час писаня таго тексту шлідза бізовні наступі на „Дравскіх габох“ у Осиеску и на Крачунскім концерту у Заграбе, а можебуц ше случи ище даєден неплановани наступ.

Же би ше през рок могло мац тельцо наступі муши ше велью и робиц. Вшеліяк же за таго найзаслужнейши самі члени хтори нёвистато ходза на пробі граня, шпіваня и танцу. Окрем ніх ту и Предсідательство Дружтва, хторе ше зіходзи на порядні схадзкі и ришуе чечуці проблемі. Вшеліяк же за шыцко найзаслужнейши предсідатель Владо Русін хтори ше намага шыцко цо лепшне организовац и окончовац должностц предсідателя.

За сам конец таго рочнага рэзімеа вратціме ше на сам початак рока, кед ше у дружтвених просторіях штредком януара случело ёдно незвичайне стретнүце. Дружтво націвіл пан Канаме Окано зоз Япону. Прыведла го учителька Наталя Гнатко, а прывітали предсідатель Владо Русін, секретарка Любіца Гаргай, касир Звонімир Барна и член Надпатрацкого одбору Звонко Гайдук.

Мр Канаме Окано робі наукові проекціі о этнолінгвістичнай ситуацыі Русінацох у Рэспублікі Горватскай. Иншак, жіе у горадзе Кобе у Япону, робі як сотрудник за русійскі язык на Універзітэту за странскі студії и докторант ё за рускі язык на Філозофскім Універзітэту на Новім Садзе.

Же би йога вигледоване не было лем по інтернету и по рижных виданьох, вон пожадал стретнүц ше зоз людзмі на терену.

Тото дружене нам было цікаве насампредз прето же зме без почежкосци могли комуніковац зоз ўдним Японцом на своім мацеринскім, рускім языку.

Кед би голем таких стретнүцох было вецей...

Любіца Гаргай

**Звонко Гайдук, Владо Русин,
мр Канаме Окано, Любица
Гаргай и Звонимир Барна**

**Леся Мудри, Любица Гаргай,
Вера Павлович и Нина Салатович
на промоції книжкох**

Клара Миклош

Мария Закалюк и Юлия Хованец

**Матей Бурчак, Давид Мрдянов,
Антонио Недич, Владо Русин,
Ренато Миклош и Витомир Гарди**

**Мишани хор на Манифестації
Миклошевци**

Наталия Барна и Любица Крезо
читаю стихи поетеси Гаргайовей

Председатель КУД „Осиф
Костелник“ Вуковар

Антонио Недич

Давид Мрдянов на
Дню Руснацох РГ

Руски штанд на Дниу нац.
меншинох ВСЖ

Татяна Алерич, Зденко Бурчак,
Мария Закалюк, Владо
Мудри и Юлия Хованец

Члени КУД „Осиф Костелник“ Вуковар на балу 2019.

КУД „ЯКИМ ГАРДИ“ ПЕТРОВЦІ 2019. РОКУ ОЗНАЧЕЛО 100. РОЧНІЦУ КУЛТУРНЕЙ ДІЯЛНОСЦІ

Кед у августу 1919. року основане Руске народне просвітне дружтво „Просвіта“

у Новим Садзе, истого року основана и филияла „Просвіти“ и у Петровцох.

На „Русалки Дністровей“ и обидвох „Руских соловеюх“ наш ше руски романтизем не застановел. Млади Гавриїл Костельник и сам священа особа, написал и видал 1904. року Идилски венец з „Мойого валала“ на нашим руским бешедним языку.

Так ше будзел и конечно пребудзел наш народни дух, котри ше вецей не могол загашиц. Уж ище ані полни рок после Першай шветовей войны, 1919. року, руске священство паноцове предводзени идеино, праве зоз Гавриілом Костельником.

Просвіта зохабела невисцерліви шліди у нашей вирскей, просвітней и культурнай діялносци, цо ше моцно чувствує и жие и по терашні дні. Шицко з черству одлучносцу же так и предлужиме.

Тоти идеали як червена нітка, ведно зоз свою стародавну правдиву руску християнску виру и церкву, ведли през цали романтизем, та Руске народне просвітне дружтво „Просвіта“ и Союз Русинох и Українцох Горватской зоз своїма асоціаціями теди и нешка.

З німа віше була чи як водителька, чи такой обок з німа, наша Грекокатоліцка церква у котрой ше у новши часи особено и одлучнє закладали и нашо крижевски владикове, кир др Дионизий Няради и кир др Гавриїл Букатко, вон и син нашого краю, зоз Андриєвцох при Славонским Бродзе.

Руске народне просвітне дружтво „Просвіта“ досягло вельки успіхи док ей діялносц не претаргла Друга шветова война. После ней у наших валалох основани культурно-просвітни дружтва, котри предлужели на традиції Руского народного просвітнога дружтва, розвиваюци и змоцнюююци далей нашу просвіту и культуру. Здружели ше, и 1968. року у Вуковаре основали себе Союз Русинох и Українцох Республики Горватской.

Уж пред сам конец рока, 28. децембра 1950. року, основане Културно-просвітне дружтво „Яким Гарди“, у Задружним доме отримана Сновательна схадзка нового культурно-просвітнога дружтва, на котрой присутствую 180 души.

Звит о потреби снованя дружтва поднесла учителька Бесерминьова, котри прилапени и дружтву дате мено Якима Гардия, любителя культурно-просвітнай

и уметніцкей роботи, борца хтори погинул у антифашистичнай борбі.

Од теди дружтво ношитель културней, уметніцкей и просвітній роботи у початку и спортскей покля нє основане спортске дружтво „Гвізда“

Насмапредз, КУД „Яким Гарди“ у шицких обласцох своїй діяльносци у тих 69 роках витворело величезни успіхи и результаты у пестованю и промовованю рускей культуры.

З огляdom на тоти збуваня, 2019. року накончели ше 100 роки од першey културно-просвітній асоціації у Петровцох и шицких ей нашліднікох, по правах скорейших генераційох наших дідох, бабох и родичох.

Так и КУД „Яким Гарди“ обовязуе на святочни способ преславиц нє лем розвой культуры и уметносци, але и розвой национальнаго іденітету, еманципації и конституования Руснацох у Рэспублики Горватской.

Петровске Културно-уметніцке дружтво „Яким Гарди“ свою културну роботу започина од початку рока за період од 01.01. 2019. по 31.12.2019. рок, а вона наисце так набита, але заш лем треба призначиц же у КУД „Яким Гарди“ найчисленша и найактивнейша шпивацка и фольклорна секция старших танцошох. У тим року КУД „Яким Гарди“ мал аж 30 наступи на рижних манифестацийох у жеми и иножемстве. Заслужели же бизме их начишлели:

- 01.02. – Ноц музеюох – Петровци,
- 02.03. – Монодрама „Політикум рутенорум“ – Загреб,
- 08.03. – Монодрама „Політикум рутенорум“ – Осиек
- 05.05. – Дзень Општини Богдановци – Богдановци
- 25.05. – Дзень Руснацох РГ – Вуковар
- 31.05. – Обичаі нашого народу „Майске древо“ – Петровци
- 01.06. – Музично-литературни вечар „Петровски дзвон“ – Петровци
- 02.06. – Петровски дзвончок – Петровци
- 02.06. – Прегляд фольклорней творчосци „Пертровски дзвон“ – Петровци
- 09.06. – Майске древо – ДВД – Петровци
- 16.06. – Смотра национальных меншинох Городу Загребу
- 22.06. – XIII Медзинародна смотра национальных меншинох – Дарда
- 29.06. – Червена ружа – „Одгуки з ровнії“ – Руски Керестур
- 03.08 – Мелодії руского двора – Шид
- 24.08. – Най ше нє забудзе – Дюрдюв – Войводина
- 24.08. – Липовлянски стретнуца – Липовляни
- 01.09. – Миклошевци 2019 – Миклошевци
- 12.09. – Вистава малюнкох В. Провчия – Вуковар
- 14.09. – Дзень Руснацох Городу Загребу – Загреб
- 16.09. – Фольклорни вечари – Винковци
- 22.09. – Святочни дефиле Винковских ёшеньох – Винковци

- 01.10. – Означоване паду Петровцох – Петровци
 28.09. – Кед Голубица ләцела – Петровци
 28.09. – Перши аплауз – Вуковар
 08.10. – Финалне фодбалске змагане купу Вуковар – Петровци
 10.11. – Обичаї нашого народу „Прадки“ – Райово Село
 26.11. – Вистава малюнкох В. Провчия – Загреб
 07.12. – Дравски габи – Осиек
 14.12. – Крачун у Загребе – Загреб
 27.12. – Крачунски концерт з нагоди 100. рочніци культурнай діяльносци – Петровци

Фолклорна секция робела на организацыйним плане у зазберованю потерашніх и нових членох. На плану образовней часци робело ше на понавяню потерашннього репертоару, триманю и спрэвованю на сцени.

Драмска секция чишлі 10 членох на чоле зоз режисером Томиславом Рацовим. Виведла премієру драми „Політикум рутенорум“ у Петровцох. Наступело ше у Загребе и у Осиеку.

Хлопска шпивацка група на чоле зоз Томиславом Дудашовим чишлі седем членох и зоз роботу ё задовольна як и зоз шыцкима наступама на рижних манифестацыйах.

КУД „Яким Гарди“ у своёй обсяжнай роботи облапя и роботу читальні, хтора од 1999. року набавела 2000 нови кнїжкі и учленела 80 новых членох.

Читальня разполага зоз кнїжковым фондом од 2.750 наслови лёбо 11.400 кнїжково єдинкі, та 29 авдіо и видео записи.

Тоти числа змістую на горватским языку; 2.240 кнїжково єдинкі зоз 2.220 наслови та 1.888 кнїжково єдинкі дзецинских кнїжкох од 60 насловох.

На руским языку читальня ма 100 кнїжково єдинкі од 58 наслови, та 240 дзецински кнїжкі зоз 31 насловом.

Треба наглашиц же попри шыцкого начишеного КУД „Яким Гарди“, точнейше його члени, кожды рок приrixтую централну манифестацию культуры Русинох Рэспублики Горватской „Петровски дзвон“, Майскэ древо, а помагаю и у пририхтованю виставох Етнографскай колонії и других програмах значных за нашу культуру и просвіту.

ВИНЧУСМЕ!

Звонко Костелник

Дзень националних
меншинох Городу Загребу

Вистава малюнкох Владимира
Провчия у Вуковаре

Дзень Руснацох у Загребе

Дзень Руснацох РГ

Дарда

Дзень Општини Богдановци

Музично-літературни вечар
на Петровским дзвону

Звичаї нашого народу
у Райовим Селу

Кед голубица лєцела

Маялос

Монодрама у Загребе

Драма у Осиєку

Маялос ДВД у Петровцих

Ноц музейох

Перши аплауз

Петровски дзвон

Петровски дзвончок

Подобова вистава Владимира
Провчия у Загребе

Покладане венци

Страдане Петровци

Червена ружа

Фодбалске змагане у Петровци

Фолклорни вечари

АКТИВНОСЦІ КУЛТУРНО- УМЕТНІЦКОГО ДРУЖТВА „ЯКИМ ГОВЛЯ“ МИКЛОШЕВЦІ ЗА 2019. РОК

И того року, попри почежкосцох зоз котрима ше стретаю шицки нашо дружтва, Миклошевчане и далей активно робя на плане культурного аматеризму. Танечніки и шпиваче шорово отримую проби раз тижньово, а през цали рок вкупно чишля коло трицец наступи.

Женска шпивацка група наступела на шицких традицыйных програмах и манифестаций Руснацох у Горватскай и Войводини, як цо то означоване Дня Руснацох у РГ у Вуковаре, на Центральнай манифестації „Петровски дзвон“ у Петровцах, Фестивалу „Червена ружа“ у Руским Керестуре, Фестивалу жридлового шпиваня „Най ше не забудзе“ у Дюрьзове, на Манифестації „Звичаї нашого народу“ у Райовим Селу, як и на Фестивалу руского хорского шпиваня „Дравски габи“ у Осиеку.

Младша дзецинска танечна група под руководством Виолети Гириовати за собу ма наступи на „Петровским дзвончку“, Дзецинской смотри фольклору у Церни, „Червеним пупчецу“ у Руским Керестуре и „Першим аплаузу“ у Вуковаре. Попри танечнікох, активно робя и млади вокалисти, як у соло так и у группним шпиваню.

Старша фольклорна група чишлі дзешец наступи. Каждого року танечніки науча по ёден нови танец, та так младши на репертоару маю штири, а старши аж шейсц танци. Вредни були и шпивачки, хтори до свойого богатого репертоару додали пейц нови шпиванки.

Свойофайтови звит роботи дружтва за цали рок представя культурна манифестация у Миклошевцах. Тогорочна 34. Манифестация „Миклошевци 2019.“ отримана 31. августа и 1. сентября, а Миклошевчане порихтали богату и змистову программу котру нащивело красне число патрачох. Всботу дополадня, у рамикох 26. Спортских бавискох „Яша Баков“ отримани турнір у малым фодбалу, а предвечаром промоция новых збиркох поезій и вистава малюнкох Владимира Провчия. Члени секції за очуває традиції порихтали виставу салветкох на кошарку котра тиж виволала вельки интерес публіки. Субботова программа закончена зоз цаловечаршим концертом котри дали домашні и ансамбл „Каліна“ зоз Риски. Традицыйна Смотра фольклору отримана внедзелю пополадню, а попри домашніх у ней учасцівали ище осем культурни дружтва. Программа манифестації закончена зоз цаловечаршим концертом, котри Миклошевчаньом подаровали

культурни аматере КУД „Тарас Шевченко“ з Дюрдьова.

Миклошевчаньем ше и того року удали оствариц и єдно госцованє у иножемстве, у Мадярской, дзе 21. септембра 2019. наступели на культурней манифестацыі Дзень гражданох и меншинох III району Будимпешти. Главни мадярски варош на шицких охабел барз красни упечаткы и жаданє врациц ше до нъго ище раз.

Тото и други путованя и наступи барз важни, насампредз за младших членох культурного дружтва. Вони младим даваю можлівосц же би през путованє, дружене и нови искуства прешириeli свойо спознане о культурней розличносци и розвили свидомосц власного ідентитету.

Леся Мудри

Дзень Руснацох Городу Загребу

Дзень Руснацох у Вуковаре

Коло бинни у Миклошевцох

Наступ у Райовим Селу

Дзецинска смотра фолклора, Џерна

Вожене на гайзибану у Џерни

Вистава ручних роботох

Владимир Мишленович

И маџери уживаю

Илоцке лјето 2019.

**Водітелька програми
Сабина Ждиняк**

**Заслужени одпочивок
после наступу**

**Младши Миклошевчане на
Петровским дзвончку**

**На промоції книжки А.
Балатинац у Осиєку**

Червена ружа у Керестуре

Здогадоване на наступ у Дюрдьове

Млади тамбураш Андрей Пап

Стаємни водітель и рецитаторе
Анамария и Матей Мудри

Старши танчніки у Петровцох

Николина Бучко

На площи геройох у Будимпешти

После наступу, Будимпешта

Старши танечнікі на
Коцурскей жатви

Червене пупче 2019.

Перши аплауз, покладанє венцох

МАНИФЕСТАЦИЈ КД РУШНЯК ПГЖ

КД Рушняк того року означує два вельки рочніци. Перша рочніца то 115 роки присельованя Руснацох до Риєки. Гоч ше дума же Руснаци приселели и скорей, Інститут за историју зоз Загребу ма податок же то було 1904. року, кед ше штвено Руенци, хтори ше приселели пре економски причини, службово уписані до кнїжкох Чавлох при Риєки.

Друга рочніца то 15 роки од снованя КД Рушняк, 14. 6. 2014. року. Снователе були Владимир и Верица Провчојово и Татјана Крамер, народзена Провчи. Сноване ше збуло у хижи Провчојових у Матульох, на адреси Бранка Лагине 39. Свидоцтво о тим стої на мраморнай таблиці на хижи Провчојових.

Тоти два рочніци значни на гарсточку Руснацох у нашим приморским краю. Ту вдерени фундаменти за нашо обстоянє и лем таки здроженя як културни дружства служа же бизме ше не потрацели але зединели, бо ведно зме моцнейши и тирвацейши.

КД Рушняк ПГЖ ше од самого снованя прилапел обовязки отримованя културних манифестаций. Єдну з нїх пестуєме уж 15 роки. Спочатку ше волала Дні култури, але тераз ше вола Тидзень култури, понеже тирва вецей тижні. Вистави дораз по отримованю досягли високи уровень хтори зме не страцели, ані не зменшали. Наш модел роботи дружене з публику хтора часто и учашнік манифестаций, як цо то гастрономия на Корзу.

Риска вельки город и ма 22 национални меншини. Конкуренция велька и же би ше було на верху муши ше велью и квалитетно робиц. Ми ше з роботу пребили, нас од початку почитую и познаю. На улїци стретаме людзох хтори нам ше питаю же цо тераз робиме и кеди нас знова увидза, а то найвекше припознане. З даєдними зме постали пайташе. Щиро поведзене – потрафели зме. Як єден пан гуторел, отворели зме му душу руского народу.

У городской и жупанийской управи тиж так нас хвала и найлепше жадаю, як и други институции и организациі. Наступаме по цалей жупаниї, але муши ше буц свидоми же то и вельки обовязки. Вше мушиме думац и бориц ше же бизме не страцели цо зме посцигли. Прето ше намагаме буц віше лепши и лепши.

Конкуренция велька, а простору за наступане ест мало. То почежкосц з хтору ше стрета наша наймоцнейша подобова секция. Даєдни места дзе зме викладали малюнки недоступни пре селене, жедлярене, утаргнуце и дуге, так же як чежко мальовац, ище чежше на виставох указац цо ше зробело. О даскелью мешеци Риєка поства Европска пристоліца култури, цо велька чесц, але и одвичательносц. Цала Горватска будзе у Риєки бо то перши раз же єден город з Горватской достал

таку титулу. Так же чежко достац одвітуючи простор за роботу, а Дом култури яки маю нашо валали нє маме. У Риєки єст вельо празного простору хтори би ше могло хасноваць, бо велі вельки подприємства препадли и вельки прости роками празни, а ми ше знаходзиме. О тих почежкосцох Провчы бешедовал явно и на риєцкай телевизії, та ше наздаваме же то учую гевти хторым то поручене.

Тидзень культуры Руснацах и Українцах Приморско-горанской жупаниі наша найвекша рочна манифестаця хтора ше отримує у маю. То цепли и красни мешац кед яр у цеку и приходзи літо, а шыцко желене и пахняце.

Почали зме з двома малярскими виставами од 06. по 13. май у значних простирах, Општини Матулі и Народней читальні на Корзу у Риєки. У Општини Матулі у голу вистава була на трох поверхох. Там ше може вельо указаць, а кажды автор може указаць свой роботи кед нє иста тема.

Друга вистава була у Читальні на Корзу, а тема за шыцких була иста. Викладаче Подобовей секцій робя кожде на свой способ, але кед тема задана кожде ю зашлём обрабя на свой способ и дава свой печаць. У уметносци нет диктату и то ше почитує.

Потым отримани ище три вистави. У Месним одборе Млака, дзе и шедзиско Дружства, у Палати Модело, при сали дзе ше отримал наш концерт указали ше малюнки квеца, та у Матки пензіонерах ПГЖ дзе ше указали ведути Риєки. Шмелю то указаць пейц вистави за мешац дні і велька робота. У МО Млака була шлебодна тема за В. Провчийового хтори виложел и указал ретроспективу своіх работох.

Вистави указали на числени малюнки и рочну роботу секцій. Малюнки селектаваны, та выбраны найуспішнейши акварели и акрилы на платну.

Вязане за вистави, Владимир Провчийов два дні тримал роботню мальованя у акрил техніки, гоч ше обрабяли и други техніки по жаданю учашнікох. Тоты роботні безплатны и прицагую людзох. Малюнки нє такого високого квалітету, але су красни.

Концерты були атрактивни. Госци учашнікі були КУД „Осіф Костелник“ з Вуковару, цо їх штварте госцюване у нас и публика их уж позна. Вони віше даю дацо нове, дисциплінованы су, у красним народним облечиве и наступ им віше удачни. Так було и пяяток, 12. мая у Палати Модело, прекрасней сали Здружения Италиянох, дзе виведли прекрасну програму хтору повторели и на верху Спартскай сали у Матульох.

У Матульох були и нови госци, хтори потераз ище нє наступали у нас. То СКД „Просвета“ Вишково и „Жеянски звончари“, фольклорни ансамбл зоз Жеянох при Мунеху Општини Матулі хтори указали стари танцы.

Ютредзень на Корзу на Ядранской площи була гастро програма. Першне бул дефіле учашнікох през Корзо, а потым ше варели нашо руски єдла хтори ше

дзелело бесплатно цо спричинело и вельку гужву. Тиж так ше танцовало и шпивало, а найвецей дзекуюци гудацом и танцошом КУД „Осиф Костелник“ з Вуковару, а указали ше и пані у руским народним облєчыве. Красни слунковити дзень ішце баржей прицагнул патрачох.

Медій ше не баш найлепшэ указали, але заш лем новини даcus писали о тим, найвецей Нова думка. Чкода, бо ше мало цо видзиц.

Подобова колония националних меншинох Горватскаго приморя и Лібурнійскаго краю

Осма по шоре заш указала на красу мальованя и друженя. Наступело 13 малярох, цо вельке число. Було их з Осиеку, Славонскаго Броду, Рукавцу, Матульох, та 7 госцох учашнікох з України, з Ужгороду. Ту ше позберали маляре з искусством, цо ше найвецей одноши на Українцах. Шицки вони маю академски фах и не было им чежко мальовац. З оглядом же жиєме на морю вони ше велько купали за тоти осем дні прерування, а мальовали або додня рано або вечар. През дзень лем дорабяли. Так же скапчали хасновите и одпочивок. Одредзеней теми не было, але ше базовало на краю з хторого приходза. Мали зме и двоіх младых малярох з Осиеку хтори маю 13 и 16 роки. Вони досц патрели и учели. За свой возраст мали векши успехи.

Анкица Верхас зос Славонскаго Броду віше иста – барз добра. Єй акварели прекрасни. Мирта Блажевич з Рукавцу стандартна як и Владимир Провчайов з Матульох. Маляре мали и вилети на острово Крк, на штредньовиковну твердиню Кастав и до Трсту у Италиі. Соорганизатор за Україну бул древодлобач Константин Ковган.

Іх роботи указаны на штирох виставох: По законченю у Општини Матулї, потым у Народней читальнї на Корзу, у Месним одборе Млака два вистави и вистави на манифестациох „Пул каштела“ у Риєки и „Мандрачу“ у Волоском – Опатия. Попри того, віше кед ест нагода виклада ше даєден малюнок. Окреме малюнки Григория Гой. Вон ше влєце знова врацел и мальовал, та його малюнки викладаме у МО Млака и у Општини Матулї.

Подобова колония збера малярох и малюю на самим месце цо доступне публики, а то тиж нагода за стретнуца малярох, дружене и разменьоване думаньох и оценьоване малюнкох. Того нет у нас велько. Чкода же ше осецка колония загашела бо була барз добра. Ми остали браніц ей здобутки. Риска не ма колонії нашого фаху, та можліве прето и Совет за националны меншини и Приморско-горанска жупания и Город Риска мали чувства же би нас потримали и финансийно помогли. За нас то велька обвязка, але и чесц. За нас ше скорей шицкого зна пре обидва манифестаций, але и пре культурни аматеризем.

Владимир Провчай

ХАСНОВІТЕ ВІПОЛНЬОВАНЄ ШЛЄБОДНОГО ЧАСУ – МАЛЬОВАНЄ У АКВАРЕЛ ТЕХНЇКИ

Не мушиме буц школовани маляре, скулпторе, керамичаре..., досц буц чувствительни и жадац ше подобово виражовац.

Виражуєме ше з розличними технїками: угльом, клайбасом, тушом, пастелом, гвашом... Зоз щеточками, лопатками, ножиками... Наша велька радосц, хтору ношиме у себе, гонї нас же бизме звладали шицко цо нам природа дала, а чловек створел. Факт хтори олегчує творчосц то визуалне паметанє. Досц же би ше дацо створело по мотиву хтори остал у нашим паметаню.

Почина ше зоз стварами, при нас и пред нами, хтори нам блїзки, хтори часто стретаме и хтори познаме. После нам ше укаже и дацо друге як красни пейзаж, рика, древо, хижя, портрет... Дава нам ше велька можлівосц же бизме вихасновали свою зацикавеносц.

У малярских технїкох углавним розликуєме два напрями: рисованє и мальованє. Рисує ше з угльом, клайбасом, тушом, пастелом, а малює ше з акварелом, темперу, акрилом и олєйом. За хтору технїку ше роботнік опредзелі то завиши од нього самого. Роби ше на подлоги хтору ше муши на одредзени способ по-рихтац, чи то бул папер, древо, деска, лесонит або платно.

У нешкайши час рисунок ше ридше пестую, а найвецей ше роботи у технїки акрилу, олєю и акварелу.

АКВАРЕЛ – ВОДОВО ФАРБИ

Акварел то технїка швидкого крокия, атмосфери, нїжних технїчных упечаткох. Поцаги зоз щеточку швидки, нєвлапени, недоповедзени, случайни з нєвелью детальюх. Роби ше швидко, а гледа ше швижкосц, близовносц потезу и не може ше віправяц як акрил и олєй. Деталі ше муша обдумац. Кед ше роби суха технїка, роби ше помалши и близовнейшэ. При ней ше робя такволані крохаї. То мала сличка у правим горнім угле дзе ше за минуту-два назнача главни ствары.

Сухи акварел роби ше на сухим паперу, гоч и вон бул намочени у води. На нім ше дораз робя мотивы. Била фарба ше не хаснус, але ше при роботи зохабя биліна у цеку роботи. Ту ше конечны фарби дораз даваю, а може ше зробиц и осушиц и прейга нїх положиц други фарби, з тим же ше зна же так добиваме фарби другой файти. Так наприклад, кед на жовту положиме белаву достанеме желену. Зоз тим посцигуєме красни ниянси.

Техніка мокре на мокре иншака. Папер ше намака 10 минути у води, дакус ше го осуши и дораз ше на нім роби. Ту ше фарби спонтано розліваю, а часто ше и дорушую и правя рижни мотиви дзе можеме мац мали вплів. То техніка случайносци. Не можеме прецизно дириговац цо зробиме, цо завиши од ступня влажносци фарбох. Вони ше можу дополньовац. Так мокре на мокре не ма досц деталі, а сухи акварел меней ніжни. Прето часто робиме їх комбинацию. Тиж ше вони можу дополніц з другима технікамі: зоз клайбасом, тушом, пенкалом, та аж и зоз пастелом. Теди вон служи як основа хтора дава шветлосц и фарби. У тим случаю акварел ше не докончуе, а ані ше з рисунком шицко не закончуе. Вони ше дополнюю, же би ше зляли до єдного діла.

При шицких спомнутих технікох важне наглашиц же папер на хторим ше роби тварди, рапави и ма одредзену грамажу. Скорей роботи фиксира ше го з ліпкацу пантліку на тварду подлогу же би ше не зогинал. Готови роботи иду под скло, а препоручуєме паспарту коло слики же би слика не дорушовала скло. Од фарбох з хторима ше роби найлепши фарби у коцкох. Мали су, тварди и длugo тирваю. Гоч су на початку драги, швидко ше виплаца.

Малюнок на муре не подноши тирвацу шветлосц бо на ней може вибляднуц. Єст и матирани скла хтори даваю иншаки ефект. Паспарту можу буц вшеліяки, чи єдноставни чи двойніsti, чи квадратни, угластi або кляпчисти. Од ніх досц завиши випатрунок малюнку. Рам не треба буц груби, а фарба раму треба же би провадзела главну фарбу на малюнку.

У прешлосци акварел бул облюбени. Тераз меней, гоч му чаривосц чежко заменя други техніки. З другого боку, раз зробени не ма можлівосц же би ше віправел, цо му дава вредносц.

Владимир Провчи з Рысеки, водитель Подобовей секцii КД Рушняк ПГЖ и водитель Малярской работнi „Матки пензіонерах ПГЖ“ у Рысеки и Подобовей работнi Месного одбору Млака у Рысеки, тиж маляр.

Владимир Провчи

ГОСЦОВАНЄ КАТЕДРАЛНОГО ХОРУ З УЖГОРОДУ У РИЄКИ И КРИЖЕВЦОХ

По дагварки з паноцом Олегом Закалюком з Райового Села, 15. септембра до Матульох до дому предсидателя Рушняка, Владимира Провчийового, пришол Катедрални хор ужгородского Хрестовоздвиженского грекокатоліцького собору пре госцованє у Риєки и Крижевцох.

У Матульох остали пейц, а у Крижевцох єден дзень. Їх жаданє було наступац, цо Провчи и обезпечел, по єден концерт у Риєки, Матульох и Крижевцох.

Случело ше же Владимир Провчы у Палати Модело у Риєки мал виставу українских малярох, учашнікох Подобовей колонії отриманей того року, та хор наступел на отвераню вистави. Пришло их осемнац, а шпивали и духовни и народни шпиванки. Крашнє пошоровані и тиж святочно облечени дзечнє од-шпивали велі шпиванки. Їх диригент паноцец Святослав професийно одробел свою роботу и виволал моцне кляпканє нащивительох.

На вистави шицки були весели и указали вельку зацикавеносц за малюнки и авторох, од хторих даєдних и познаю. Сама прекрасна сала, центр городу, добра атмосфера и понукнуце єдлох и пица помогли успіху отвореня вистави.

Ютредзень, по дагварки з паноцом Пером Маряновичом, у церкви „Христа Царя“ у Матульох були отримани Свята Служба Божа и концерт. Святу літургию предводзел наш паноцец Михайло Симунович з Крижевцох, хтори пришол з нашу паніматку Геленку. Свята літургія була вечарша, на 19 годзин и на ней шпивал Катедрални хор, док з нашим паноцом літургію провадзел и матульски паноцец Перо Марянович. Церква була дополи полна, цо успіх бо векшина були Горвати. Були нам и нашо члени з Пули. После літургії хор мал концерт духовнєй музики, хтори маестрално виведол диригент паноцец Святослав. Матульски паноцец нас погосцел на малим приему дзе зме ше дружели, а потім ше пошло на вечеру до Провчийових. Под час пребування госци велью часу препровадзели на морю. Були вредни и дома у шпиваню и друженю вечарами. Даєдни нашо шпиванки и вони знали, та зме нашли исти язик у шпиваню. Под час пребуваня мали вилет до старого городу Каства, дзе их водзел и толковал историю Каства В. Провчи.

Пияток зме рушели до Крижевцох. В. Провчы з паноцом Симуновичом дагварел нащиву Крижевцом. Драгом зме ше застановели у Загребе, дзе зме го розпатрали коло два годзини. Ишли зме до Катедралы и нащивели гроб Алойзия Степинца, а нащивело ше и нашу грекокатоліцку церкву у центру Загребу.

Паноцец и паніматка Симуновичово нас крашнє привитали и погосцели. Були

зме змесцени у церковним квартелю у красных хижох. Указали нам владическу резиденцию хтора шицких одушевела зоз своім богатством. Вечар у Катедралнай церкви «Святого тройства» отримани концет. Церква була преполна, хор виведол 16 духовни шпиванки под диригентску палічку оца Святослава. У амбіенту позлащеного иконостасу, у церкви хтора ше реновує и ище є у скелах було чаривно. Акустичносць церкви тиж так допринесла упечатку. Вечера була на принципу експрес ресторану и барз смачна. Ту ше нашо госци нашли з диригентом и членами Катедралного хору з Крижевцох.

Ютредзень рано була Свята Служба Божа у каплічки апацох, дзе вёдно з нашим паноцом служел и о. Святослав, а шпивал и хор. После фриштику зме ше одпитали ёдни од другох и вони пошли дому задовольни и полни подзековносци бо отримали три концерти, упознали нашу державу, наш край и наших людзох, як и нашо морьо.

Владимир Проччи

Вірніки у церкви у Крижевцох

У Крижевцох

Нащива Крижевцом

Наступ у крижевской катедрали

Концерт у Матульох

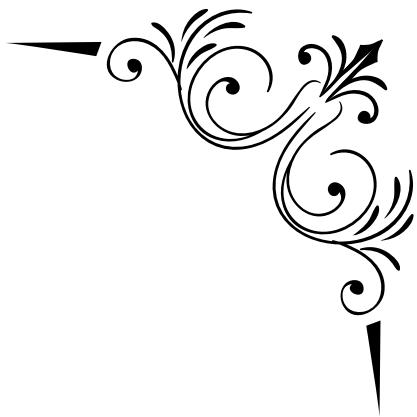
Служба Божа у Матульох

Вєдно зоз домашнїм паноцом Михайллом Симуновичом

Вилст на Кистав

Literatura

Литература

10 rusinskih autora dječje poezije koje morate pročitati barem jednom u životu

Navikli smo da danas više pozornosti posvećujemo stranim književnicima i trudimo se da što više pratimo i budemo upućeniji u ono što nudi svjetska književna scena te zaboravljamo da i naša, rusinska književnost, također ima što ponuditi. Iako je u pitanju književnost jednog malog naroda, ne treba zanemariti njezinu vrijednost. Pjesnici, pisci i jezikoslovci trudili su se dati od sebe što više pišući na rusinskom jeziku. Na taj su način održavali jezik živim i širili rusinsku riječ. Nažalost, i danas je u 21. stoljeću svijest o rusinskoj nacionalnoj manjini, njezinom jeziku i kulturi neznatna, stoga se pišući dvojezično, na rusinskom i hrvatskom jeziku, trudimo tu svijest proširiti.

Treba napomenuti da su izabrani autori rezultat subjektivnog odabira i da njihov broj ne završava brojem 10.

Mikola M. Kočić

Mikola M. Kočić je pisac, pjesnik, ali najprije jezikoslovac koji je zaslužan za standardizaciju rusinskog jezika. Bio je pokretač osnivanja Lektorata za rusinski jezik na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Zahvaljujući njegovom radu i radu njegovih naslijednika, studiranje i proučavanje jezika bitni je faktor u razvoju samog jezika, literature i kulture.

Najkompleksnija je književna osoba u dječjoj poeziji. Činjenica da je među pjesmama Mikole M. Kočića najteže izabrati što su pjesme za djecu, a što pjesme za odrasle govori o visokoj složenosti njegove poezije. S jedne strane, jedan dio njegovih pjesama za djecu razumljiv je i jednostavan za mlađe čitače, dok se s druge strane neko potpunije značenje istih tih pjesama otvara iskusnjim čitačima. Drugi dio njegovih pjesama za djecu zahtijeva više iskustva i formalnog predznanja, dok je poruka pjesama bliska dječjem uzrastu.

Svakako treba pročitati njegove zbirke pjesama „Dijelimo radost i tugu” i „Mi tu nismo gosti” te njegove prozne tekstove u knjizi „Sabrana djela”.

Gabrijel Kostelnik

Gabrijel Kostelnik jedan je od najpoznatijih Rusina. Iako je živio širom Europe, svoje rodno selo, Ruski Krstur, nikada nije zaboravio. Govorio je jezike najpoznatijih svjetskih književnosti, ali je na materinskom jeziku napisao najljepša djela od kojih je idilski vijenac „Iz mojega sela” (1904.) prva knjiga rusinske književnosti. Kako bi ta književnost imala i svoj književni jezik, napisao je i objavio gramatiku 1923. godine.

Pjesme za djecu jednostavnog su i razumljivog karaktera, tako personifikacija

rodnoga kraja njegovih pjesama i dalje predstavlja najljepše rodoljubne pjesme. Njegov idilski vijenac danas je nezaobilazna lektira rusinskoga jezika.

Irina Hardi-Kovačević

Irina Hardi-Kovačević još u osnovnoj školi zakoračila je u svijet ozbiljne litarature, a ljubav prema tome postala joj je životnim pozivom. Preko 60 godina književnog rada rezultiralo je brojnim književnim vrstama. Velik broj pjesama, igrokaza, recenzija, kritika i proznih tekstova nalazi se u različitim izdanjima „Ruskog slova”, a značajan broj objavljen je i u raznim časopisima prevedenim na mađarski, slovački, rumunjski, srpski, albanski i makedonski jezik.

U dječjoj književnosti javila se zbirkom pjesama „Tisuću radosti” u kojoj je predstavljeno 36 pjesama. Pjesma, koja nosi naziv istoimene zbirke, Tisuću radosti, postala je svojevrsna himna dječjih igara. Prevedena je na pet vojvođanskih jezika, uglazbljena je i na taj način postala je poznata izvan granica Vojvodine.

Miron Budinski

Miron Budinski rusinski je dječji pisac kojega se niti u jednom izboru ne može zaočiti zato je i zaslužio mjesto u „Antologiji dječje poezije” Irine Hardi-Kovačević. On je najdinamičnija figura u rusinskoj dječjoj književnosti. Tematika njegovih pjesama je različita, od stihova o dužnosti, nježnosti do stihova o veselom i radosnom odrastanju. Smisao za „bezbolne kontraste” otkriva njegovo antologijsko djedovo pismo unuki u kojem oslikava sivilo dječjeg života u gradu i stanu a da pritom taj nehumanji život nijednom riječju ne spominje. On se podrazumijeva jer ga jasno oslikava kontrast u pozivu na bijeg s ovnom, onim što djetetu najviše nedostaje.

Jedna od njegovih najljepših dječjih pjesama je „Majka” koja je zamišljena kao razgovor koji opisuje jačinu majčine ljubavi. Ta je ljubav predstavljena kroz san, kroz naivni dječji pogled na svijet u kojem procvjetala ruža i bijela golubica zapravo simboliziraju majku.

Mihajlo Kovač

Mihajlo Kovač pisac je s najvećim brojem knjiga pjesama, priповjedaka i drama u rusinskoj književnosti. Svako rusinsko dijete najvjerojatnije zna barem jednu njegovu pjesmicu napamet, čak i ako ne zna tko ju je napisao. Kovač je uvek govorio kako najviše drži do toga što je napisao za djecu jer to što dijete nauči, nosi u sebi cijeli život.

Odmah je shvatio da osim pouke u pjesmi mora biti još nešto što će učiniti da se ta pouka svidi djeci i da je s radošću primaju.

Napisao je tri zbirke priповijetki: „Dječji svijet”, „Prve radosti” i „Jani naslikani”. Napisao je i zbirku poezije „Pjesme djeda vrtlara”.

Vasilj Mudri

U dječjoj poeziji Vasilj Mudri od drugih autora razlikuje se po tematiki i traženju vlastitoga stila. Moguće je da je zbog života na selu gdje dinamika života zaostaje za gradskom i dinamikom razvijenijih sredina, njegov poetski izraz ostao blizak folklornomu. Najčešće su mu teme u relaciji: učenik – učenje – škola, selo i okolina, ljubav prema svemu što raste i životinjama.

Također, njegove pjesme o životu učenika obogaćene su i poslijeratnim motivima (2. svjetski rat) kao što su pionirska organizacija, socijalističko buđenje zemlje, motiv radnika...

Kad se čita poezija Vasilja Mudrija vidi se kako idilično gleda na djetinjstvo, gleda na njega iz pozicije starijega, kao pedagog, didaktičar jer nije imao priliku proživjeti bezbrižno djetinjstvo.

Mihal Ramač

Mihal Ramač jedan je od kompleksnijih autora u rusinskoj dječjoj književnosti. Slobodno, bez ikakvog ustezanja, zaplivao je vodama dječje poezije, naoružan virtuoznom sposobnošću slaganja stihova i bogatim rječnikom koji bezgranično pretače u stihove. Pa tako njegove pjesme za djecu izazivaju pitanje: koliko tog bogatstva riječi i njihovih značenja mogu shvatiti djeca? Samo za jednu pjesmu, punu etnologije i etnografije, jednom nastavniku trebalo bi sat vremena da sve to shvati i objasni. Naravno, za ostavštinu takvog autora vrijedilo bi svo potrošeno vrijeme.

Ipak, ostaje pitanje o moći dječje percepcije. Tu se još više zaoštrava pitanje jer se često sadržaj i forma sliju u takvo jedinstvo gdje nijedna strana ne olakšava pristup, ali obećava puno.

Melanija Rimar

Melanija Rimar za djecu počinje pisati kad se zaposlila u novinsko-izdavačkoj ustanovi „Rusko slovo” uređujući časopis za djecu. Tada se intenzivnije sreće s djecom i dječjom literaturom. Prvu zbirku pjesama za djecu, „Ljeto kod djeda”, obajvila je 1987. godine.

Poezija Melanije Rimar zastupljena je u udžbenicima na rusinskom jeziku, ali i u 10 Antologija poezije, proze i drame za djecu na srpskom jeziku.

Što se tiče tematike pjesama, može se reći da je povezala dva kraja svog stvaralaštva: ruralnu atmosferu – pogled sa stajališta gostovanja u njoj, i urbanu atmosferu u kojoj se ne osjeća kao da je kod kuće.

Jakim Oljejar

Jakim Oljejar jedan je od učitelja koji su obilježili početke rusinske literature, pogotovo one za najmlade. Njegova najpoznatija zbirka pjesama za djecu, „Vjeverica

čeka zimu”, objavljena je 1975. godine. Podijeljena je na pet ciklusa. Rast ciklusa uvjetovan je složenošću značenja svake pjesme i s motivima ili tematskim krugovima. Ciklus „Zec rano ustaje” sastoji se od pjesama u kojima je glavni motiv igranje, učenje i rad; „Sunce s majčinih ruku” sadrži pjesme o majci; „Vjeverica čeka zimu” posvećen je životinjama; ciklus „Oseldao poštari zeca” okuplja pjesme o raznim predmetima, stvarima i pojавама; posljednji je ciklus „Polje kao dunja” (vrsta pokrivača u rusinskom jeziku) domoljubnog karaktera. S posljednjim je ciklusom čitač trebao odrasti.

Miron Kološnjaji

Miron Kološnjaji poznat je u rusinskoj dječjoj književnosti po zbirci pjesama „Tu imam oko”. Činjenica da netko može pisati malo i s tim nadjačati nekoga tko neprekidno piše, potvrđuje upravo Kološnjaji. Neće sve što je napisao za djecu ostati zapamćeno, ali ono što se zapamti drugačije je od onoga o čemu su drugi pisali. Isto to sjećanje na djetinjstvo i isto to razumijevanje za jedno novo vrijeme koje sa sobom nosi neke druge ljude (djecu drugačijeg razmišljanja u odnosu na njega samog) koji se susreću u njegovim pjesmama za odrasle, ali primjereno namjeni zbog koje su napisane, bez žaljenja nad prolaznošću čovjekova života. Ima u njima zdrave svjesti o pravima na vlastito djetinjstvo, o vječnom mijenjanju svijeta kao najvećoj ljepoti života koju često ni pjesnik riječima ne može opisati.

Andreja Magoč, prof.

Микола Шанта, Шантовки

УЧЕНЄ ОД САМОГО СЕБЕ

После двух-трех роках свойого заношения зоз литературу, насампредз зоз поезию, после писаня перших своїх озбильних писаньох, у теки сом зохабел шлід о єдним зоз своїх литературних искуствох хтори сом освоєл. Воно одприлики глаши так: писатель ше учи од других, але найвецей од самого себе. Не велька думка, але, понеже сом до ней дошол през праксу писаня перших стихох, вона ми мила.

Нешка сом ше, читаюци прозу Чеслава Милоша, здогаднул на тот мой запис. Интересантне же Милошово виречене, хторе иницировало тото здогадоване, не ма ніякай смысленей вязи зоз тулу думку. Вяза медзи німа скрита глібоко у подсвидомосци. Источасно сом ше здогаднул на давно читану кніжку хтора на свой способ илуструє мою вчасну думку. Слово о Платоновей кніжки „Філеб и Теетет”, прецизнейше о диялогу медзи Сократом и Теететом, насловеним як „Сократова схопносць породзования”.

У розгварки зоз младым Теететом Сократ толкує же бабица, понеже велім женом помогла винесць свой плод на шветло дня, баржей як други препознава ваготну жену. Теетет не ма причини не зложиць ше у тим зоз Сократом, бо то логичне. За себе Сократ гутори же и вон ма способносць породзования и препознаваня гевтого цо ноши плод, не на женох але на хлопох. И, вшеліяк, не слово о дзецку як плоду, але о духовним плоду, о духовней ваготносци. Теетета Сократ препознава як вагодного з думку, та ше понука помогнуць же би ю и народзел. Теетет, правда, чувствує духовну знемиленосць, але е не прешвечени же може народзіць власну думку.

Народзоване Теететовых думкох ідзе поступнє, прейг його одвітох на Сократово питання. Питаня унапрямую Теететово одвiti и так як Сократ сце. Питане по питане, одвіт по одвіт и Теетет виноши логични заключеня, точну и красну думку. Же тото цо вигваря зна, чудує ше и сам Теетет. Ния, Теетету, то твой плод хтори сом препознал у Це, та сом Ци помогнул народзіць го, гутори Сократ.

Слово, значи, о ученю од самого себе. Лем треба найсць драгу до богатства своєй души, свойого духа, интелекта, подсвидомосци. Поэзия туту драгу пре-находзи интуитивно. Проза вимага аналитичносць, поступносць и логичносць.

Кед же поэзия до циля приходзі по „воздушней лінії”, значи по найкратшай можлівей драги, проза ідзе по „жемовей драги”, звладаюци препречения, рики, бреги и прерви. А на драги ше случуе велько койчого. Драга то, у ствари, зміст. Цо плод? Плод то діло! А писатель, и Сократ хтори поставя питаня, а не

зна одвiti, и Теетет хтори дава одвiti, а нє зна поставяц питаня. Писатель – и бабица и мац.

МОЈ ЧИТАЧ

Олі Карлаварис

Стретам колегиню, новинарку зоз телевизиї, опрез будинку *Руского слова* у Новим Садзе. Дахто би ше опитал дзе же то тот славни будинок. Ша, там дзе и будинок *Дневнику*, бо гат, *Руске слово* на седмим поверху, под кирию, та то веџ и наш, руски будинок. Чи нє?

Упринципе то нє так, ал€, нешка у чаше кед демагогия превагу€ над правду и я себе берем за право таке дацо повесц. Но, врацам ше гу моей милей колегинї, бо концу приповедком о демагогии, демократии и правди нет. А як нам идзе, драга гу тому концу у више векшай молги.

Но, тата моя колегиня ми през бешеду вигваря слова хтори ми по дзеки. Гутори: „Миколаю, добри ци тоти *шантовки*. Я их порядн€ читам и кед их нет у новини, хибя ми”. Вона то вигваря так щиро, з ошміхом на твари, же сом ю у тей хвильки просто залюбел. Од теди, више кед ю стретнем, патрим на ню як на мале божество.

Чи будзе коментарац мою найновшу *шантовку*?

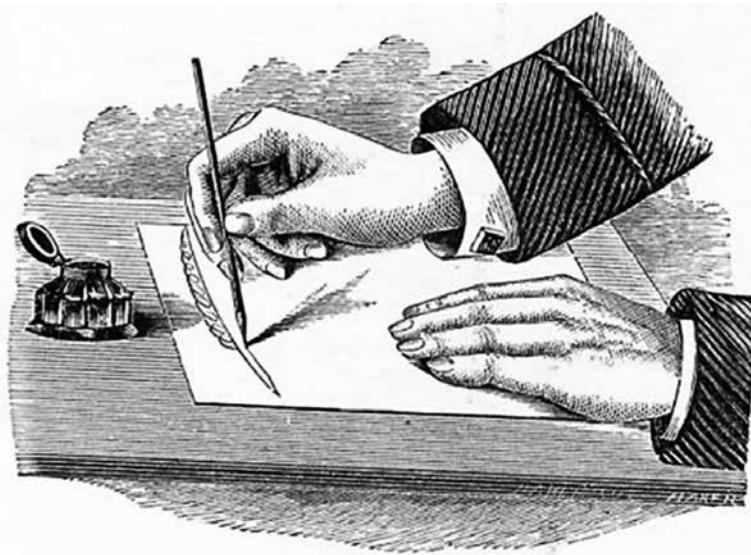
Кед почне у бешеди вигваряц нове виречен€, я патрим на ей гамби. Боже, що ше то случує зо мну? Я нє можем жиц без тей жени. Вона мой читач! У гиерархii особох моего живота, вона при самим верху.

У тим страху же що ше то случує зо мну, лапам себе у ситуациох кед сом звонка контроли моего розума. Ягод же мам своего двойнїка на хторого нє мам уплїв. Як португалски поета Фердинанд Песоа.

Ниа, до ми вчера спадло на розум. Чи мнє свидомому, чи двойнїкови, уж анї нє знам. Кед бим даяким концом могол привесц тоту колегиню до моего квартелю, кед би ми ше уда-ло положиц ю до велького дунца хтори сом порихтал за ню, и най будзе зо мну кед пишем. Най ше припатрам на ню. Най ме инспириус, най будзе моя музя. Ніч би ей не хибело. Ту у дунцу би мала шицко що ей треба. Нє мушела би ніч робиц, нє мушела би ше старац о ніяких животных потребах. Я шицко покончим и обезпечим. Ей остава лем – буц ту, най знам же ей ест! Цо напишем, я ей такой прочитам.

Кед прегвари зоз мне гевтот свидоми Микола, вон ше чудує таким шаленним идеем. Гутори: “Чловече, маш ти розума? Ша жена ма свойо дзеци, ма ше старац о нїх, треба им мац. Як ти то

думаш же би вона могла жыць у дунцу? Без огляду яки то вельки дунець и же там будзе маць шицко цо ей треба. Не важна лём твоя творчосць. Важни и ей живот.”

Микола-двойнік то лём одслуха и не одустава од свойей ідеї. Кед ше повадзи з Миколом, скоро кожду згаду закончує зоз словами: “Вона мой читач и я без неї не мам живота”

Писане на тему моего читача закончене. Поенти нет. Я тераз ставам зоз карсцеля, облекам ше и одходзим до церкви на Службу, бо, гат, нешка недзеля. Вец будземе жена и я слухаць радио по руски, а найволіме Біндасову емісію о културы. После полудзенку, (найволіме, и я и мой двойнік, юшку зоз когутика ярабика цо бегал по дворе, засмачену зоз кус говедзини) одпочинеме, будземе патриц телевізію, даяки странски фільм, нігда з крайох одкаль зме приселі, а навечар, патриме Руски магазин и Широкі план. Нашо дзеци, кед су дома, з нами пошедаю патриц телевізію. Вец опатриме Мадяра, або Горвата цо гуторя о хвілі, гоч ше по питаню хвілі и нашо досць поправели, за розлику од других темох хтори нам тиж важни за живот.

Кед недзелю сцем препровадзіц даяк іншак, кед пробуем висць до швета, тот швет видзім, як през даяке грубе скло та ше риси подобох и стварох дакус вікривуюю, як кед бім ше припатрал на ніго з даякого дунца. Лём не можем препознаць хто ше то зо мну інспірує. У чиім то я дунцу? Чий то я читач?

НАШО ДУШИ ЯК ПОЙДИ

Писателе людзе хтори найвецей бешедую сами о себе. Пробуюци анализоваць власны искусства, пробую го универзалізоваць и представиць го як обще искусство.

Но, и попри тим же вони велью поведза о себе, віше єст ладички у їх душох и паметаню до хторих лем вони закукую и ніхто вецей. Звичайно то и найинтересантнейши ладички. Голем за літературу.

Медзитим, постая дружтвени скрупули, предубедзеня, обаване од реакції околіска и вони то и надалей чуваю у своїх ладичкох.

Як пражні свой ладички, чловек ше чувствує ошлебодзени, вичисцени. Писане ёден зоз способох гигиені души. Людзе то знаю робиц и на други способы. Дзекеди, ёдноставно, зоз зверйованем своїх тайнох приятельові. Жени, як отворенши од хлопох, у тим маю окремни потреби и барз интересантну праксу зверйованя пайташком, попри тим же им здрави розум, хтори очиглядно у хвильки потреби за зверйованьом поциснути, гутори же то шицко лем материял за дальши огваряня. Але, хигиена души ше вітворює и то у начале здрави процес.

Попри тим же сом винімково отворена особа, знам кельо мам тайни за хтори не зна ніхто. Поготов кед и фіктивни живот прилапімме як часц нашого живота. А вон, фіктивни живот, живот нашей мрії, жаданьох, дзекеди велью баржей уплівує на нашо справоване и на нашу судьбу як стварни живот.

Нашо души як пойди. У ніх наскладане шицкого. Памятки, скрити жаданя... Тот хто прата свою душу, вон дакус и направи шора на своім пойдзе, повіруцує цо непотребне, та якиш шор там и панує, и може функціоновац.

Познам особу хтора барз заварта. Нігда ніч не бешедує о себе. О своіх нукашніх дожицох, дилемох, жаданьох. Попри тим же ше велі роки познаме, о нім так мало знам. Віроятнє и вон сам о себе мало зна. Нігда ніч не вируцує зоз свойого пойда. Яки аж гаос ма буц у його души?

МИКОЛАЮ, СТРУГАЙ КЛАЙБАС

Велью раз ше поносуєме ёдни другим же яки тот час, яки людзе коло нас, як ніч не добре, як паную погришни системи вредносци, яки людзе гамишни, думаю лем на себе, яки народ прости, небразовани, яки дзепоєдни окрутни и ригидни.

Штудирам себе, ша то віше так и було.

И под час геленскай цывілізацыі, и под час римскай, та и нешка у чаше европскай, чи америцкай.

Цо паметаме зоз тих епохах. Цо прэжило *млінски камень* *преходносци*, як пише мой покойни приятель, Владимир Гарянски, хтори, ніа, уж ма и свойо два улічки, кед же то потіха. Боже, штудирам, знам го од малючка, ведно зме ше бавели як дзеци, ведно зме ишли до средній школы, ведно на факультет... Бул ми кум на свадзби, кресцел ми сина... Його вецей нет. Але, осталася за нім ёдна специфична духовносц. Остали його стихи, його стыл думаня, його есеі. У кніжкі Курнява, гевтей верзій хтору я мам дома у рукопису, хтора преросла до кніжкі Цверчок

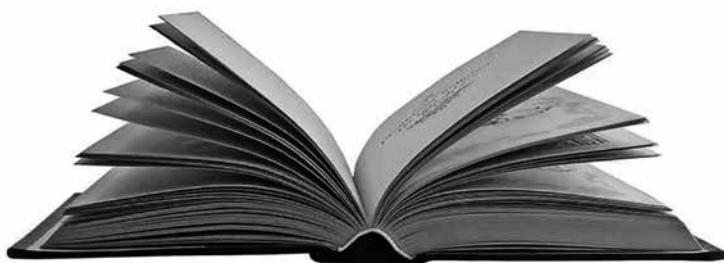
у коцки ляду, вон виражує своє незадовільство зоз людзми нізких моралних и интелектуалных вредносцох, спрам їх гамишносци, безочносци на драги до витворйованя свога малого, бідного интересу хтори у контексту твореня духовносци часу, або епохи тельць нічомни...

Але та час початка дзведзешатих роках прешлого вику, я не паметам по тих людзох хторых Гарянски описує зоз своїм специфичним, за мой смак моцним и патетичным ненавидзенем.

Тот час паметам по нім, по наших бешедох о литератури до глубокей ноци, хтори ше предлужували и вонка, на улічки, кед зме ше випровадзували, як гевти два гарештанки у вицу, хтори, после дзешец роки заєдніцкого пребування у гарешту и кед вишли вонка, мали ище нездокончени бешеди. О надії и животним полету хтори зме мали. Паметам гевтих людзох хтори нас, як дружтво, пробовали вивесц зоз цмоти на шветло. Културне, економске, цивилизацийне. А гевти ніщки хтори творели уліznіцки и паразитски режим хтори на концу и приведол до войны остали у блаце забуца.

Есе „Шантовки“ видала НВУ Руске слово, Нови Сад 2016. року. Автор Микола Шанта.

З дошлебодзенем автора, „Шантовки“ за Думки з Дунаю выбрала Агнетка Балатинац

Микола Шанта о Шантовкох

ЦО ТО ШАНТОВКА?

После поцагованя зоз политичнога живота*, 2005. року, емотивне и интелектуалне склонішче нашол сом у літератури. Фамелія и литература ми постали два основни преокупації. У хвильки сом зрозумел кельо хибим дзецом. Тото спознане було аж боляце. Були у візрасту кед им помоц коло виберання напрямох у живоце була необходна. Син мал двацет роки, дзивка шеснац. Свой політичні пад, а йому кумовали насампредз нашо людзе, Руснаци, похопел сом як дар божи бо то була цена за пренайдзени драги за їх животи. За мене то була прилапліва цена. Тоту психологійну ситуацію сом предвидзел и описал у писні *Оцова раніша молитва*.

*Ня, сину, пришло и тово рано.
Хлопство з нашого обисца, ты и я,
нешка маме висц на животни бойска.
Кажде окреме. Ты маш свою борбу, я свою.*

*Ище дакус можеш спац,
та це твой оцец позакрива и,
пребач ми, погласка твою ніжну твар.
Вше кед це твой оцец гласка,
вон ше здогадує
гевтого дня кед це першираз,
як векну на руки вжал.*

*Оцец твой найволії модліц ше сам,
та так пороби и тераз.
Дума себе – не швечи ше оцови
кед дзеци видза його слабосци.
И ми оцove слаби, таки як и дзеци.
Лем нам твари зранцовани, очи застарани,
та випатраме як озбильни людзе.
А нашо души, сину, як герлічки
на старым ореху престрашени.*

*Твой оцец уж звикол на рижни животни борби
и тата нешка лем ёдна од ніх,
та гоч и ёдна з найважніших.*

*Але, оцец ше уж вельо не стара за себе.
У молитви ранішої, вон би з Богом потартовиц сцел,
але тебе на хасен. Ганьбліво и сциха гутори:
Боже, кед мож, най син нешка побиду однєше,
Тебе на славу, а най цена тому будзе оцово поражене.
Ша оцец ше и так дзвигнє зоз праху,
як цо ше и не раз дзвигнул.*

*Сину, наук том оцец од старших чул
и вер же то так: Кажде люби себе баржей як другого,
лем оцец волі сина од себе.
Прето, сину, не дай ше, бо твоя побида
найвекша оцова побида.*

Мирене зоз туту *пораду* з Богом на хасен моего сина, моих дзецох, ми барз помогло у моім психичним стабилизованню.

За писане потребна кондиция. Интелектуална, емотивна, физична. Же би ше постало писатель, потребне голем достац шулі на задку од шедзеня, а найчежше здобуц интелектуалну кондицию. Ю ше здобува роками, дисциплінуюци ше, насампредз у читаню выбраней литератури.

Політика и духовносц у супротносци. Єдно друге виключочую. Політика окончує єдну файту атеізацій человека. Занімаюци ше зоз політику человек почина давац предносц ришованю тужемных практичных проблемах, з чим не може ніяк керовац вязаносц за материялни швет. А з тим, вон ше oddалює од духовнаго швета, од системи вредносци хтори оплеменюю и цывілизую. Політика по тим, антицивілізацийна дія, бо oddалює человека од духа.

Од давна ме прицаговали микроесей. Есей як жанр у начале віше були интересантни, а мали, кратки и ефектни есей ми були прилапліви як вираз кед сом зрозумел же велі людзе нешка не маю силу, менталну кондицию и концентрацию пречитац и попровадзиц длогши текст. Єдноставно, стил живота их приведол до того. Вшеліяк же то не оправдуем бо человек треба най будзе режисер своего живота, а не вично об'ект за цудзу манипуляцию. Але, то уж тема за нову шантовку.

Редакторка *Літературного слова* тэди була Ирина Гарди Ковачевич и после понукнуца перших микроесейох, вона зрозумела же то нагода за ёден специфични вираз у рускай литературы и же би туту специфичносц наглашиц и зоз

назву рубрики. Праве вона и здумала рубрику *Шантовки*. Мне ше назва рубрики попачела бо сугерує нє лем специфичносц текста, але и вираз ёдного автора, бо назва рубрики вицагнuta зоз мойого презвиска. Читаче пошвидко прилапели туту рубрику и мойо тексты. После даскеліх коментарох на шантовки, явяньох на телефон, бул сом прешвечени же робим цошканль цо може зохабиц хасновити шлід у нашей литературы. Попачело ми ше же читаче назву рубрики нє зрозумели як арганцию, але зоз симпатиями. И так, у периодзе од 2005. по нєшка, настали *шантовки* хтори у тей кнїжки. Намира ми писац их и далей.

Яки то прикмети шантовки як виразу? У начале то микроесяй хтори досц еластични. Руша ше од поетскога виразу, бо дзекеди даёдни животни феномени мож виражиц або нагаднуц лем зоз поетским язиком, та аж по прозни вираз хтори би требал буц сублимовани и кратки.

*

Нє можем ше похваліц же сом посцигнул дацо вельке у политики у особней кариери як цо то поробели даёдни другим Руснаци цо ше занімали зоз политику, та постали республични або покрайнски посланіки и функционере, а почали у тим истим чаше кед и я, значи, дзеведзешатих роках прешлого вику. Функциі хтори сом мал нє тримам же су важни, бо их могол робиц и було хто други, а и нєшка их роби. Гевто цо тримам же найважнейше у моім политичним ангажману то же сом на самим початку снованя Демократскай странки бул ёден зоз первых демократох у вербаскай општини, а прейг мн€ вошли до странки други будуци политичаре, та и Руснаци. У тим чаше кед пановал тоталітарны режим Слободана Милошевича то було опасне. То сом и нє раз почувствовал. Значи, бул сом шеяч ідейох. Мне у каждой роботи хтору робим ноши идея. Теди кед ше идея стратегі, кед превагує прагма, я трацім интерес за таку роботу, та ше и поцагуєм зоз ней. Так було и зоз Демократску странку. Теди кед була наймоцнейша, теди за мн€, шеяча ідея демократії у ней нє було места, та сом ше поцагнул зоз ней. То було чувство як кед це дзецко одруци. Боляце, але отрежбюоце. И за литературу барз хасновите.

Есеi „Шантовки“ видала НВУ Руске слово, Нови Сад 2016. року. Автор Мікола Шанта.

З дошлебодзеньем автора, „Шантовки“ за Думки з Дунаю выбрала Агнетка Балатинац

ДУНАЙ И ШАШ

Затанцовали ведно
Кед небо найбелавше було.
Загойсали, једно свойо лїсца,
Друге габи прекрасни,
А там дзешка,
Коло старей верби,
Думка заплётла власи
До власних мрийох
И однесла зарю слунка
До нарucha розтанцованих.
Танцовали Дунай и шаш
Найкрасши валцер,
Под найбелавшим небом,
До слунковей зарї облечени,
З ошмиком слунком ошвицени.
А чловек лем стал,
Припатрал ше и роздумовал:
Прекрашне танцую Дунай и шаш,
Габи ше бліскотаю
лїсца шашу шушотаю,
синергия не зменшує красу
анї Дунаю, анї шашу.
Думал чловек, думал...
Природа створена за поуку чловекови,
Пошептал му једен умилни глас.

Агнетка Костелник Балатинац

DUNAV I ŠAŠ

Zaplesali su skupa
Kad je nebo najplavlje bilo.
Zanjihali su, jedno svoje listove
Drugo prekrasne valove,
A tamo negdje,
Oko stare vrbe,
Misao je uplela vlastitu maštu
U vlastitu maštu
Loveći nit sunca
Za naručje plesača.
Plesali su tako, Dunav i šaš,
Najljepši valcer,
Ispod najplavljenog neba,
Sunčevom zrakom odjeveni
Osmjehom suncem ozareni.
A čovjek je samo stajao,
Promatrao i razmišljao:
Prelijepo plešu Dunav i šaš,
Valovi kao smaragdi bljeskaju,
Lišća šuštom opijaju,
Sinergija ne smanjuje ljepotu
Ni Dunavu, ni šašu.
Razmišljao je, razmišljao...
Priroda je stvorena kao pouka čovjeku,
Šapnuo mu je jedan umilni glas.

Ahnetka Kostelnik Balatinac

Ahnetka Kostelnik Balatinac

POVRATNA KARTA

Staneš tako
iznenada,
zagledaš se
u daljinu,
raširiš ruke
i zagrliš tišinu.
Ona zna,
ona razumije
sve tvoje čežnje,
sva nadanja,
sva duga čekanja.
Staneš i razmišljaš;
krenuti dalje
ili se vratiti
poznatoj svakodnevici?
Neistraženi horizonti
su privlačniji,
korak je napravljen
ali kolotečina
nagomilanih godina
i nasmješena lica prijatelja,
kupuju povratnu kartu
tvojim čežnjama.

Агнетка Костелник Балатинац

ПОВРАТНА КАРТА

Застановиш ше так
несподзивано,
запатриш
до далекосци,
розшириш руки
и облапиш цихосц.
Вона зна,
вона разуми
шицки твойо жажди,
шицки наздавания,
шицки чеканя.
Станеш и роздумуєш;
рушиц далей
чи ше врациц
познатей каждоднівосци?
Невигледани горизонти
прицагую,
перши крочай зробени
але коляї
прежитих рокоч
и мили твари приятельох
купую повратну карту
твоїм жаждом.

Нови кнїжки

Владимир Провчи – Ошмих наздаваня

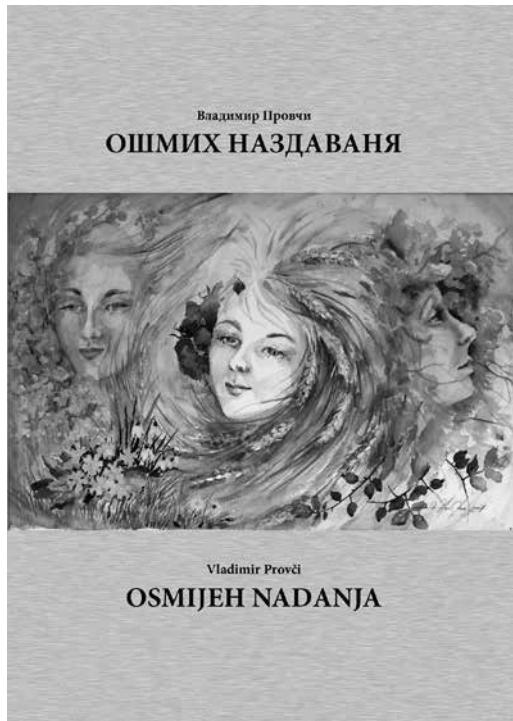
У виданю Союзу Русинох РГ 2019. року вишла кнїжка поезії Владимира Провчия „Ошмих наздаваня“. Друковане кнїжки фінансийно потримал Совет за национални меншини РГ.

Слово о шестей двоязичней збирки поезії. Писні жридлово наставали на руским языку и сам автор их прекладал на горватски язак, жадаюци на тот способ прешириц читательски круг же би бул розумлївши ширшому кругу людзох, першенствено зоз свойого животного штредку, понеже жие у Матульох при Опатиї дзе окрем його власней фамелії жие мале число Руснацох. Таке становиско спрам приблїжованя руского писаного слова розумлїве, беруци до огляду остатнї попис жительства у РГ спрам хторого ше меней як 2000 людзох вияшнело як Руснаци.

У тематичним смислу тата поетска збирка нє приноши ніч нове у однoshеню на перши пейц кнїжки. Автор ше и надалей руша у кругах родолюбия, любови, рефлексиї. У тей збирки дзвеври одхилени за пейзаж, як кед би тот сегмент людского иоснованя остал споза авторового интересу, бо го вон доживює и преноши през малярску роботу.

Рецензентка кнїжки Блаженка Хома Цветкович, новосадска новинарка занята у НВУ Руске слово, хтора у своїм тексту нє уходзи до кнїжковно-теорийней науки, алє виноши общи заключеня же автор през „свойо досяги у документу часу и свойого свидоцтва зоз хторим ше потвердzel як озбильни поет“, хтори прихильнїк логориичносци и импресионизму збогацує „руски културни скарб та ше щиро препоручує читателью“.

Друга рецензентка Татяна Крамер, авторова дзивка, у своїм огляднуцу руша од уж замеркованей авторовей логориичносци наводзи же „кед дахто лем у штирох роках за шором

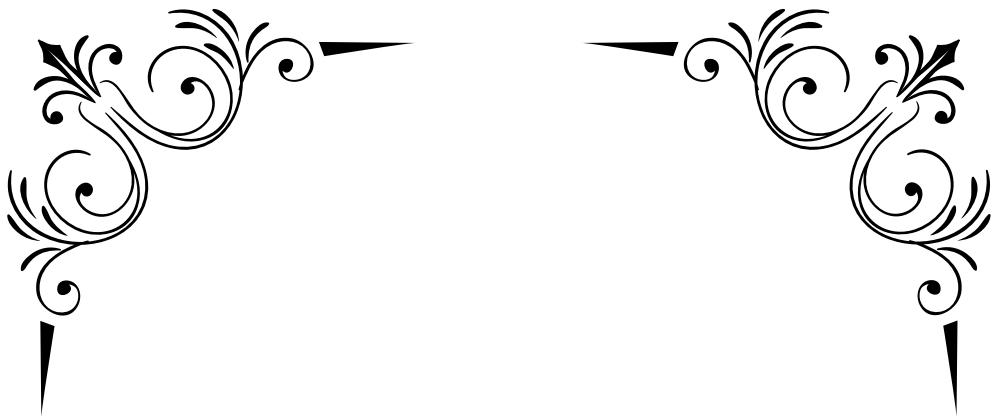

вида пейц збирки писньох то значи же вон жиє писнї, але то и факт же то любов спрам писнї“.

Кнїжка вишла у тиражу од 300 прикладнїки, под редакторским водзеньем Веры Павлович, хтора прекладала з руского на горватски и обратно одредзени змисти, тексты технічно пририхтала (преписала) Леся Мудри, лекторовала по руски Мария Вулич, а по горватски Андрея Магоч. Слики за насловни и остані бок як и шицки илустарцій выбрал Звонко Костелник, а за друковане кнїжку порихтал Желько Дебельюх, притримуюци ше редакторковей задумки же би на лівим боку стала писня на руским языку, а на правым боку ей прешпив на горватски язык, цо не случай зоз прешліма кнїжкамі истого автора.

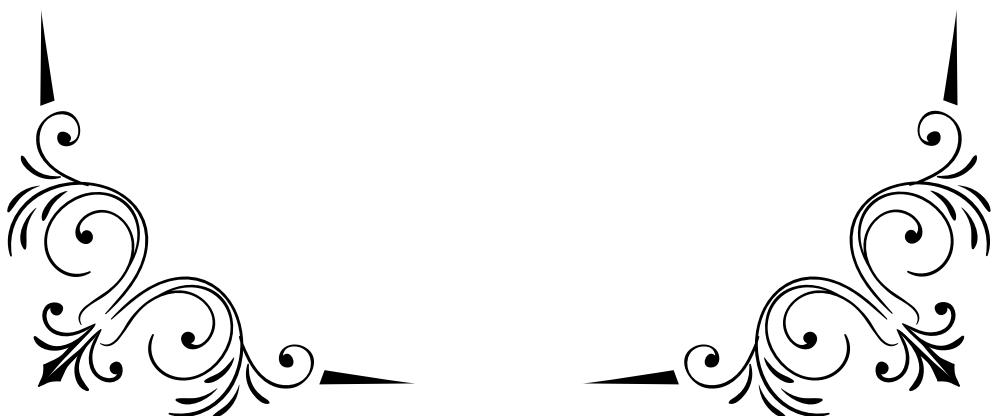
Остава лем же би поетске слово Владимира Провчия нашло драгу до свидомосци и любови читательюх и же би предлужело жиц у нашей каждоднівосци о чим пошведочи будучносц.

Вера Павлович

Povijest i suvremenost

История и сучасносц

Projekt općine Bogdanovci

Skupina autora i voditelj skupine Jaroslav Međeši

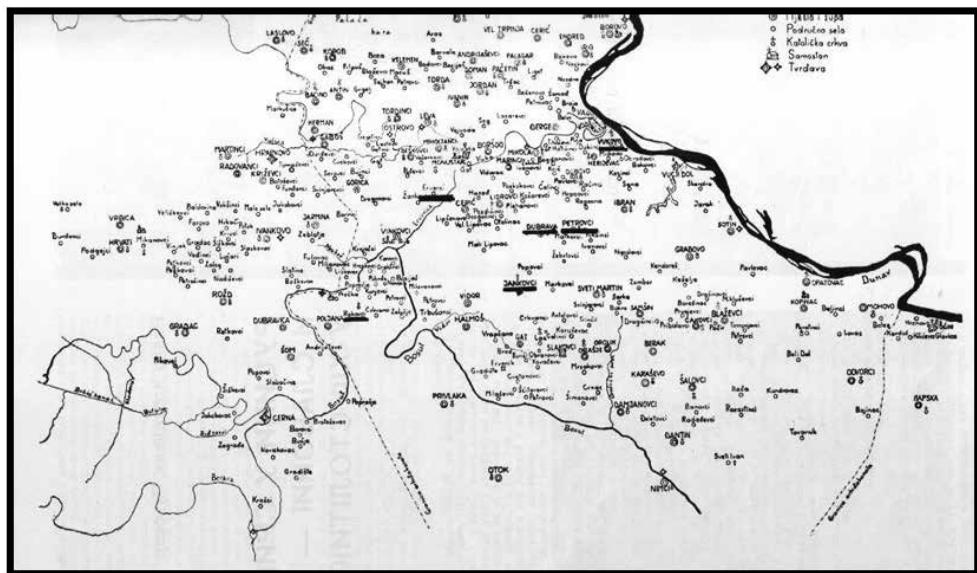
DA SE NE ZABORAVI

PORIJEKLO RUSINA

Rusini su se počeli doseljavati s prostora gdje se sastaju granice Ukrajine, Mađarske, Poljske, Slovačke pa i Rumunjske. To su oblasti Bukovina, Zakarpatje i Galicija – Hornjica.

Rusini zoz Hornjici

**Karta Vukovarske župe iz XIII. stoljeća
Pobiđe, Donje Povučje, Lijevo Pobosuće**

Na naše prostore počeli su se doseljavati pod blagoslovom Austro-Ugarske države koja je trebala nove stanovnike nakon odlaska Turaka koji su ostavili opustošenu zemlju. Davale su se povlastice doseljenicima, ali imali su i uvjete da budu katoličke vjere te da uzimaju mađarska prezimena. Autohtona prezimena Rusina završavala su se na -čak, -čik, -ik, -ko, npr. Babinčak, Bodnarčik, Holik, Dajko. Na je taj način Austro-Ugarska željela odvojiti Rusine doseljenike od Rusina koji su ostali u domovini.

Rusini su bili siromašan narod pa nisu mogli tražiti neka veća nacionalna prava. Sve što im se dogadalo šutke su trpjeli, ali čuvali su svoj jezik, tradiciju i druga nacionalna obilježja.

Najprije se doselilo jedanaest obitelji, a zatim još sedamdeset osam obitelji. Naselili su se u Ruski Krstur i pokazalo se da su to marljivi, pošteni i miroljubivi ljudi.

Austrijske vlasti poslale su Petra Kiša da dovede još sto pedeset obitelji. Bilo je to četrdesetih godina XVIII. stoljeća, a u Kucuru se doseljavaju šezdesetih godina. Tako je u Ruskom Krsturu bilo sve više stanovnika, a sve manje zemlje koja je ionako često bila poplavljena. Tako su Rusini nastavili svoju seobu u Srijem, dok jedan dio odlazi u Ameriku.

Dio prve karte kotara Petrovci iz 1815. godine – tada u vlasništvu grofovije Eltz

U Srijem se doseljavaju početkom XIX. stoljeća, i to većinom iz Ruskog Krstura i Kucure, dok je jedan manji dio došao iz Zapadne Ukrajine. U Petrovce se doseljavaju 1834. godine. Razlog odlaska iz Ruskog Krstura bilo je siromaštvo, velik broj stanovnika, a ni zemlje više nije bilo za kupiti. Bezemljaši dolaze na imanja grofa Eltza, Paunovića i Hideketija. Dosedjenici koji imaju novca, kupuju kuće i zemlju koja je duplo jeftinija nego u Ruskom Krsturu. Oni siromašniji kupuju zemlju te na njoj prvo izgrade kolibu da imaju gdje noćiti dok ne izgrade kuću.

Bilo je to selo s pretežno srpskim stanovništvom. Iako je bilo starosjedioca koji su mirno primali dosedjenike, bilo je i takvih kojima se doseljavanje Rusina nije svidjelo.

Ubrzo su sagradili crkvu i školu jer su dolazili kao pismeni ljudi i željeli su nastaviti takvu tradiciju. Rusini su se uvijek držali povučeno, miroljubivo, vrijedno su radili.

Sami su održavali crkvu, školu, učitelja. U težnji da očuvaju svoj jezik, morali su biti jedinstveni i odupirati se madarizaciji.

Na običaje, jezik i nošnju utjecao je život među drugim narodima.

Na slici je Ljubica Mudri, kasnije Keteleš, slikana 1946. godine. Tada se u selu još uvijek nosila ruinska narodna odjeća.

Ljubica Keteleš (Mudri) 1950. g.

Sivč Janko i Irina ~ 1918. godine

Obitelj

Obitelj je kod Rusina bila stabilna s visokim moralnim vrijednostima. Glava kuće bio je muškarac, otac ili djed. Njegova riječ bila je najvažnija. On je određivao što će se raditi, što će se sijati na zemlji, kada treba nešto kupiti ili ne, predstavljao je kuću u svim prilikama. Njegovo mjesto bilo je na čelu stola, prvi je počinjao jesti. Njegova supruga zapovijedala je kćerima i snahama, ako su svi zajedno živjeli. Mladi su morali slušati starije i poštovati ih. U najgorem položaju bile su najmlađe snahe, kojima su svi zapovijedali.

Sinovi su nakon ženidbe ostajali u očevoj kući dok se ne skupi novac za njihovu kuću. U slučaju da su međusobni odnosi bili baš teški, odlaze u podstanare: *žedljarić*. Ukoliko ima više sinova i kćeri, a u većini slučajeva tako je i bilo, odlaze jedan po jedan, a s roditeljima obično ostane najmlađi sin koji nasljeđuje veći dio imetka jer ostaje u kući i preuzima brigu o roditeljima. Ponekad se događalo da djevojka nakon udaje ne odlazi, nego se zet doseljava u kuću (Irena Juhas rođ. Emedi), no to su ipak rijedi slučajevi.

Podjela poslova

Rusini su, kao i ostali Petrovčani, bili uglavnom ratari. Gajili su stoku, u početku samo za svoje potrebe.

Otac je obavljao poslove na njivi, majka mu je puno u tome pomagala, naročito u sezonskim poslovima i brinuo se o stoci. Timarenje konja otac nikome nije prepustao. Konj je bio njegov ponos.

U hranjenju stoke pomagao mu je djed, koji bi prestao raditi teže poslove čim bi mu se poženili sinovi. Pravo zapovijedanja bi zadržao, ali je puno manje radio.

Majka bi radila na njivi i u vrtu, sadnja, okopavanje, berba kukuruza, sjeca kukuruzovine, sudjelovanje u žetvi i vršidba pšenice, stavljanje slame ili šuške od kukuruza u slamaricu, mužnja krava, proizvodnja sira i drugih mlijecnih proizvoda, briga o kućanstvu i djeci. Sav rad od požnjevene konoplje, predenje, tkanje, vez, šivanje pa do konačnog proizvoda, izvezenog ručnika ili posteljine, bio je ženski posao. I ona je imala pomoći bake ili starije djece.

Radili su teško i trudili se kupiti što više zemlje. Doslovno su sebi otkidali od usta da bi napredovali u materijalnom smislu.

Ako je u kući bila svekrva, snaha je morala slušati i poštovati svekrvu, bez obzira bila ona u pravu ili ne.

Djeca su čuvala mlađu braću ili sestre, pomagala u lakšim poslovima u kući i na njivi, u kuhanju, branju voća i povrća, čuvanju i hranjenju stoke i peradi.

Prinova u obitelji

Svakoj obitelji bio je prioritet da se sinovi požene, da snahe budu zdrave i sposobne za rad i rađanje djece. Mnoge svekrve pomno su pratile promjene na snahama ne bi li otkrile jesu li trudne ili ne. Međutim, trudna žena nije bila poštedena obavljanja poslova. Radila je do samog poroda. Dijete je rađala kod kuće, u ne baš higijenskim

uvjetima i u nedostatku stručne pomoći što je vodilo velikoj smrtnosti djece, ali i porodilja. Početkom XX. stoljeća bilo je babica u selu, no smrtnost djece je svejedno bila velika. Porodilja nije dugo ležala u krevetu. Nakon dva tjedna, krevet bi se namjestio i nije bilo više ležanja. Poslovi su se morali obavljati.

Vršili su se i pobačaji, ali to se radilo u tajnosti. Posljedica pobačaja često je bila sepsa koja je dovela do smrti žene jer se pobačaj vršio gušćim perom, iglom za pletenje, raznim čajevima... Za smrt nikad nitko nije odgovarao.

Dijete se krstilo odmah drugi dan. To je obavljala kuma i svekrrva, babica ili netko od bliže rodbine, dok bi majka djeteta ostajala kod kuće. Kumovi su bili obavezno grkokatolici. Dijete je bilo prekriveno *križmom*. Dijete je upisano u Knjigu rođenih pod imenom koje su roditelji izabrali. Ponekad bi udovoljili kuminoj želji, no ime se uglavnom biralo po ocu, djedu ili svecu koji je padao na taj dan. Prva imena koja se spominju u knjizi rođenih su: Anna – Hanja, Maria – Marča, Juliana – Julka, Helena – Helenka, Elizabeta, zatim muška imena: Petrus – Petro, Michael – Mihal, Nicolaus – Nikola, Stephanus – Štefan, Georgius – Đura i sl.

Kuma bi donijela djetetu poklon. Obično bi to bila košuljica ili dva metra platna za košulju. Donijela bi i *babinje* kao i majka porodilje te drugi bliži rođaci i prvi susjedi. To je bila hrana: kokoš, rezanci za juhu, kolači, torta, vino i rakija.

Ukoliko majka nije imala dosta mlijeka, morala se pronaći dojilja (ciganka baba Draga iz Jankovaca).

Nakon dva ili tri tjedna, majka bi prvi put s djetetom odlazila u crkvu – *vivotki*.

Prvi put s djecom u crkvu - *vivotki*

Ženidba

Do početka XX. stoljeća, roditelji su određivali svojoj djeci s kime će osnovati bračnu zajednicu. I oni su slušali. Bilo je tako i kasnije u puno slučajeva, ali u vrijeme između dva rata, javljala se i ljubav koju su roditelji poštivali. No, nije tako bilo u svakoj obitelji. Negdje je glavnu ulogu imalo bogatstvo ili ugled obitelji. Simpatije su se počele raditi na prelima jer mladež nije odlazila u gostionice, nisu imali novaca za to niti bi im to roditelji dopustili.

Štampano oznaka	Datum, Mesto, Broj	Baptizant	Matricula Baptisatorum			Parochia	Baptismus Nomina, Cognomina, et Conditione.	Označenje vratila.
			Numerus	Codice	Numerus			
17	1860 26. avgust	Elizabeth	Georgius	Graciosa	Michael	Benedictus	Baptistus	9. 9. 85
18	1860 26. avgust	Sophamus	Georgius	Graciosa	Michael	Bartholomeus	Bartholomeus	.
19	1860 9. septem.	Joannes	Georgius	Graciosa	Michael	Bartholomeus	Bartholomeus	.
20	1860 25. septem.	Helen	Georgius	Graciosa	Michael	Bartholomeus	Bartholomeus	10. 9. 85
21	1860 15. oktob.	Helen	Georgius	Graciosa	Michael	Bartholomeus	Bartholomeus	10. 9. 85
22	1860 30. oktob.	Lucas	Georgius	Graciosa	Michael	Bartholomeus	Bartholomeus	10. 9. 85
23	1860 3. novem.	Zacharia	Georgius	Graciosa	Michael	Bartholomeus	Bartholomeus	10. 9. 85
24	1860 3. decem.	Andreas	Georgius	Graciosa	Michael	Bartholomeus	Bartholomeus	10. 9. 85
25	1860 10. decem.	Dionysius	Georgius	Graciosa	Michael	Bartholomeus	Bartholomeus	10. 9. 85
26	1860 15. decem.	Nicolaus	Georgius	Graciosa	Michael	Bartholomeus	Bartholomeus	10. 9. 85

Jedna od prvih stranica iz maticе krštenih 1858. g. – 1934. g.

Budući da u vrijeme prije II. sv. rata nije bilo miješanih brakova, tek poneki izuzetak, Rusini su uglavnom bili rodbina jedni s drugima. Nije bio običaj da mlada pogegne i dođe u kuću mladoženje prije vjenčanja. Nakon što bi se rodila simpatija, ljubav, mladić bi rekao svojim roditeljima koji bi uglavnom odobravali njegov izbor, naravno nakon što bi se malo rasipitali, gledali kroz prozor dok su bila prela ili na balu. Tada bi se poslala neka ženska osoba iz mladoženjine obitelji da porazgovara s mladom ili njenom obitelji, da vidi jesu li suglasni. Neko spominje da takva osoba, ukoliko dođe do vjenčanja, dobije papuče. Nakon toga dolaze mladoženjini roditelji s mladoženjom kod mladinih roditelja na dogovor o svadbi, mirazu i svim važnijim pitanjima. Tom prilikom bi buduća mlada dala mladoženji „hustku“, veliku maramu

s ružama, koja je predstavljala svojevrsnu „kaparu“ i marama od kadife. Dalo se i prstenje, ali se nije nosilo do vjenčanja. Od tog dana djevojka je bila isprošena, a mladić bi na šeširu nosio *pokretku*, kao znak da je zaručen. Ukoliko ne bi došlo do vjenčanja, a djevojka se udala za drugoga, noć prije njenih svatova mladići iz sela nabacali bi slame ostavljenom zaručniku ispred kuće.

I mlada i mladoženja imali su po dvojicu djevera – *družboh* koji su uglavnom u četvrtak zvali uzvanice u svatove prema spisku koji su roditelji napisali. Bili su svečano obućeni i imali su okićene šešire, s lijeve strane s vjenčićem od voska. Nosili su sa sobom mali *čobaljov* za vino (drvena čutura), bocu s rakijom i policu okićenu s trakama. Imali su i neku vrstu recitacije –*vinčovanku* kojom su pozivali u svatove. Navečer su išli kod mlade na večeru. To su bile *rozberanki*, na kojima su bili roditelji, djeveri i djeveruše. Svatovi su uglavnom bili ponедjeljkom, ako ne ponedjeljkom, onda utorkom ili četvrtkom. Srijedom i petkom je bio post, a nedjeljom je misa u crkvi te župnici tim danima nisu htjeli obavljati vjenčanja. Kasnijih godina kada je većina ljudi bila negdje zaposlena, svatovi su uglavnom bili subotom. U crkvi su se tri puta mладenci oglašavali. *Druški* – djeveruše su došle kod mlade i slagale u veliki sanduk ukrašen ružama – *lada*, djevojačku spremu po koju su djeveri došli prije svatova u nekoliko kola. Tada se odnio i namještaj koji je mlada dobila u miraz. Obično su to bili ormari i kreveti, već prema mogućnostima roditelja, zatim stol i stolice i drugo. Pravila se i *družbovska večera*. U četvrtak su se pravili i rezanci za juhu. U subotu prije svatova pravila se svinjokolja, a noć prije svatova pekli su se kolači od kiselog tjesteta, kuglofi za ponедjeljak. Budući da nije bilo struje i hladnjaka, svatovi su se uglavnom pravili u jesen, kad nije vruće. Pred svatove su se mladoženjini gosti skupili u njegovoj kući, a mладini u njenoj kući, da bi kasnije sa sviračima svi došli kod mlade. Svatovi su se održavali u vlastitoj kući. Iz soba se iznio namještaj, postavili stolovi i klupe, stolice. Ako je mlada bila iz drugog mesta, dolazilo se u njeni mjesto u okićenim kolima i konjima s papinim ružama i ručnicima, ali nije se odlazilo odmah kod mlade, već kod nekog od svoje rodbine, da se malo odmore, umiju, presvuku.

Na dan svadbe, održao se doručak i kod mlade i kod mladoženje. Obično je to bio kupus. Mlada je imala *vidavača*, a mladoženja dvojicu *starosta* od kojih je jedan bio kum. Oni su vodili računa o protokolu u svatovima i pravili red. *Vidavač* i *starosta*

morali su biti duhoviti i zanimljivi ljudi i znati određeni tekst napamet. *Vidavač* je u mladinoj kući vodio oprštanje mlade od svojih najbližih, koje je ona poljubila, a oni bi joj dali blagoslov. To je bio veoma dirljiv trenutak te su svi plakali. *Starosta* u mladoženjinoj kući vodi oprštanje mladoženje od svojih najbližih. Roditelji bi im dali svoje blagoslove te se krenulo u crkvu.

Opraštanje mlađenke od roditelja – Olena Sabadoš Pap

Mladoženja bi sa svojim gostima došao pred crkvu, a mlada sa svojim gostima. *Vidavač* je vodio računa da prvi pred crkvu dođe mladoženja, a ne mlada. Na ulazu u crkvu, župnik ih je pitao je li svojevoljno stupaju u brak ili pod prisilom. Ispred oltara bio je raširen vezeni ručnik na koji su mладenci stali. Postojalo je vjerovanje da će onaj koji prvi stane na ručnik biti gazda u kući. Župnik bi im stavio vjenčице na glave, mladoženja je dao prstenje župniku koji bi ih stavio na bibliju, posvetio ih i stavio im na ruku te ih tako vjenčao. Mlada bi sa župnikom išla do ikone Djevice Marije gdje bi župnik pročitao jedan dio iz Evangelja.

Nakon vjenčanja, svi gosti bi došli kod mlade na ručak. *Vidavač* bi ih dočekao, razmijenio rakiju sa *starostom* i tu bi se odvijalo „narodno vjenčanje“. Nakon toga izvode se lažne mlade, a kada se izvede prava mlada, ona se okreće ispod mladoženjine ruke tri puta. U kasnijim godinama, taj ceremonijal je prethodio vjenčanju u crkvi, gdje su mlada i mladoženja zajedno išli na vjenčanje, naravno, ona sa svojim djeverima, a on sa svojim djeverušama.

Ručalo se u prednjoj sobi mладine kuće. Na tanjuru se iznosila trokraka grančica *pokretka* pokrivena maramicom, simbol nastavka života. Izrađivale su ih djeveruše. Mladoženja to plaća novcem, ali tako da se ne vidi koliko je dao. Među tim novcem bude i sitnih novaca da se čuje zvezket novca. *Pokretku* mladoženja stavlja u džep na lijevu stranu. Mladenka je imala vjenčić u kosi koji su izradile djeveruše od šimšira u nedjelju navečer. Do mlađenaca sjedili bi roditelji, kumovi, a zatim bliža i daljnja rodbina. Djeveri bi donijeli rakiju i dali starosti, koji bi nazdravio i čestitao mlađencima, zatim drugi *starosta*, a zatim *vidavač*. Tada bi se pomolilo. *Vidavač* i župnik nisu bili na ručku. Za ručak bi se poslužila juha od kokoši, kuhano meso, sarma, svinjsko pečenje, negdje i ovčetina, kupus salata te kolači. Prije no što se donijela sarma, *svaški*, udane žene koje u svatovima pjevaju svatovske pjesme, pjevaju prigodnu pjesmu. Tada svirači odlaze ručati. Djeveri donose vino. Za piće je odgovoran *čopnar*. Biti kuharica u svatovima bila je čast. Svirači sviraju ljubavne pjesme. Pokloni se nisu davali mladoženji, ali su se prije svatova donosile kokoši, brašno, šećer. Mlada je dobivala poklone. Plesalo se u sobi kod mlađenaca i njihovih roditelja.

Nakon toga odlazilo se mladoženjinoj kući. Nije bilo nikakvih posebnih znakova, barjaka, nije se svirala himna. Gosti s mladine strane – *pridanci*, ostali bi u mladinoj kući. Mladež bi otišla, a stariji ne. Svirači idu u povorci posljednji. Mlada bi podijelila vezene svatovske ručnike mladoženjinim gostima koji bi je tada darovali. Svaške bi nosile ručnike, a ona bi ljubila goste.

Ručnike je mladina majka počela tkati ubrzo po rođenju kćeri. Trebalo ih je dosta satkati. *Starosta* i *svaški* dobili su po dva ručnika koje su prekrižili preko grudi, a *vidavač* bi dobio samo jedan od mlađe. Kasnijih godina davali su ručnike i mlada i mladoženja, odnosno njegova majka.

Svaške su držale i svijeće te pjevale dok bi mlađini gosti stizali na večeru. Tada se mlada darovala, u drugoj sobi svekrva bi primala darove. Mladina mama donijela bi i *čeregi* koje bi mlada stavljala na stol prije večere. Za večeru se jelo isto što i kod mlađe za ručak. Prije sarme, *svaške* pjevaju, a svirači odlaze na večeru. Nakon večere, prvi ples plešu mlada i mladoženja, djeveri i djeveruše te *svaški*.

U ponoć bi *svaške* mladoj skinule vijenac s glave i stavile bi joj *fičulu*. Pri tome pjevale bi prigodnu pjesmu „Čep, čep...“. Tada bi se *vidavač* oprštao s mlinicom rođbinom od mladoženjine i otišli bi kući. Mladež je ostajala do ujutro, otišli bi samo stariji.

Sljedeće nedjelje mlada snaha odlazi na misu u sukњi i bluzi koju bi za nju spremila svekrva.

Nakon tjedan dana, pravi se svečani ručak – *hoscina*, kod mladine obitelji. Na ručak dolazi po prvi put kći kao udana žena sa svojim suprugom, svekrom i svekrvom, najbližima iz kuće, *starostom*.

Tijekom godina, običaji vezani za svadbu i vjenčanje promijenili su se uslijed života uz druge narode te pojavom miješanih brakova.

Svatovi Sabadoš Kirila i Melane

Pogreb

U prvoj polovini prošlog stoljeća, stariim ljudima smatrali su se ljudi u pedesetim godinama. Ti ljudi imali su već poženjenu djecu i unuke te su malo radili, dok su snaha i sin koji su s njima stanovali obavljali gotovo sve poslove. „Stari“ su sjedili predvečer na ulici i pričali sa susjedima.

Težak život, puno rada, slaba prehrana, nedostatak higijene, nedostatak lijekova i predrasude (sramota je biti bolestan), dovodili su do bolesti i smrti.

Rusini su vjerovali da je za svakog čovjeka predviđena svijeća te kad ona izgori, dolazi smrt. Njega bolesnika u obitelji bila je ženski posao. Kada bi bolest uznapredovala, pozvao bi se svećenik da bolesniku da posljednju pomast. Nakon toga znalo bi se dogoditi da bolesniku bude bolje. Župnik o. V. Magoč kaže da bolesniku može biti dobro i tri tjedna. Dok bolesnik leži u krevetu, dolaze ga obići susjedi, rodbina i prijatelji. Običaj nalaže da se bolesniku nešto od hrane doneše, bez obzira što bolesnik često puta nije u stanju pojesti. Utjehu u bolesti ukućani, pa i sam bolesnik, pronalazili su u molitvi. Molilo se za ozdravljenje ili laku smrt, da se više ne pati u bolesti. Smatralo se da jako grešne osobe teško umiru.

Kada bi bolesnik umro, stavila bi mu se svijeća u ruke da izgori. Mrtvac se opere, a to čini netko iz obitelji ili susjeda. To je ustvari brisanje ručnikom koji su poneki spalili. Muškarac se i obrije. Često bi se povezala brada s maramicom. Obuklo bi se bolje odijelo. Ako bi umrlo dijete, obukla bi mu se bijela košulja i bijela kapica. Umrlu djevojku oblačilo bi se u bijelu sukњu i bluzu te bi joj se stavio vijenac na glavu. Mladića bi se obuklo u svečano odijelo u čijem bi se džepu nalazila *pokretka* s bijelom mašnicom. Obavijesti se župnik, a zvonar pokreće crkvena zvona. Zvonilo

se velikim zvonom tri puta ako je umro muškarac, a ako je umrla žena, zvonilo se dva puta. Ako je umrlo dijete, zvonilo se malim zvonom. Nije se zvonilo samoubojicama i njih župnik nije sahranjivao. Župnik nije sahranjivao niti mrtvorodenu djecu, što se vidi po matičnim knjigama umrlih. Zbog toga su ukućani mogli sami okrstiti djecu koja su davala slabe znakove života.

16.	1902. 28. ruja.	Pavlović Jela	Pavlović Mihajlo Jelaž Arvaji ski veljan	Pavlović	JK.	3 g.	pros	J	Petromi 29/9.	Nikola Segedi Rozmanik
17.	1902. 29. ruja.	Kostelnički mrtvorodeno muško	Kostelnički Ivana Jelena Radica	Pavlović	JK	—	—	—	trajebba Petromi 29/9.	—
	1902.	svrđak	svrđak Janko	Pavlović						

Po upisu u knjigu umrlih pod brojem 17. vidi se da mrtvorodeno dijete nije sahranio tadašnji župnik o. Nikola Segedi, a sahraneno je kraj groblja u Petrovcima.

Obavijesti se i stolar koji napravi škrinju. Mrtvaca se stavi i škrinju i stavi u prednju sobu pod gredu. Ruke mrtvaca se prekriže na grudima, a u ruke se stavi krunica, maramica, sveta sličica, možda i neku stvarčicu koja je pokojniku bila draga. Sanduk se stavio na četiri stolice sa glavom prema prozoru. Prozori i ogledala bila su prekrivena. Netko i sat zaustavi. Kod glave pokojnika je gorila svijeća, a kod nogu čaša sa svetom vodom i grančicom šimšira. Čitavu noć sjedi se pored mrtvaca. Kasnije se sjedilo samo do ponoći, a danas kada postoji mrtvačnica na groblju, toga više nema. Ulaskom u sobu gdje leži mrtvac, ljudi bi se prekrižili i pomolili se.

Mihajlo Arvaji 7. siječnja 1935. g.

Najčešće bi majka ili kći pokojnika naricale. Naricati bi znala i neka druga žena od rodbine koja bi u naricanju spominjala svoje pokojne i tražila od pokojnika da ih pozdravi.

Sanduk s pokojnikom iznosio se otvoren na dvorište. Kada bi župnik došao, odslužio bi svoje i pročitao *otpitanje* koje su ukućani sastavili. U tom *otpitanju* pokojnik se opršta od najbliže rodbine, kumova, prijatelja. Sanduk se nakon toga zatvara. Najprije muškarci, a zatim žene, obilaze sanduk kao posljednji pozdrav pokojniku. Osam muškaraca drže zapaljene svijeće, a na rukavima im se zakače maramice. Taj običaj s maramicama nije pravi rusinski, to su ljudi počeli stavlјati kasnije pod utjecajem drugih naroda.

Nakon toga pogrebna povorka kreće iz dvorišta. Na izlasku iz dvorišta, župnik čita Evandelje, zatim na pola puta do groblja te na ulasku u groblje. No, župnik često čita Evandelje i više puta kada je i rodbina pokojnog platila kao još jedan vid oproštaja od pokojnog. Na čelu je pogrebne povorke kum koji nosi križ, zatim se nosi cvijeće, ponovo križevi, mladež koja nosi vijence, župnik, lijes, najbliža rodbina te svi ostali.

Ukoliko je pokojnik mladić, iza lijesa ide njegova djevojka, ili neka druga, koja nosi tanjur sa *pokretkom*, a tanjur je vezan bijelim ručnikom i to se baca u grob i pazi se da se tanjur razbije. Pored djevojke idu mladići koji bi trebali biti djeveri u svatovima. Ukoliko je umrla djevojka, iza lijesa ide mladić. Podjele se i svadbeni ručnici nesuđenim djeverima i djeverušama.

Nekrštena djeca i samoubojice sahranjivali su se u poseban dio groblja i nije ih sahranjivao svećenik.

Lijes se stavlja u grob tako da je glava pokojnog okrenuta prema zapadu. Nakon pogreba obavlja se objed. Prije ulaska u kuću, peru se ruke u lavoru s vodom u kojoj je crijević. Na stolove se stavljao neparan broj zdjela, neparan broj tanjura, ako su se klali prasići, klalo se neparan broj. Pila se rakija, vino, a kasnije i pivo. Obavezno bi se prije objeda izmolila molitva. Sljedećeg dana, odlazilo se u crkvu na misu te na groblje.

Najbliža rodbina pokojnog nosila je crninu godinu dana, ili šest mjeseci ako je to bio daljnji rod. U vrijeme žalosti, ne odlazi se na svadbe, balove i slično. Udovac ili udovica moraju čekati godinu dana da bi se ponovo oženili.

Majsko drvo

Običaj rušenja majskog drveta datira iz prve polovice XX. stoljeća. Mladić bi sa svojim prijateljima otišao u šumu i izabrao visoko ravno drvo. Donijeli bi ga na rukama pred kuću djevojke koju je namjeravao oženiti. Sve je to bilo u tajnosti. Grane na drvetu bi se odrezale, da ostane samo vrh. Okitilo bi se vezenim ručnikom i šarenim vrpcama, stavila bi se boca vina i rakije. Iskopala se rupa i drvo zakopalo. To se radilo noću između tridesetog travnja i prvog svibnja. Drvo je stajalo mjesec dana da bi se jedne nedjelje rušilo. Rušenje majskog drveta bilo je uz veselje, pjesmu i igru. Bilo je jela i pića koje je spremio otac djevojke. Svirači su svirali, kolo se plesalo, a mladići su sjekirom rušili majsko drvo.

PETROVCI

Petrovci se nalaze u Vukovarsko-srijemskoj županiji, u općini Bogdanovci, u čijem su sustavu još i Svinjarevci, udaljeni nešto manje od deset kilometara jugoistočno od Vukovara.

Nekada su se na svim ulazima u sela postavljali križevi kao zaštita sela. Neki su propali, a neki se još uvijek održavaju.

Korpašov križ

Arheološki nalazi na području okolice Petrovaca dokazuju da su postojale omanje nastambe za vrijeme rimske okupacije.

U dvorištu Ljubice Velečković pronađeni su ostaci kostolačke arheološke kulture iz 2000. godine p. n. e. i čini prethodnicu Vučedolske kulture. Nađeni su dijelovi grnčarskog posuđa ukrašeni ornamentima bijele boje, dijelovi kamenih nožića.

U jesen 1969. godine, Miroslav Nad i Vladimir Hornjak, prilikom lova, pronašli su na oranici kosti ljudskog kostura, dijelove keramičkog posuđa i dijelove oruđa. Po mišljenju prof. Antuna Dorna, radilo se o ostacima neolitske i staroslavenske kulture krajem trećeg milenija p. n. e. i XIII. stoljeća n. e. – vrškovi strelica iz kamena i dva nožića koji spadaju u Vučedolsku kulturu.

Na „Malom polju“, na oranici Vlade Papandriša, nađen je žarni grob iz brončanog doba s urnom koničnog oblika koja je pokrivala spaljene ostatke umrlog.

U „Doli“ su pronađeni ostaci građevine s finom žbukom i freskocrtrežima te je po tome zaključeno da je tu nekada davno živio neki bogati rimski građanin.

Na poljima Janka Ruskaja i Janka Manjoša, 1974. godine pronađeni su komadi rimske opake i obične keramike.

Po ovim nalazima može se zaključiti da je na području današnjih Petrovaca postojalo rimsko naselje.

(prof. Antun Dorn, viši kustos Gradskog muzeja Vukovar, Nova Dumka br. 13 iz 1977. g.)

Međutim, **prvi pisani dokazi o postojanju Petrovaca** su iz 1333. godine, a riječ je listinama o ubiranju crkvenog poreza. Petrovci su tada bili **sjedište katoličke parohije** i bili su smješteni više na sjeveroistoku, nagnuto na jug, oko kilometar dalje, prema Negoslavcima. Selo je dobilo svoj naziv po crkvi sv. Petra. Vlasnici sela bili su petrovački i Pavlovićevi feudalci. U mađarskim listinama selo se spominje pod nazivom Peterfalva.

U srednjem su vijeku u Petrovcima živjeli samo rimokatolici.

Kada je Beograd pao pod Turke, Srbi su počeli dolaziti na ova područja. Došlo je čak dvadeset tisuća Srba koji su se obvezali da će biti raja koja će harać davati Turcima.

Za vrijeme okupacije Turaka između 1526. g. i 1537. g., mnogi stanovnici Petrovaca iselili su se, a oni koji su ostali, postali su kalvini. Većina Hrvata iselila se u Vukovar.

Uvele su se beneficije muslimanima, tako da je svatko tko je htio sačuvati status ili ga poboljšati, prelazio na muslimansku vjeru.

S Turcima su dolazile i naoružane skupine Srba, nekada nomadski stočari, koje su bile u sastavu pomoćnih četa turske vojske. Pljačkali su i ubijali hrvatske seljake, uništavali su njihove gospodarske i duhovne stećevine. No, kada su se Turci počeli povlačiti, vlaški su krajišnici shvatili da se tako neće domoći zemljišta te su prešli u službu habsburških vladara.

U Petrovcima je pravoslavna crkva izgrađena nakon 1687. g.

Nakon odlaska Turaka, selo je bilo gotovo prazno. Starosjedilaca kalvina bilo je svega 7-8 kuća.

Kada je papski vizitator, apostolski vikar Petar Masareši, popisao katoličke župe, 1624. g. u Vukovaru je bilo tek 15-20 katolika. Većina sela oko Vukovara je nestalo. Kalvinske župe su postojale, neki kalvini su došli u Petrovce i Bogdanovce, ali su se poslije prekrstili. (Vlado Horvat – „Pregled povijesti Bogdanovaca od XIII. – XX. stoljeća“).

Sela na ovom području pljačkana su i od strane kršćanske vojske koja je protjerivala Turke. Brojna su sela opustjela, ali neki su se starosjedioci vratili, ali dolazili su i novi doseljenici Srbi.

Bečka carska komora iz 1700.-te godine ovo područje naseljava Srbima. S Kosova polja dolaze srbijanske izbjeglice pod vodstvom patrijarha Arsenija III. Čarnojevića koji je sa svojom svitom imao krajnje nasilne postupke prema tzv. unijatskom (grko-katoličkom) svećenstvu na području Hrvatske.

1728. godine na vukovarskom vlastelinstvu u Petrovcima bilo je:

- 40 kuća domaćina
- 11 braće i sinova (starijih od 15 godina)
- 26 konja
- 48 volova
- 131 krava i junadi
- 65 ovaca i koza
- 94 svinje
- 19 košnica pčela
- 225 jutara oranica
- 29 livada u kosama
- 14 vinograda u motikama (motika 250 čhv)
- 9 sesija (posjeda).

Podaci iz „Vukovar vjekovni hrvatski grad na Dunavu“.

Ive Mažuran u knjizi „Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine i njihova ekonombska podloga“ navodi da su u Petrovcima:

- domaćinstava i kuća 46
- očeva porodica 44
- oženjene braće i sinova 10
- braće i sinova s navršenih 15 godina 4
- udovica s posjedom 2
- konja 43
- volova 38
- krava i junadi 69
- ovaca 21
- svinja 103
- pčela 6 košnica
- oranica 141 jutro
- livada 59 kosaca
- vinograda 19 $\frac{1}{2}$ motika
- šljiva 538 stabala.

1737. godine spominju se samo pravoslavni stanovnici. Sredinom tridesetih godina XVIII. stoljeća obitelj Eltz kupuje za 175.000 zlatnih forinti vukovarski feud s 87 000 k. jutara, s tridesetak naselja, pa tako i Petrovcima.

Obitelji koje se spominju u tom razdoblju su: Radanović, Šunin, Nikšić, Krivojac, Cvitković, Stanivuk, Veselić, Šodanović, Šuračić, Mlagenov, Trebovac, Maletić, Savčić, Lagić, Ostojić, Arsenić, Vukalić, Sekulić, Dobrić, Vuković, Milanović, Radonić, Juratić, Konstantinović, Stančić, Hajduk, Janković, Vuković, Busadija, Milivojević, Miličević, Bačevac, Suručić, Radaš, Stanivuković, Malešević, Nikolić, Bešetić, Vidovečić, Bogojević.

Obaveze i razna davanja državi i vlastelinstvu bili su jako veliki da su ih seljaci jedva davali.

Odnosi između seljaka i vlastelinstva bili su uređeni carskim zakonom URBAR. Njime su se trebali štititi seljaci od izrabljivanja.

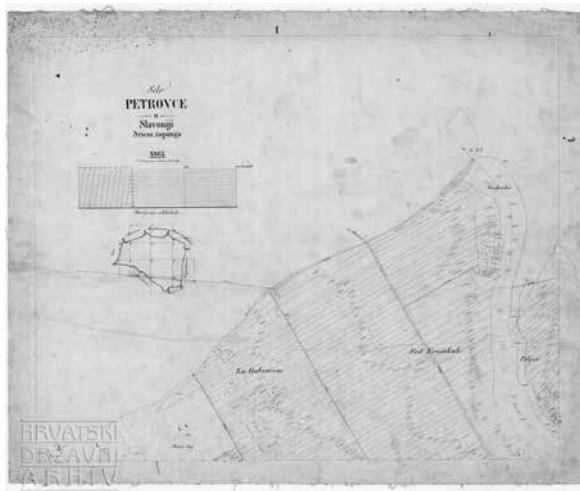
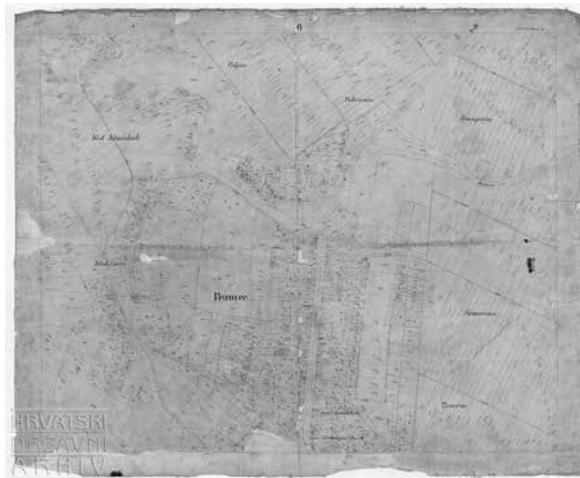
Godine 1754. biskup Đuro Klimo iz Pečuha, obilazeći katolička mjesta u Srijemu, u Petrovcima nije zatekao niti jednog rimokatolika.

U sljedećim desetljećima broj stanovnika opada te ima samo trideset naseljenih kuća.

1774. godine ima 48 naseljenih kuća, 1791. g. 82 kuće i 669 stanovnika, 1808. g. 893 stanovnika, a 1910. godine 104 naseljene kuće. To su podaci prof. Ivana Dorna objavljeni u Vukovarskim novinama 29. veljače 1964. g., dok Vlado Kostelnik objavljuje podatke u Narodnom Kalendaru iz 1976. g. da je 1791. g. selo imalo 84 kuće s 397 žitelja, 1808. g. bilo je 421 žitelj, a 1810. g. bilo je 78 kuća.

Treba napomenuti da je jedan od razloga smanjenja stanovnika Petrovaca bila i kuga koja je 1795./1796. g. harala Srijemom donesena iz Beograda.

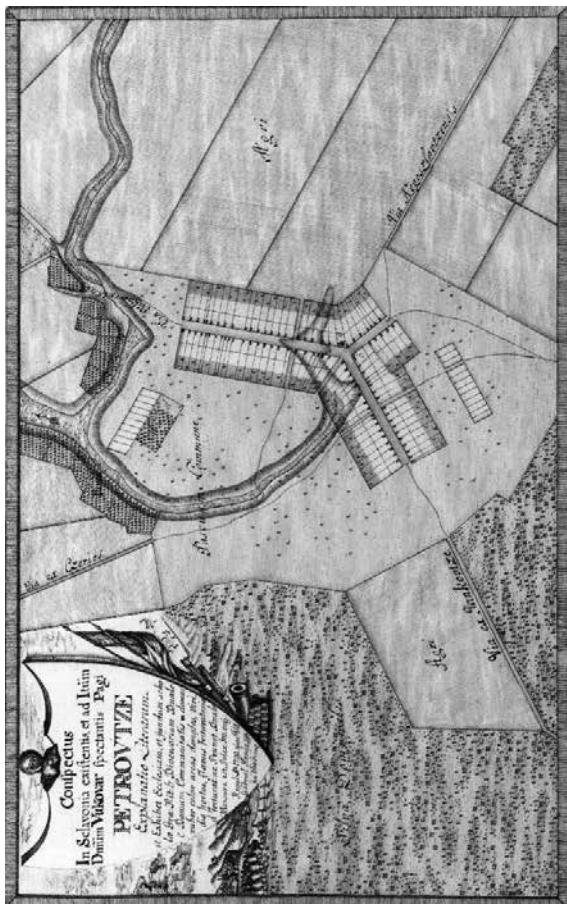
Nazivi atara bili su: Kudeljara, Mali lug, Gladovo, Tarnovec, Samarinci, Branjevine, Tukovala, Poliče, Kod krušaka, Za dubravom, a neki se i danas koriste.

1780-tih godina podžupan Josip Hajnoci opisuje život u selu kao bijedan. Stanuje se u drvenim kućama bez dimnjaka s otvorenim ognjištem. Nema planiranih ulica. Ceste prema selu su neprohodne i blatne. Kola su drvena. U cijelom Srijemu bilo je samo 150 okovanih kola. Uglavnom se ore volovima drvenim plugovima.

Marija Terezija poboljšava uvjete za povećanje broja stoke, naročito konja i ovaca. Čak je 1773. formirana ovčarska škola.

Krumpira je bilo vrlo malo. Država uvodi nove kulture i sjeme se besplatno dijeli. Nastoji se povećati tov svinja i razviti svilarstvo te je zbog toga obavezna sadnja duđova, a zbog prehrane svilenih buba unaprjeđuje šumarstvo. Posljedica takvih mjera bio je porast stanovništva i povećanje obradivih površina. Početkom XIX. st. u školi se uči i voćarstvo. Godišnje je svako gospodarstvo dobivalo određen broj kalemljenih sadnica. Nabavljeni su i bikovi pinagalske pasmine što je doprinijelo uzgoju krava s više mlijeka i mesa.

**Prva karta Petrovaca iz 1815. g – tada u vlasništvu grofovije Eltz
(izradio ju je geodet Gabrijel Homer)**

pod a – crkva, pod b – vlastelinska gostionica, c – vrt općine,
d – gumno i šljivik vlastelinstva

Prvi doseljenici Rusini, kojih nije bilo puno, potpadali su pod crkvenu upravu parohije u Šidu. Dr. Dušan J. Popović daje podatak da je Rusina u Petrovcima bilo već između 1756. g. i 1810. g. koji su primali vjerske usluge u Jankovcima, a kasnije u Šidu, sve do 1836. g. Navodno su se prvi Rusini doselili u Petrovce u Dolu, međutim zbog tifusa koji je tu vladao kao i neke druge epidemije, odselili su se u Jankovce. Te prve obitelji bile su: Harhaj, Ruskaj, Edelinski – Brugoš. (Po Dušanu Drljači)

Promatrajući knjigu umrlih, koja započinje s 1858. godinom, na prvoj stranici vidimo da se spominju sljedeća imena: Maria, Ana, Joannes, Georgius, Michael, Gabriel, Petrus, Basilius, Mikola, Lucas, Helena, Elisabeth te prezimena: Kosztelnik, Choma, Holik, Magocs, Juhasz, Pap-miskov, Maslej, Kis, Bucsko, Beregh, Monar, Kocsis, Csizmar, Szabo.

Razredeni Broj Redni Broj u listi	Ime, Prez. i Duz. u listi	Matricula Defunctorum.										Pos.	
		Defuncti			Loca			Religio			Moch est gran nici te	Pec tate na pos tum st.	Sepulc rum com muni ci plic at
		Nomen.	Cognomen.	Conditio.	Parentum vel Com pagnorum Nomen Cogn omen et Conditio.	Origine	Domicilij et Mr domicilij	Bogos lav	Grac ia	Cathol ic			
1	1858 10. Zoran Gleboš	Maria vi da Štefan Kopčević Zoran Gleboš	Joannus georgius Kopčević Gleboš	Šid	Petrovac	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	
2	1858 3. Gleboš	Georgios Iakov Gleboš	Michael chon et Maria nra Habib je des	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Užice	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	
3	1858 3. Gleboš	Gabriel Magos Gleboš	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Užice	Užice	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	
4	1858 4. Gleboš	Barbara Tigr - nia Gleboš	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Užice	Užice	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	
5	1858 9. Gleboš	Anton Pavlović Gleboš	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Užice	Užice	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	
6	1858 9. Gleboš	Fotimos Pavlović Gleboš	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Užice	Užice	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	
7	1858 10. Gleboš	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Užice	Užice	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	
8	1858 10. Gleboš	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Užice	Užice	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	
9	1858 10. Gleboš	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Užice	Užice	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	
10	1858 10. Gleboš	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Užice	Užice	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	
11	1858 10. Gleboš	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Georgios elagor et Maria nra Habib je des	Užice	Užice	Užice	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	Georg ij u Žid	

Rusini se doseljavaju, ali oni ne dobivaju zemlju kao Mađari i Nijemci u bližoj okolini, oni ju kupuju. No, novaca je malo te malo zemlje i kupuju. Puno je bezemljaša koji preživljavaju od nadničarenja.

Početkom XIX. stoljeća (1833. g.) u selo dolaze Rusini u većem broju. Prema popisu župnika grkokatoličke župe u Šidu, o. Janka Latkovića iz 1835. g., u Petrovcima ima 318 grkokatolika. Oni se doseljavaju uglavnom iz Ruskog Krstura i Kucure, a tamo su došli s prostora gdje se sastaju granice Ukrajine, Mađarske, Poljske, Slovačke i Rumunjske. To su oblasti Bukovina, Zakarpatje, Galicija – Hornjica. Vrlo mali broj došao je u Petrovce iz Zapadne Ukrajine. Razlog iseljenja iz R. Krstura bilo je siromaštvo, prenaseljenost te nedostatak zemlje. Bezemljaši dolaze na rad na imanje grofa Eltza, Hidekatijevo imanje i Paunovićevo imanje. Cijena zemlje bila je

različita. Za 1 jutro prodano u R. Krsturu, kupuje se dva jutra u Petrovcima. Pored toga, u okolini Petrovaca su šume koje su ih podsjećale na rodni kraj.

Iako je bilo Srba koji su mirno primali doseljenike, bilo je i takvih kojima se doseљavanje Rusina nije svidjelo. Rusini kao vrijedni, pošteni, pobožni, moralni, privrženi obitelji, skromni i miroljubivi ljudi imaju blagoslov austrijskih vlasti za doseljavanje. Bio je to siromašan narod te zbog toga nije mogao tražiti neka veća nacionalna prava. Sami su održavali crkvu, školu, učitelja. U težnji da očuvaju svoj jezik, Rusini su morali biti jedinstveni i odupirati se mađarizaciji. Tu je veliku ulogu imala crkva koja je pomogla ljudima da očuvaju svoj jezik, običaje, tradiciju i kulturu.

Rusini su i vješti poljodjelci, vještiji od Srba starosjedilaca koji su više okrenuti stočarstvu te s vremenom od njih otkupljuju sve više zemlje. Doseљavanjem i velikim natalitetom za dvadeset do trideset godina, Rusina je brojčano više od Srba.

Prije dolaska Rusina, u Petrovcima je bila grčko-istočna škola osnovana 1756. godine, dok je prva škola za Rusine na rusinskom jeziku utemeljena 1849. godine.

Prema popisu iz 1834. godine u Petrovcima ima već pedeset kuća Rusina, a samo 20 kuća Srba. Prema popisu iz 1846. g. u Petrovcima živi 431 Rusin, kuća je bilo 67, a samo je 52 obitelji posjedovalo zemlju. Ostali su bili nadničari i po koji obrtnik. Godine 1847. u selu živi 663 stanovnika od kojih su 439 grkokatolici, 6 rimokatolici i 218 pravoslavaca. Godine 1857. u selu živi 655 stanovnika, od kojih su 406 grkokatolici, rimokatolika 25, pravoslavaca 221 i 3 stanovnika židovske vjere, a naseljenih kuća je 131.

Prema popisu od 31. 12. 1890. g. u Petrovcima je živjelo 943 stanovnika:

701 grkokatolik	213 pravoslavaca
22 rimokatolika	4 židovske vjere

1. siječnja 1895. godine osnovan je Općinski ured pod kojim su samo Petrovci. Pod općinu Petrovci potпадa 2 011 hektara oranica.

U Petrovcima je puno bezemljaša koji nisu imali ni svoje kuće. Stanovali su u tudim nastambama čiju stanaresu nisu mogli plaćati. Iako su u okolini izbijali socijalni nemiri, radnici štrajkali i tražili svoja prava (u Vukovaru u gostionici „Tri ruže“ 1895. g. osnovan je klub Socijaldemokratske stranke Hrvatske i Slavonije), u Petrovcima nije bilo većeg odaziva jer su stanovnici u većini bili ratari. Međutim, Nikola Dorokhović širi socijalističke ideje te je uhićen, kao i još nekoliko Petrovčana među kojima i Janko Ruskaj.

1896. godine Bogdanovci, Petrovci, Negoslavci i Svinjarevci potpadali su pod Zdravstvenu općinu. Svakog mjeseca kotarski liječnik posjećivao je svako selo da bi imao uvid u zdravstveno stanje ljudi. Obučavao je određenu osobu za utvrđivanje smrti i prepoznavanje zaraznih bolesti te je vodio i liječničke knjige.

Broj žitelja Petrovaca povećavao se s tim što je udio pravoslavnog stanovništva u 1910. g. pao na 19,77%, a Rusina je bilo 781.

1921. g. u Petrovcima je bilo 1129 stanovnika, od kojih je 819 grkokatolika.

Broj stanovnika prema popisima stanovništva od 1857. g. do 1971 .g.

Godina	Petrovci	Brestovo	Goldinger	Nadord
1857.	655			
1869.	802			
1880.	863			
1890.	943			
1900.	1054			
1910.	1032			
1921.	1129			
1931.	1269			
1948.	1310			
1953.	1307	10	78	2
1961.	1448	10	14	5
1971.	1399			

Na petrovačkoj Dubravi bilo je 11 stanovnika, ali se 1. siječnja 1976. g. više ne pojavljuje u imeniku naselja. Ovim brojevima stanovnika Petrovaca nedostaju stanovnici Krneže koji su iskazani u podacima za Bogdanovce, iako pripadaju Petrovcima.

1933. g. u Petrovcima je bilo 1239 stanovnika. Zajedno sa Starim Jankovcima i Bogdanovcima, činili su jednu općinu čije su središte bili Petrovci.

Izvor: Mirko Korenčić: „Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857. g. – 1971. g.

	godine	rođeni	umrli	vjenčani
1.	1858. – 1870.		437	
2.	1871. – 1880.		311	
3.	1881. – 1890.		254	
4.	1891. – 1900.		298	
5.	1901. – 1910.		237	
6.	1911. – 1920.		242	
7.	1921. – 1930.		284	
8.	1931. – 1940.		208	
9.	1941. – 1948.		203	

Podaci izvadeni iz matičnih knjiga, mada se mora uzeti u obzir da su u njih u prvim godinama upisivani podaci i o ljudima iz drugih mjesta koji su spadali pod Petrovačku župu. Godine 1848. pod Petrovačku župu spadaju Petrovci 426, Jankovci 36, Borovo 3, Grabovo 52, Mikluševci 10, Đeletovci 23, Đakovo 5 i Osijek 10 osoba.

Hirjovati Marija, udana Salak, i njena braća i sestra 1890. godine

Placevi kuća nekada su bili puno veći. U glavnoj ulici bila je kaldrma postavljena 1906. godine. Sporedne ulice bile su: Grabik, Šorik, Dola i Potkućnice.

Ana Sivč

Statistički podaci o posjedovanju obradive zemlje dokaz su o siromaštvu Rusina jer Rusini, isključivo ratari, 1895. g. posjeduju svega 1,5 jutara zemlje po osobi. To naravno nije dovoljno za život te su mnogi prisiljeni raditi na Krnježi kod Hideketija, na posjedima grofa Eltza, Paunovića, a čitajući novine „Ruske slovo“ te odlascima na sajmove saznaju o novim mogućnostima života, **emigraciji u Ameriku**.

Put u Ameriku nije jednostavan jer treba imati novca za dokumente, dozvole, garantiju, karte za putovanje, ali se poneki ljudi ipak odlučuju na put. Mlađi Petrovčani zbog regrutacije u vojsku, moraju platiti dozvolu koja je bila jako skupa, a da toliko novca imaju, ne bi ni išli na put te mnogi odustaju.

Karta za Ameriku navodno je koštala 200 dolara. Novine „Ruske slovo“ objavljivale su informacije o načinu dolaska do dozvola, plaći u rudniku, agentima koji

ih dočekuju u Americi i slično. Mnogi posuđuju novac i odlaze te tamo moraju kako štedjeti da bi kući slali novac obitelji, mogli vratiti dug i da se mogu vratiti s barem nešto ušteđevine.

U Americi se većinom zapošljavaju u rudnicima gdje i obolijevaju. Netko se vraća bolestan, netko tamo i umire, netko se vraća s malo novca ili bez ičega, ali rijetki su oni koji su u to doba uspjeli stvoriti veliki kapital. Put u Ameriku bio je dug i naporan. Netko je putovao najprije u Francusku, a zatim brodom u Englesku pa tek onda velikim brodom do Amerike, u Njujork. Neki su produžili dalje do Kanade, kao npr. Jefrem Čordaš, za kojim je doputovala i njegova supruga Ana, ali se ona tamo nije snašla te se vratila, dok je on tamo zauvijek ostao. Mihajlo Keteleš vratio se iz Amerike gdje se razbolio radeći tri godine u rudniku te je u povratku umro od sušice. I sam put iz Amerike kući bio je dosta opasan jer su na putnike vrebali lopovi koji su ih pratili i tražili povoljnu priliku da ih opljačkaju.

U periodu od 1950. g. – 1965. g. žitelji Petrovaca najviše su se iseljavali u Vukovar zbog radnih mjeseta u tvornicama „Borovo“ i „Vuteks“. Iseljavali su se i u druga mesta širom bivše Jugoslavije, ali sedamdesetih godina i u Njemačku, Francusku, a neki i u Australiju.

Rusini su **po vjeroispovijesti grkokatolici**, podređeni Križevačkoj eparhiji. Prema popisu iz 1835. godine, koji je sastavio župnik u Šidu, o. Janko Latković, stoji da u Petrovcima živi 318 grkokatolika.

Na poticaj vladike Gabrijela Smičiklasa, 4. svibnja 1836. godine, sastalo se povjerenstvo 25. svibnja 1836. g. koje je izabralo Petrovce za sjedište nove grkokatoličke župe kojoj je kao titular dodjeljen blagdan Marije zaštitnice. U povjerenstvu su bili biskupski izaslanik Nikola Goleš, zastupnik grofovske obitelji Eltz Josip Smejkal i izaslanici županije Antun Fejervari i Ivan Gvozdanović. Obećali su i pomoć oko izgradnje crkve.* Vlastelinstvo je obećalo da će pronaći plac za crkvu i župni dom, građevinski materijal, drva za ogrjev župnika, $\frac{1}{2}$ sesije zemlje te 4 jutra livade.

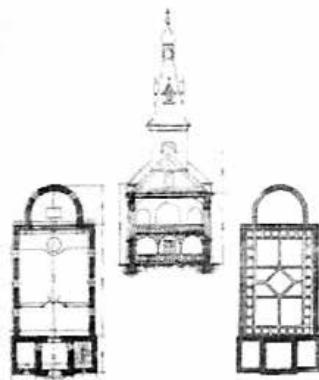
Budući da obećanja nisu izvršena, biskup je kupio kuću s velikom portom, navodno gostonicu, koja se sastojala od dvije prostorije. U jednoj je bila kapelica s drvenim zvonikom, a u drugoj je stanovao župnik.

Od 1. siječnja 1837. g. vodene su i matrikule kada je župu preuzeo prvi petrovački župnik Gjuro Dullikravich.

Mjesto za današnju crkvu kupljeno je 1882. g., a crkva je izgrađena po projektu arhitekta Janka Holjca iz Zagreba. Crkva je izgrađena za nekoliko mjeseci, od svibnja do listopada. Gradio ju je vukovarski građevinski poduzetnik Salomon Deutsch. Službeni glasnik Odjela za Bogoslovje i nastavu iznosi podatak da je crkva podignuta troškom od 12 500 forinti (12 749 forinti navodi D. Damjanović) s tim što je 2 000 dala Zemaljska vlada.

Janko Holjac: grkokatolička crkva Pokrova Presvete Bogorodice u Petrovcima 1893. g.

Presjek, tlocrt i načrt stropa crkve

Crkva je građena od pečenih cigala, pokrivena je apatinskim crijeppom, a toranj limom.

1893. g. crkva je posvećena Pokrovu Presvete Bogorodice. Mjesto za parohijalni dom kupljeno je 1900-te godine, a 1901. g. je izgrađen. Bio je dug 14 m, a širok 10 m. Sastojao se od trosobnog stana s kancelarijom i nusprostorijama. 2012. godine srušen je da bi se izgradio novi čija izgradnja još nije gotova.

Zvono u čast sv. Ivana Krstitelja izliveno je 1863. g., a teško 56 kg. Tri zvona izlivena su 1925. godine: zvono u čast sv. Nikole teško 1 356 kg, zvono u čast sv. Josafata teško 540 kg i zvono u čast Presvete Bogorodice teško 272 kg. U sva tri rata crkva je gubila svoja zvona.

Prilikom osnivanja Petrovačke parohije, Petrovčani su se obvezali da će župniku obradivati zemlju, a za „rukadinu“ će plaćati 1 pažunsku mjeru žita i 12 metara drva iz vlastelinske šume.

No Rusini, iako vrijedni, nisu bili u stanju podmiriti svoje obveze jer su bili siromašni, a Srbi koji su živjeli s njima u selu, neprestano su ih potkradali i činili im štete. Tadašnje vlasti to nije zanimalo pa Rusini nisu imali nikakvu zaštitu.

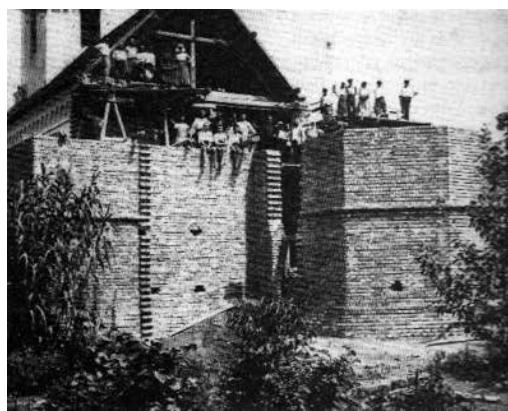
Nakon što je izgrađena crkva, Rusini su bili jako zadovoljni, ali mnogi nisu izvršavali svoje obveze prema crkvi i župniku, tako da je Pokrajinska uprava za Hrvatsku i Slavoniju, Odjeljenje za prosvjetu i vjeru, donijela odluku u dogovoru s biskupskim Duhovnim stolom u Križevcima da župljeni moraju davati sljedeću „rukadinu“:

- 70 kg pšenice po kućanstvu ako posjeduju više od 20 jutara zemlje
- 55 kg pšenice ako posjeduju 10 – 20 jutara zemlje
- 45 kg pšenice ako posjeduju 4 - 10 jutara zemlje
- 35 kg pšenice ako posjeduju 1 - 4 jutara zemlje
- 15 kg pšenice kućanstvo bez zemlje
- 10 kg pšenice oni koji su bez domaćinstva.

Tko nije imao pšenice, svoju obvezu je morao platiti u novcu i to do kraja rujna. Pored toga, župniku su se trebala dovesti i drva za ogrjev.

Zbog rasta stanovništva, crkva se pokazala malom. 1930. godine, kada je župnik bio o. Mihajlo Beserminji, crkva je proširivana, produljena za devet metara i izdignuta te je tako dobila formu latinskog križa. Izgradnjom je u romanskom stilu sa svodovima i kupolom. Cigle za proširenje nabavljenе su u ciglani Vasilja Tirkajle. Radove na crkvi radio je majstor Martin Menges iz Vukovara. Tako je crkva postala duga 35 m, široka 20 m i visoka 11 m iznutra.

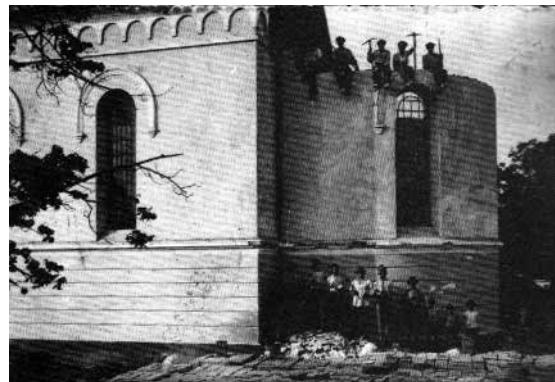
Rezbarene stolice izradio je Josip Rudik iz Vukovara, a pod od cigala F. Rajhl iz Nove Palanke. Radovi su se mogli obaviti jer je Petrovačka župa, crkva, imala kapital u novcu i obveznicama. Troškovi su iznosili 522.209,50 dinara.

Radovi na proširivanju crkve 1930. g.

Dok se crkva obnavljala, mise su se održavale u prostoriji RNPD „Prosvjeta“.

Križevački biskup dr. Dionizije Njaradi posvećuje crkvu 14. listopada 1930. g. na Dan Pokrova Presvete Bogorodice. Taj dan slavio se kao kirbaj sve do kraja 70-tih godina kada je premješten na prvu nedjelju u listopadu.

1957. g. crkva je ukrasno obojana, a 1960. g. provedena je struja.

*Spomenica Grkokatoličke župe u Petrovcima

U Petrovcima postoje dva groblja: pravoslavno i grkokatoličko s posebnim prostorom za ukop inovjeraca. Grkokatoličko groblje danas se dosta dobro održava, dok je pravoslavno dosta zapušteno.

Na nekim grobovima napisani su stihovi ili poruka.

Školstvo

U Petrovcima je prije dolaska Rusina postojala grčko-istočna škola osnovana 1756. godine. U nju su išla srpska djeca, a škola je bila u vlasništvu pravoslavne crkve. Bila je to trogodišnja škola. U drugoj polovici XIX. st. u školu je bilo upisano 40 učenika, a pohađalo je 32. Učitelj im je bio Stjepan Radosavljević.

Dolaskom u Petrovce, pored potrebe za crkvom, Rusini su imali i potrebu za školom, odnosno za osnovnim obrazovanjem.

Prva škola za Rusine na rusinskom jeziku utemeljena je 1849. godine. Navodno je prva učionica bila izgrađena od pruća i blata i pokrivena slamom, a bila je u domaćinstvu trgovca Janka Lazora – Lackovo u Vukovarskoj ulici gdje je kasnije godinama živio stolar Osif Fajfrić. U tu učionicu stalo je dva razreda učenika.

U vrijeme službovanja župnika o. Vasilja Luskanci u Petrovcima, broj stanovnika Rusina prilično je porastao. Na sastanku Općinskog odbora u Nuštru, gdje su Petrovci tada pripadali, odlučeno je da se djeci otvorí posebna podučionica.

Zbog neadekvatnog prostora gdje se odvijala nastava, bez higijenskih uvjeta, članovi crkvenog odbora u vrijeme dok je župnik bio o. Nikola pl. Radić, donose odluku o izgradnji škole i učiteljskog stana. Riječ je o prostoru gdje se kasnije nalazio prostor RNPD „Prosvjeta“. Kamen temeljac za novu školu položen je 4. svibnja 1882. godine. U izgradnji škole učestvovalo je cijelo selo. Škola i školski inventar bili su crkveno vlasništvo, odnosno vlasništvo Petrovačke župe, a ne Križevačke biskupije. Učitelj je u to vrijeme bio Petar Kolesar – *Dančov*, diplomirani učitelj, koji je bio jako omiljen u selu i koji je podučavao i starije. Plaću je dobivao od crkve.

U školi je bilo pretjesno. Srpska djeca išla su u svoju školu, danas parohijalni dom pravoslavnog svećenika, a bilo ih je malo, dok je malih Rusina bilo preko stotinu. Srbi nisu željeli da njihova djeca idu u školu zajedno s Rusinima. Zbog toga je u jesen 1914. godine odlučeno da se izgradi nova škola.

Srbi nisu htjeli učestvovati u izgradnji škole, dok su se Mađari ponudili da će školu izgraditi besplatno, ali će se tada nastava odvijati na madarskom jeziku. Na to Petrovčani ne pristaju te se škola gradi na porti kuće obitelji Koloda. Radovi su trajali sve do jeseni. Izgrađena je zgrada s tri učionice, kancelarijom za upravitelja škole i hodnikom. U tu školu idu samo rusinska djeca, dok im se srpska djeca pridružuju 1925. godine.

Djeca nemaju udžbenike, nose pločice, *griffjik* i krpicu za brisanje. Pločice nose u tkanim torbama koje su im majke satkale od tkanine satkane od konoplje. Kasnije već imaju po koju bilježnicu za lijepo pisanje, crtanku i bilježnicu za matematiku.

Učitelji smiju kažnjavati djecu za neposluh povlačenjem za uho ili davanjem packi prutom po rukama, a nekad i po stražnjici.

Od početka II. svjetskog rata do 1943. g. nastava u školi odvijala se gotovo normalno, a onda se njemačka vojska uselila u školske učionice. Kancelarija za upravitelja škole pretvorena je u kupatilo, hodnik je pregrađen. Peći su iz škole iznesene, a stolove i ormare vojska je položila u peći. Školske je klupe učiteljica Zidarić s načelnikom Nikolom Ivan Fičkoš uspjela skloniti u susjedne kuće i spasiti.

Školska zgrada oštećena je u bombardiranju sovjetskih aviona, a knjige i arhiva su uništeni. Po odlasku Nijemaca, škola nastavlja s radom.

Redovna autobusna linija na relaciji Vukovar – Petrovci uvedena je 1962. godine te istim autobusom putuju i učenici koji se školju u Vukovaru i stariji putnici.

Godine 1970. ukinuta je osmogodišnja škola u Petrovcima na temelju školske reforme na razini SR Hrvatske te ona postaje Područna škola OŠ „Drugi kongres KPJ“ u Vukovaru. Djeca od petog do osmog razreda školskim autobusom putuju do Vukovara.

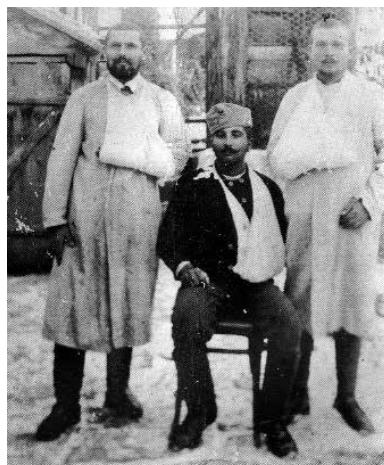
Sredinom osamdesetih godina dograđena je učionica, dvorana za folklor i tjelesnu kulturu, sanitarni čvor te mala prostorija gdje se danas nalazi pet računala. Počinje i kuhinja raditi, kao i vrtić u jednoj učionici.

Za vrijeme Domovinskog rata, školske godine 1991./1992., nastave u Petrovcima nije bilo. Sljedeće godine djeca idu u Negoslavce u školu.

Škola je oštećena u ratu te se poslije obnavljala. Općina Bogdanovci dodijelila je 100.000 kuna za centralno grijanje, postavljen je parket, pločice, sanitarni čvor s tuševima.

Подруčна школа Petrovci OŠ „Antuna Bauera“ у Вуковару

**Andrija Puškaš (prvi s lijeva) za vrijeme I. svjetskog rata
(zastupnik Hrvatske narodne seljačke stranke)**

Politika i kultura između dva rata

Politika je također bila važna u životu ljudi, iako su Rusini kao nacionalna manjina poštivali državu i njene zakone. U razdoblju između dva rata, muškarci su služili vojsku najprije Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca do 1929. godine kada je proglašeno novo ime države, Kraljevina Jugoslavija.

Konjica Kraljevine Jugoslavije

~ 1927. godina Konjica kraljevske garde – Joakim Mudri Minarov

Državni praznici koji su se tada slavili, koji su bili neradni dani i kada djeca nisu išla u školu, bili su: 28. lipnja Vidovdan, 6. rujna rođendan Kralja Petra II., 1. prosinca Dan državnosti Kraljevine Jugoslavije.

Služeći vojni rok u Kraljevini Jugoslaviji, u močvarnim područjima, poneki vojnik bi donio kući malariju koja se liječila kininom.

U selu su bili policajci, ljudi iz sela koji su imali puške s jednim metkom i nisu imali uniforme. Oni su pazili na red noću u selu. Žandari su imali uniforme i veće ovlasti.

1940. g. Žandar Eugen Bučko

Nakon što je u Novom Sadu 1919. godine osnovano **Rusinsko narodno prosvjetno društvo „Prosvita“**, gdje su prisustvovali i Petrovčani, župnik o. Špiro Petranović, gostioničar Antonij Štefančik te ratari Petar Nađordž, Đura Burčak i Nikodim Žipovski, odmah je i u Petrovcima osnovana „Prosvita“ kao podružnica Društva u Ruskom Krsturu. U ovo Društvo najprije ulaze samo bogati Petrovčani, a kasnije se formira nova „Prosvita“ s većim brojem siromašnjih članova. Zbog politike i imovinskog statusa od Društva se odijelio manji broj članova i osnovao „Zarju“ koja je imala podršku vlasti. Oni su se kasnije priklonili „Sokolu“, ali je njihov rad bio veoma slab. „Prosvita“ je vremenom jačala. Pored plesa koji je bio prva aktivnost Društva, osnovale su se i različite sekcije. Članovi Društva bili su Petrovčani svih uzrasta.

Jedna od sekcija, zborno pjevanje, osnovana 1925. godine. Osnivači te sekcije bili su Osif Keteleš, M. Juhas i Nikodim Žipovski. Bila su dva zbara, muški i mješoviti. Zbor je prvi put nastupio u crkvi za Božić pjevajući liturgijske partiture, a vodio ga je Petar Firis.

U siječnju 1926. godine dramska sekcija izvodi dramu „Janko kao bogataš“ na hrvatskom jeziku. Tada je nastupio zbor s rusinskim pjesmama. Nakon toga izvodile su se predstave „Začaranano blago“, „Kod brijača“, „Silom liječnik“, „Dimnjačar“.

Prvu predstavu na rusinskom jeziku nabavio je aktualni župnik. Nakon toga odigrane

su još dvije predstave, „Dva vojnika“ i „Kaplar Timko“. Ova druga predstava bila je tragedija u pet činova koja je bila vrlo uspješna.

Vrlo dobro suradivali su s „Vatrogasnim društvom“ jer su i svi vatrogasci bili članovi „Prosvite“. Petrovčani su bili veoma aktivni u radu, davali su donacije društvu i plaćali članarine. Pobrinuli su se za stolove, klupe, stolice, ikone, police. Uređena je čitaonica, sala za predstave, sala za gimnastiku, sastanke. Država ih nije financijski podržavala te su ljudi odvajali od kućnog budžeta.

1926. g. – neki od članova „Prosvite“

Društvo „Prosvita“ osiguralo je prostor za rad, za gimnastiku te su to bili počeci sporta u Petrovcima. Kada je nastao „Sokol“, imao je podršku vlasti te se tako izgradio Dom („Sokolana“) i gimnastička dvorana.

Diploma s X. Višesokolskog sleta
(održan pred II. svjetski rat)

U „Sokol“ su se mogli učlaniti i bogati i siromašni, ali je uvjet bio posjedovanje konja, sedla, novca za odijelo. Član je morao znati jahati i biti dobar gimnastičar.

Odbor „Prosviti“ 1939. g.

Zgrada „Prosviti“

Plesna sekcija tridesetih godina

Istaknuti članovi „Prosvite“ bili su: Petar Firis, Marija Seka Petranović, Joakim Oljear, Marijan Zuber, Vera i Štefan Hudak, župnik o. Janko Budinski. Društvo je imalo dosta knjiga.

Marijan Zuber najviše radi sa zborovima. Pjevački zbor ima 60 članova.

Dolazi i Jurij Šeregij koji donosi nove plesove i pjesme te sudjeluje u radu dramske sekcije. Uvježbani plesači nastupaju 1940. godine u Vukovaru na Sveslavenskom balu s velikim uspjehom. Bio je dobar pedagog koji je mlade naučio plesati Kolomejku, Katerinu, Gopak, Kolo, Arkan Gonta. Među prvima na bini plesali su Đura Turinski i Natala Kiralj u siječnju 1937. godine. Po njegovom mišljenju najbolji plesači u dječjoj dobi bili su Nada i Ljubica Mudri, Ana Džudžar, Ana Ramač, Irinej i Emil Ruskaj, a od

starijih plesača Miroslav Molnar, Marija Gvoždžak, Silvester Dudaš i Magda Harhaj.

Učitelj Joakim Oljar osniva tamburaški orkestar u kojem sam svira violinu, a u sastavu su Osif Keteleš, Vlajko Alojzije Kiralj i Filip Šmidt.

Jedne od najboljih plesačica

Jelka Nadžordž, Ljubica Mudri, Nada Mudri, Ana Ramač, Ana Džudžar

Početak II. svjetskog rata ujedno je kraj rada Društva „Prosvita“. Veliki dio članstva „Prosvite“ odlazi u partizane. Nakon rata, osnovan je KUD „Joakim Hardi“ koji je dobio ime po članu „Prosvite“ koji je poginuo u ratu.

Prosvitaše pred II. svjetski rat

Kada su odrasli zbog ratnih zbivanja prestali s radom, nekoliko dječaka osnivaju „Zeleni list“ – društvo za knjige, teatar i filateliju. Članovi tog Društva bili su Slavko Majher, sin općinskog bilježnika, Jozafat Kolbas i Silvester Erdelji, djeca ratara, Vlado Kostelnik, sin Hideketijevih radnika te Krešimir Zidarić, sin učitelja, Nada Majher, Kosana Velečković, Leona Rac-miškova, Branislava Kovačević i drugi. Oni su čitali

knjige i davali predstave – skečeve dječjoj publici. Bavili su se i streljaštvom iz zračne puške. Vlado Kostelnik počinje pisati za „Zidne novine“. Zajedno s Krešimirom Zidarićem napisao je svoju prvu pripovijetku „Ivo i kraljevna“ koja je objavljena u „Hrvatskom listu“ 1944. godine u Osijeku.

U vrijeme kada su u selu bili Nijemci, nije bilo nikakvog kulturnog rada. Bio je i policijski sat od 6 sati uvečer do 6 sati ujutro kada se nije smjelo kretati po selu.

U Petrovcima je bila općina, općinski odbor, načelnik općine, općinski bilježnik, blagajnik i pisar, policajci i poštar. Načelnik općine imao je mandat od četiri godine. Policajaca je bilo tri koji su održavali red i mir u selu. Poštar je u jednim dijelu ureda razvrstavao poštu i dijelio ju pješice, a pješice je po poštu i išao čak do Vukovara i donosio ju u Petrovce. Naravno da bi ga netko tko bi išao kolima do Vukovara povезao, kao što bi i on sam ljudima činio usluge, kupio im po neku potrebnu sitnicu u Vukovaru.

Svake su se godine pred Božić birali novi policajci, poštar, školski podvornik, čuvar krava, svinjar. Jedan policajac bio je i dobošar koji je po selu čitao obavijest da se zainteresirani za određene poslove jave u općinu sa zamolbom, a posao su dobili oni koji su tražili najmanju plaću.

Policajaca je bilo trojica, od kojih je jedan bio dobošar. Vodilo se računa da jedan bude Srbin i dva Rusina. Policajci su dežurali u općinskoj zgradbi, ložili peći u uredimu, čistili ured...

Čuvar krava svaki je dan vodio krave na ispašu na baru Kraku. Trubio je u rog ili limenu trubu da ljudi puste krave na ulicu. Svaki dan puštao je jednog bika s kravama. U općinskom dvorištu nalazila se staja u kojoj su bila dva ili tri bika i svinjci za četiri vepra.

Svinjar je trubio u rog, pucao bičem i išao kroz selo prije kravara. Svinje je gonio na baru Kraku ili do Brodanke.

Bilo je dosta ljudi bezemljaša koji su radili kao nadničari kod bogatijih Petrovčana ili na pustarama kod grofa Eltza: na Grabovu četrdest obitelji, Ovčari trideset, na Krnježi dvadeset i na Paunovićevoj pustari deset obitelji. Uglavnom su svi bili Petrovčani. Nakon agrarne reforme, iskrčio se jedan dio grofovske šume te se podijelila zemlja seljacima koji nisu imali svoju zemlju, po jedno jutro odrasloj osobi, a pola jutra djeci do četrnaest godina.

Kod bare Krake nalazila se ciglana u vlasništvu Vasilja Tirkajle. Ciglana je radila u vrijeme prije drugog svjetskog rata te i nakon rata, ali neugo jer su cigne bile loše kvalitete. U blizini se nalazila i uljara, koja je bila u vlasništvu obitelji Manjoš gdje se proizvodilo ulje od bundevinih koštica, uljane repice i lana.

U selu je bilo i sluga koji su radili za bogatije mještane, no oni ih nisu izrabljivali. Te sluge obično su bile siročad koja su radili na imanju i često postojali dio obitelji. Gazde su im znale napraviti svadbu ili dati miraz.

Većina stanovnika Petrovaca bili su ratari ili nadničari, no bilo je i obrtnika. Ispod četka tek pokoji, a kasnije sve više. Tako je u selu bilo:

vinogradar – Janko Nagj, čuvao vinograd i obrađivao vinograd

**mesar – Gjuro Mihnjak, krajem XIX. i početkom XX. stoljeća
čizmar i postolar**

- Nagj Petar
- Đuro Megješi, rođ. 1862. g.
- Josip Sabo
- Miroslav Njirjak rođen 1894. g.
- Mihajlo Finta
- Josip Provči (i zvonar)
- Janko Provči
- Ivanović Mladen, umro 1919. g. s 39 godina, Petrovci kbr. 148
- Mihajlo Vislavski

opančar – Gjuro Burčak, početkom XX. st.

čarapar – vunopletač –

- Emil Tot
- Danil Tot
- Nikola Tot
- Mihajlo Tot

stolar

- Panković
- Papuga Mihajl, (i zvonar) umro 1938. g.
- Papuga Petar
- Nikola Emedi
- Joakim Simunović (i zvonar) rođ. 1907. g.
- Janko Gjugjar
- Janko Papuga (i zvonar)
- Fajfrić Josip, rođen 1912. g.
- Vislavski Nikola
- Nagj Janko, Petrovci kbr. 120
- Harhaj Josip
- Harhaj Eugen, rođen 1921. g.

bačvar

- Čikoš, krajem XIX. st.
- Andrija Kozar
- Šovš Gjuro, Petrovci kbr. 132, kasnije kbr. 68

kolar

- Janko Gača
- Ivan Gača (rođ. 1901. g.)
- Mihajlo Gjugjar
- Gjuro Gjugjar, Petrovci kbr. 124
- Janko Kolbas
- Janko Đuđar
- Šuvak Bogoljub

tokar

- Janko Parlagi, umro 1925. g. sa 63 godine
- Mihajlo Erdelji, tokarski pomoćnik, umro 1926. g. s 18 god.

užar – Janko Laćak, krajem XIX. st.

limar

- Janko Ivan (i crkveni pojac)
- Milanović Mile – danas

zidar

- Mihal Olear
- Joakim Dudaš (rođ. 1901. g.)
- Bebić Petar, umro 1920. g. sa 69 godina, Petrovci kbr. 109

krojač

- Mihail Lengjel, umro 1881. g.
- Eugen Dudaš
- Eugen Koloda (i trgovac), umro 1943.
- Šovanj Emil
- Joakim Kanjuh
- Mitro Nagi
- Juhas Vladimir, pomoćnik

kovač

- Mitar Hajnal
- Andrija Pavlović, umro 1918. g. sa 70 godina
- Ilija Hirjovati, Petrovci 125, umro 1923. g. s 49 godina
- Nestor Gjugjar
- Janko Njirjak
- Nikola Ivan
- Đudar Antun
- Mihajlo Barna
- Holik Đuro, kov. pomoćnik

bravar

- Alojzije Kiralj, umro 1943., s 46 godina
- Vjekoslav Kiralj (rođ. 1897. g.)
- Oros Antun
- Hirjovati Antun

mehaničar – Novak Mihajlo, sredinom XX. st.

brijač

- Simeon Ivan, umro 1920. g. s 27 godina
- Bartol Gjitko
- Mihajlo Gjitko, umro 1943. g. s 47 godina
- Mihajlo Ramač
- Gjuro Buila (rođ. 1905. g.)
- Barna Vladimir, rođen 1919. g.

- Boško Danijel
- Kiš Eugen, rođen 1917. g.

- Kovačević Svetozar
- Kovačević Krsta
- Dukić Teodor

trgovac

- Djuro Lazor
- Dioniz Edelinski
- Đuro Mihnjak
- Eugen Koloda
- Plančak Đuro
- Aron Ujfaluši
- Štefančić Antun
- Janko Nagj (i gostioničar)
- Franjo Burger, trgovac zemaljskim proizvodima, umro u Zagrebu 1937. g. s 37 godina, prenesen u Petrovce
- Velečković Milovan
- Velečković Lazar

pekar

- Lang Adam
- Ivo u kući obitelji Seman

gostioničar

- Janko Nagj (i trgovac)
- Mihajlo Kočić
- Juhas Đura
- Ruskaj Dionizije

proizvođač soda vode

- Janko Hardi Vereš, umro 1942. s 56 godina

crkveni pojac

- Aleksandar Čordaš
- Petar Sopka
- Hrubenja Petar
- Ivan Janko

zvonar

- Josip Provči
- Papuga Mihajl
- Papuga Janko
- Joakim Simunović

lugar

- Josip Sabadoš – nadlugar
- Kovačević Jovan, umro 1928. g. u 51. godini, Petrovci kbr. 51
- Radojčić Nikola

cestar

- Bogić Vasilije
- Šimko Vlado

moler

- Cirba
- Ana Međeši
- Irina Dudaš
- Justa Kopačić
- Janko Magoč
- Marija Čapko
- Ivan Bili

Još neka zanimanja:

- općinski načelnik – Janko Pap
- općinski činovnik – Bebić Stevan
- općinski vježbenik – Kiril Djitko, umro 1937. g. s 19 godina
- pisar – Đuđar Vladimir, Đuro Hardi
- općinski blagajnik – Mihajlo Papuga
- finansijski stražar – Nikolić Milanko, Petrovci 153, umro 1915. g. s 23 godine
- žandarmerijski podnarednik – Bogić Radovan, umro 1928. g. s 45 godina
- lađar – Jovanović Života
- željezničar – Čalić Bogoljub
- elektromehanički pomoćnik – Eugen Hardi, umro 1941. g.
- nadziratelj tvornice – Mihajlo John
- putujući klobučar – Karlo Novotni, izgorio 1894. g. s 45 godina
- svršeni filozof – Bogić Gavrilo, umro 1913. g. s 28 godina, Petrovci kbr. 106.

Bilo je i nadničara, sluga, što gospodskih – Sabo Vladimir, što ratarskih – Teodor Magjar, Luka Ćurić, beskućnika – Adolf Heinrich, nekada gospodski sluga, siromaha – Pavle Gjitko, Dionizije Mučenski, Mihnjak Marija, prosjaka – J. Malik, Mihajlo Čeljovski.

Početak II. svjetskog rata donio je mnoge promjene u selu. Bilo je simpatizera komunističke partije, osnovala se četnička organizacija, netko od ljudi bio je mobiliziran od strane njemačke vojske, netko je bio u domobranima, netko se priklonio ustašama, ali najveći je broj ljudi otišao u partizane.

**Domobrani
Hirjovati Simeon i Eugen Bučko**

Proka Vukosavljević, Dionizije Cirba i Joakim Edelinski održavali su vezu s komunističkom partijom u drugim mjestima. Prva akcija koju su poduzeli protiv tadašnjeg okupatora bila je prekidanje telefonskih veza na relaciji Vukovar – Ne-goslavci. Prikupljali su oružje, zavoje i lijekove. Godine 1942. spalili su žito na Hendrikovcima.

Proka Vukosavljević 1974. g.

U jesen 1942. godine osnovao se NO odbor u kojem su bili Proka Vukosavljević, Vukašin Velečković, Joakim Edelinski, Joakim Kuhar, Emil Đitko, koji osniva čeliju KPH 1943. godine. Emil Đitko postao je i njen prvi sekretar te organizirao masovni odlazak Petrovčana u partizane. Novi članovi NOO postali su Dušan Kudra, Bogoljub Šuvak, Petar Edelinski i Đura Goč. Skupljala se odjeća, obuća i šivale zastave za partizane.

U jesen 1943. godine Vukašin Velečković ubijen je u svojoj kući s dvojicom partizana. Nekoliko desetina Petrovčana odvedeno je u Vinkovce gdje su neki pretučeni, a zatim su pušteni. Župnik o. Janko Budinski pokušavao je uvjeriti Nijemce da ih ne odvode, čak je i stao na čelo kolone te predvodio kolonu jedan dio puta, no ništa nije pomoglo, ljudi su odvedeni, ali srećom tada u Vinkovcima nitko nije ubijen. Noću, 29. lipnja 1944. godine, preko stotinu mladića otišlo je u partizane s mjesnim NOO i čelijom SKOJ-a. Tadašnji sekretar bio je Milenko Apić. Nakon toga u partizane odlazi još petnaestak ljudi. Spašavali su i padobrance koji su padali u petrovačke atare.

U prosincu 1943. godine ubijeni su Mihajlo Juhas, ratar, 49 godina, Mihajlo Djitko, brijač i ratar, 47 godina, Janko Juhas, 40 godina, Eugen Koloda, krojač i trgovac, 33 godine, Janko Olear, učenik VIII. razreda II. m. kl. Gimnazije, 18 godina i Alojzije Kiralj, strojobravar, 46 godina. Njih su ubili partizani.

Nijemci u prosincu 1944. godine u porti pravoslavne crkve privode preko stotinu Petrovčana, većinom starijih ljudi jer je većina mlađih otišla u partizane, te žene i djecu. Šestero ljudi je strijeljano: Bogoljub Šuvak, njegova supruga Miladinka, Marija Pap...

U Doli su minirane kuće Mihajla Edelinskog, starijeg i mlađeg, jer su iz njih Proka Vukosavljević i Petar Edelinski pucali na dvojicu njemačkih oficira, od kojih je jedan umro.

Petrovci su oslobođeni 12. travnja 1945. godine nakon proboga srijemskog fronta. Godine 1971., na tadašnji Dan borca, podignut je spomenik palim borcima, a 1975. godine podignuta česma ispred Doma kulture u spomen poginulima, njih četrdesetero.

Nakon oslobođenja Petrovaca, nastalo je oduševljenje jer je rat prestao. No život je bio težak, ljudi su bili bez novaca, kupovalo se na točkice, a nije niti bilo robe za kupovanje. Trebalo je obnoviti Petrovce. Bila je Obaveza, stvarale Zadruge...

Nakon II. svjetskog rata, za predsjednika Mjesnog odbora izabran je Mihail Kostelnik koji je uskoro ubijen. U selo dolaze mineri koji trebaju razminirati minska polja. U Doli su izgrađene dvije nove kuće umjesto starih koje su Nijemci minirali. Mjesni odbor popisivao je žitelje sela, stoku, perad, radila. Dolazi Zakon o agrarnoj reformi.

Izgrađuje se Zadružni dom 1948. godine. Osnovane su tri Seljačke radne zadruge „Pobjeda“, „Proleter“ i „Slavenka“, po ugledu na Sovjetski Savez. Bilo je to vrijeme kada se ljudima oduzimala zemlja, radila, stoka, urod s njiva. Bilo je to vrijeme koje su neki iskoristili da se obogate. Janko Čordaš spominje da su ga tjerali da svira dok su drugima oduzimali imovinu. Kada su se rasformirale Zadruge 1953. godine, nešto zemlje je vraćeno vlasnicima, do određenog maksimuma od 17 jutara. Ostala zemlja je podijeljena drugima. Vraćena je i stoka, konji, no oni su, ako su uopće bili živi,

bili mršavi i slabi. Umjesto takvih Zadruga osnovana je Opća poljoprivredna zadruga Petrovci. Uvedena je struja krajem 1959. godine.

1960. g. uvođenje struje

Godine 1964. osnovana je Mjesna zajednica koja je s mještanima sela doprinijela napretku sela. Izgrađeni su betonski pločnici, asfaltirana cesta kroz selo do Vukovara te pošljunčane ceste u sporednim ulicama, izgrađen je „Lovački dom“, izgrađeni su učiteljski stanovi, uređena prostorija za poštu u kojoj se odvija i platni promet s jedinim zaposlenikom Mironjom Nađom. Uveden je vodovod. Janko Čordaš prvi gradi kupatilo u kući, uređena „Kapitalna“. Ukidaju se stare pustare, ljudi više ne žive na salašima te oni propadaju.

Kopanje bunara za petrovački vodovod

Izgradnja ceste 1972. godine

Opasne ceste Petrovaca 1973. g.

Betoniranje staza

Siječanj 1967. g.

Veliki nanosi snijega onemogućili promet na cesti od Vukovara do Petrovaca.

Godine 1972. puštena su u rad dva transformatora. Dvije godine kasnije izgrađen je vodovod i arteški bunar.

Ljudi grade kuće, neki odlaže u grad, kupuju se televizori, motori, automobili. Sve je moguće uz veoma povoljne kredite.

Janko Tirkajla jedan je od prvih ljudi na području bivše Jugoslavije koji je uveo grijanje kuće na biopljin.

Nakon osnivanja „Rusinske matice“ u Ruskom Krsturu, osnovana je i njena podružnica u Petrovcima. Inicijator je bio Mihajlo Kostelnik. Izvodile su se drame, pjevalo se u zborovima... Politika je učinila da se „Rusinska matica“ ukine. Nakon toga, 1950. godine, nastaje KUD „Joakim Hardi“ čiji je prvi predsjednik Mitar Nad. U Društву aktivno rade Vera i Štefan Hudak, Vida i Simeon Dudaš. Oni su svestrano nadareni te su u KUD-u glumci, redatelji, dirigenti, koreografi, sve što je potrebno.

KUD „Joakim Hardi“ vrlo je uspješno Društvo koje nastupa na raznim manifestacijama u brojnim mjestima širom bivše Jugoslavije, te i u Italiji, Francuskoj i Njemačkoj. Dobiva i nagrade i priznanja kao i pojedinci u Društvu: Janko Čordaš, Željko Juhas i drugi. Predsjednik SFRJ Josip Broz Tito odlikuje Društvo Ordenom za zasluge za narod sa srebrnim vijencem, kao i Janka Čordaša.

Godina 1956.

KUD 1968. g

Nada Šimko, Miroslav Međeši, Nevenka Nadžordž, Mihajlo Segedi, Natalija Nad, Janko Holik, Blaženka Čordaš, Slavko Budinski i Natalija Herbut

Mirko Međeši 1972. g.

**KUD 1972. g.
Blaženka Čordaš ples Kozačok**

Na „Petrovačkom zvonu“, koje se odvija pod pokroviteljstvom Saveza Rusina i Ukrajinaca, sudjeluju ansambl hrvatskih i mnogih nacionalnih manjina. Dolaze gosti i iz Slovačke, Ukrajine, Poljske, Francuske. Janko Holik svake godine otvara „Petrovačko zvono“ pjesmom „Petrovačko zvono“ koju je napisao Silvester Erdelji.

KUD „Joakim Hardi“ na gostovanju 1972. g. u Salermu u Italiji
Predsjednik KUD-a Silvester Keteleš, koreograf Ćedo Ristić, Janko Čordaš,
Vinko Turinski, Joakim Mudri, Džudžar Vlado, Nikola Đitko i dr.

KUD „Joakim Hardi“ osamdesetih godina

Savez Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske
Vukovar, KUD "Joakim Hardi" Petrovci

Союз Русинов и Українців Республіки Хорватії
Вуковар, КУД "Яким Гарді" Петровці

Союз русинів і українців Республіки Хорватія
Вуковар, КМТ "Якім Гарді" Петровці

Subota, 03.06.2006.

- 09.00 – 10.00 Polaganje vijenaca – Vukovar
- 10.00 – 12.00 Svečana sjednica 35. objetnice „Nove Dunake“ – Vukovar (Hotel "Lav")
- 12.00 – 13.00 Koktel za sudionike svečane sjednice – Vukovar
- 13.00 – 15.00 Ručak – Vukovar
- 15.00 – 17.00 Susreti u salu između Hrvatske i Vojvodine
- 16.00 – 17.00 Dolazak gostiju – Petrovci
- 17.00 – 18.00 Otvoreno izložbe: Etnografska zbirka – fotografije 35. objetnice „Nove Dunake“
- likovna kolonija – Slikari iz zemlje i inozemstva
- 18.00 – 19.00 Promocija knjige „Misli s Dunava“ – Vjećnica Petrovci
- 19.30 – 21.00 Grkokatoličko pučko pjevanje u Krizevačkoj biskupiji – Grkokatolička Crkva Petrovci
- 21.00 – 23.00 Glazbeno - literarna večer Rusina i Ukrainera RH – 150 godina od rođenja Ivana Franka
- 70 godina od smrti Osipa Kostelika
- Čljevečernji koncert "Ansambla" iz Slovačke i Ukrajine – Dom kulture
- 23.00 Večera za sudionike programa – Društveni dom "Sokolana"
- Druženje i zabava za sudionike programa i goste manifestacije

Nedjelja, 04.06.2006.

- 08.30 – 09.00 Polaganje vijenaca – Petrovci
- 09.00 – 10.00 Dolazak sudionika – Dom kulture Petrovci
- 10.00 – 11.00 Sveta misa
- 11.00 – 13.00 Snimata glazbenog i folklornog stvaralaštva djece "Petrovački zvončići" – Ljetna scena
Sudjeluju dječji ansambli Rusina i Ukrainera iz: Rijeke, Zagreba, Lipovljana, Bebrine, Šumeća, Kanizje, Slavonskog Broda, Vinkovaca, Osijeka, Vukovara, Petrovaca i Mikiševaca
- 13.00 – 14.00 Ručak za sudionike programa – Društveni dom "Sokolana"
- 13.00 – 15.00 Svečani ručak za goste i pokrovitelje – Vukovar
- 14.00 – 15.00 Dolazak sudionika manifestacije – Osnovna škola 16.00 – 19.00 Snimata glazbenog i folklornog stvaralaštva Rusina i Ukrainera RH –
"Poklon na spomen" – Ljetna scena
"Petrovačko zvono 2006"
Sudjeluju folklorni ansambli Rusina i Ukrainera iz: Rijeke, Zagreba, Lipovljana, Šumeća, Kanizje, Slavonskog Broda, Vinkovaca, Osijeka, Vukovara, Petrovaca, Mikiševaca; gostujući ansambli iz: Bogdanovaca (hrvatski ansambl), Mučenj (madarski ansambl), Smina (slovački ansambl), Kucura (Vojvodina) i Užgorod (ukrajina)
- 19.00 – 20.00 Večera za sudionike manifestacije – Društveni dom "Sokolana"
- 20.00 Druženje i zabava za sudionike programa i goste manifestacije

Pozivnica

Поволанка

Запрошення

za gospodina/gospodu: _____

Organizator:
Savez Rusina i Ukrainera Republike Hrvatske
KUD "Joakim Hardi" Petrovci

Pozivnica s programom

Publika na „Petrovačkom zvonu“

KUD 1972. g.

Stoje: Danilo Papuga, Mihajlo Doroghazi, Miroslav Doroghazi, Silvester Tot,
Čuće: Vlado Međeši, Mironj Nađ, Janko Čordaš, Mi-
hajlo Međeši – Goč, solista Slavo Olear

Mimohod na „Vinkovačkim jesenima“

Godine 1973. redatelj Ivo Vrdoljak snima s TV Zagreb u Petrovcima emisiju s rusinskim svadbenim običajima, koje je prikazao KUD „Joakim Hardi“ na čelu sa Silvesterom Ketelešom i Jankom Čordašem.

Na „Petrovačkom zvonu“ gostovale su i poznate osobe. Tako je 1973. godine go-
stovala i poznata glumica Irena Kolesar.

U Petrovcima je 1979. godine prilikom „Petrovačkog zvona“, osnovana Likovna kolonija. U toj koloniji sudjelovali su slikari iz Slavonije i Baranje. Likovna kolonija održavala se do 1990. g.

Prvi Ukrajinci koji su se doselili u Petrovce bila je obitelj Harasimčuk. Naprije su se doselili na Krnežu 1951. godine, a zatim se doseljavaju u Petrovce kod Ane Keteleš. Bio je to otac Andrija, majka Veronika te kćeri Natalija, Nadija, Marija i sin Mihajlo. Kasnije sebi grade kuću. Andrija Harasimčuk bio je kovač i mnogo su se selili.

Nakon njih dolaze obitelji Kapustinski, Mazur te mnogi drugi.

CRKVA

Početkom XIX. stoljeća (1833. g.) u selo dolaze Rusini u većem broju. Oni se doseljavaju uglavnom iz Ruskog Krstura i Kucure, a tamo su došli s prostora gdje se sastaju granice Ukrajine, Mađarske, Poljske, Slovačke i Rumunjske. To su oblasti Bukovina, Zakarpatje, Galicija – Hornjica. Vrlo mali broj došao je u Petrovce iz Zapadne Ukrajine. Religiozan su narod koji ne započinje ili završava neki posao bez molitve ili križanjem.

Razlog iseljenja iz R. Krstura bilo je siromaštvo, prenaseljenost te nedostatak zemlje. Bezemljaši dolaze na rad na imanje grofa Eltza, Hidekatijevo imanje i Paunovićevo imanje. Cijena zemlje bila je različita. Za 1 jutro prodano u R. Krsturu, kupuju se dva jutra u Petrovcima.

Rusini su kršćanstvo primili od slavenskih apostola Ćirila i Metoda. Nakon raskola kršćanstva, 1054. g., ostali su u okviru istočne crkve. U religijskim obredima koristili su crkvenoslavenski jezik, svećenicima je dopušten brak. U liturgijskoj glazbi dopušteno je pjevanje bez instrumenata, priznaju duhovnu prevlast Pape.

Rusini su grkokatolici, podređeni Križevačkoj eparhiji. Crkva je uvijek imala veliku ulogu u očuvanju materinskog jezika, običaja, kulture i tradicije te prosvjete Rusina. Prema popisu iz 1835. godine, koji je sastavio župnik u Šidu Janko Latković, stoji da u Petrovcima živi 318 grkokatolika. Na poticaj vladike Gabrijela Smičiklasa 4. svibnja 1836. godine, sastalo se povjerenstvo 25. svibnja 1836. g. koje je izabralo Petrovce za sjedište nove grkokatoličke župe kojoj je kao titular dodijeljen blagdan Marije zaštitnice. U povjerenstvu su bili biskupski izaslanik Nikola Goleš, zastupnik grofovske obitelji Eltz Josip Smejkal i izaslanici županije Antun Fejervari i Ivan Gvozdanović. Obećali su i pomoć oko izgradnje crkve.* Vlastelinstvo je obećalo da će pronaći plac za crkvu i župni dom, građevinski materijal, drva za ogrjev župnika, $\frac{1}{2}$ sesije zemlje te 4 jutra livade.

Pošto obećanja nisu izvršena, biskup je kupio kuću s velikom portom, navodno gostioniku, koja se sastojala od dvije prostorije. Jedna je adaptirana u kapelicu s drvenim zvonikom, a u drugoj je stanovao župnik.

Od 1. siječnja 1837. g. vođene su i matrikule kada je župu preuzeo prvi petrovački župnik Gjuro Dullikravich.

Mjesto za današnju crkvu kupljeno je 1882. g., a crkva je izgrađena po projektu arhitekta Janka Holjca iz Zagreba. Crkva je izgrađena u nekoliko mjeseci, od svibnja do listopada. Gradio ju je vukovarski građevinski poduzetnik Salomon Deutsch. Službeni glasnik Odjela za Bogoslovље i nastavu iznosi podatak da je crkva podignuta troškom od 12 500 forinti (12 749 forinti navodi D. Damjanović) s tim što je 2 000 dala Zemaljska vlada.

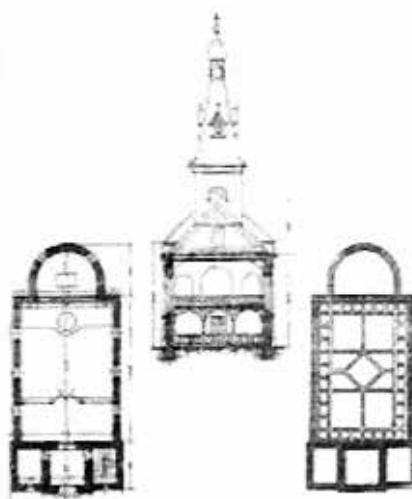
Crkva je građena od pečenih cigala, pokrivena je apatinskim crijevom, a toranj limom.

Ikonostas je rađen u neoklasicističnom stilu koji je bio projektovan za jednu drugu crkvu. Riječ je o grkokatoličkoj crkvi na Žumberku. No, kako je Žumberčanima nedostajalo novaca, postavljen je u petrovačku crkvu. Projekt ikonostasa bio je od Hermana Bollea, izrađen 1892. g. Noseća je konstrukcija drvena. Tijekom vremena više je puta obnavljana i doradivana, 30-tih godina dok je župnik bio o. Beserminji i 50-tih dok je župnik bio o. Janko Budinski, a u vrijeme župnika o. Mihajla Simunovića dodane su četiri ikone.

1893. g. crkva je posvećena Pokrovu Presvete Bogorodice.

Janko Holjac: grkokatolička crkva Pokrova Presvete Bogorodice u Petrovcima 1893. g.

Presjek, tlocrt i nacrt stropa crkve

**Ikonostas u grkokatoličkoj crkvi u Petrovcima izrađen
1892. g. po projektu Hermana Bollea**

Mjesto za **parohijalni dom** kupljeno je 1900-te godine od Đure Mihnjaka, prekoputa crkve, a 1901. g. sagrađen je financiranjem Odjela za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade Hrvatske, Slavonije i Dalmacije za 2 500 forinti. Župnik je tada bio **o. Nikola Segedi**. Bio je dug 14 m i širok 10 m. Sastojao se od trosobnog stana s kancelarijom i nusprostorijama. 2012. godine srušen je da bi se izgradio novi čija izgradnja još nije gotova.

Zvono u čast sv. Ivana Krstitelja izliveno je 1863. g., a teško je 56 kg. Tri zvona izlivena su 1925. godine: zvono u čast sv. Nikole teško 1 356 kg, zvono u čast sv. Josafata teško 540 kg i zvono u čast Presvete Bogorodice teško 272 kg. U sva tri rata crkva je gubila svoja zvona.

Prilikom osnivanja Petrovačke parohije, Petrovčani su se obvezali da će župniku obrađivati zemlju, a za „rukadinu“ će plaćati 1 pažunsku mjeru žita, 12 metara drva iz vlastelinske šume.

No Rusini, iako vrijedni, nisu bili u stanju podmiriti svoje obveze jer su bili siromašni, a Srbi koji su živjeli s njima u selu neprestano su ih potkradali i činili im štete. Tadašnje vlasti to nije zanimalo pa Rusini nisu imali nikakvu zaštitu.

Nakon što je izgrađena crkva, Rusini su bili jako zadovoljni, ali mnogi nisu izvršavali svoje obveze prema crkvi i župniku. Tada je Pokrajinska uprava za Hrvatsku i Slavoniju, Odjeljenje za prosvjetu i vjeru, donijela odluku u dogovoru s biskupskim Duhovnim stolom u Križevcima 12. siječnja 1924. g. da župljeni moraju davati sljedeću „rukadinu“:

- 70 kg pšenice po kućanstvu ako posjeduju više od 20 jutara zemlje
- 55 kg pšenice ako posjeduju 10 – 20 jutara zemlje
- 45 kg pšenice ako posjeduju 4 - 10 jutara zemlje
- 35 kg pšenice ako posjeduju 1 - 4 jutara zemlje
- 15 kg pšenice kućanstvo bez zemlje
- 10 kg pšenice oni koji su bez kuće.

Tko nije imao pšenice, svoju obvezu morao je platiti u novcu i to do kraja rujna. Pored toga, župniku je trebalo dovesti i šest metara drva za ogrjev.

Župnici u Petrovcima bili su:

o. Đuro Dulikravić službovao je od 1. siječnja 1837. od kada se vode i župne matice. Umro je 1841. g. u šezdesetoj godini i pokopan u Petrovcima.

o. Nikola Doktorović službovao je od travnja 1841. g. do 1. lipnja 1844.g. kada odlazi u Šid gdje je i umro.

o. Vasilije Luskanci službovao je od 1. lipnja 1844. g. do 1. srpnja 1861. g.

o. Dionizij Šovš službovao je od 1. srpnja 1861. g. do smrti 7. kolovoza 1881. g. i sahranjen u Petrovcima.

o. Nikola pl. Radić službovao je od 27. studenog 1881. g. do 1. rujna 1895. g. kada odlazi u mirovinu. Za njegovog službovanja izgrađena je crkva. Ostaje u Petrovcima do smrti 25. siječnja 1918. g. sahranjen je u Petrovcima.

o. Nikola Segedi službovao je od 1. rujna 1895. g. Za vrijeme njegovog službovanja izgrađen je župni dom. 12. svibnja 1917. g odlazi u Zagreb.

o. Spiridon Petranović službovao je od 12. svibnja 1917. g. do 1926. g. Za vrijeme njegovog službovanja kupljena su tri zvona izlivena 1925. g., a postavljena 1926. g. Umro je 8. siječnja 1958. g.

o. Tomislav Firis službovao je kraće vrijeme tijekom 1926. g.

o. Mihajlo Beserminji službovao je od 1. siječnja 1927. g. do 1937. g. Za njegovog službovanja proširena je crkva.

o. Janko Budinski službovao je od 1. siječnja 1937. g. do umirovljenja 1968. g., sa stankom od 1. siječnja do 1. listopada 1940. g. kada se nalazio u Križevcima. Zalagao se za osnivanje župe u Vukovaru. Pokopan je u Petrovcima 21. siječnja 1972. g.

o. Kiril Plančak službovao je od 1969. g. do 1985. g.

o. Mihajlo Simunović službovao je od 1986. g. do 1991. g. Danas živi i službuje u Križevcima.

o. Vladimir Magoč službovao je od 1998. g. do 2005. g. Danas živi i službuje u Vukovaru.

o. Joakim Dudaš

o. Vladimir Sedlak

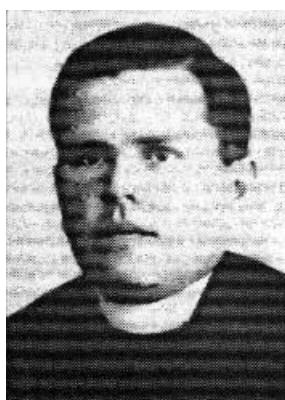
Za vrijeme tzv. Srpske krajine, nije bilo župnika u Petrovcima, ali dolazili su župnici iz župa SR Jugoslavije svake druge nedjelje kako bi održali misu. Bili su to o. Đuro Fejsa, o. Mihailo Režak, o. Mihailo Malacko, a ponekad i Joakim Hološnjaji, o. Mihailo Makaji i dr.

Jedan od istaknutih župnika u Petrovcima, svakako je bio **o. Janko Budinski**. Rođen je 26. kolovoza 1901. g. Službova je 31 godinu, a živio 35 godina u Petrovcima. Zalagao se za osnivanje župe u Vukovaru. Pratio je politiku, društvena zbivanja, čitao više vrsta novina, izučavao zakone, davao ljudima pravne savjete, pisao im razne molbe, žalbe, opskrbljivao ljude lijekovima koje im je ili poklanjao ili prodao po cijeni po kojoj ih je i kupio. Znao je vozni red vlakova i autobusa te brodova na Dunavu.

Za vrijeme drugog svjetskog rata štitio je ljudi i spašavao od njemačke vojske. Tako Zdravko Bebić navodi kako je župnik spasio njegovog oca, majke i sestre od sigurne smrti.

Jednom prilikom, Nijemci su pokupili muškarce iz sela i vodili ih pješice u zatvor u Vinkovce. Župnik je to pokušao spriječiti, svojim životom je garantirao da su ljudi nevini. Nijemci nisu obraćali pozornost na to što on govori. Ne vidjevši kako bi ljudima pomogao, stao je na čelo kolone s krunicom u rukama i išao do Jankovaca. Tamošnji župnik uvjerio ga je da izade iz kolone te ga je on poslušao i ostao u Jankovcima. Iako su neki pretučeni u zatvoru, zbog župnikove intervencije ljudi su pušteni kućama.

O. Janko Budinski, pokopan je 21. siječnja 1972. godine u Petrovcima prema vlastitoj želji. Ispratilo ga je mnoštvo ljudi. Ispratili su ga i o. Mihajlo Makaji, o. Mišel Đuđar, o. Joakim Hološnjaji, o. Dmitro Stefanjuk, o. Slavomir Miklovš i o. Kiril Plančak, župnici te Janko Kostelnik kao predstavnik Saveza boraca Narodnooslobodilačkog rata i u ime prosvjetnih radnika.

o. Janko Budinski *Burjan*

Zbog rasta stanovništva crkva se pokazala malom. 1930. godine, kada je župnik bio **o. Mihajlo Beserminji**, crkva je proširvana, produljena za devet metara i izdignuta te je tako dobila formu latinskog križa. Novca za proširenje je bilo jer je Petrovačka župa imala kapital u novcu i obveznicama. Izgrađivana je u romanskom stilu sa svodovima

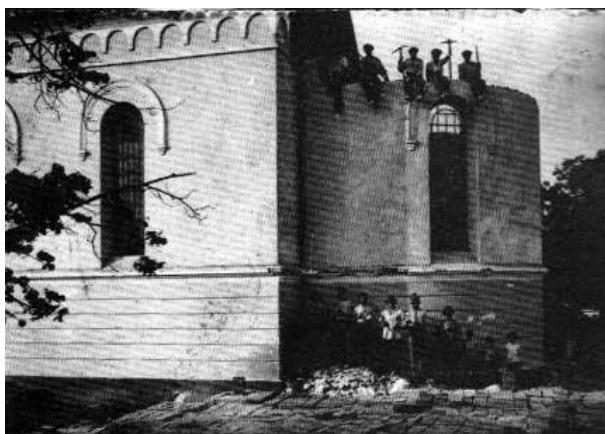
i kupolom. Radove na crkvi radio je majstor Martin Menges iz Vukovara. Cigle za izgradnju bile su iz ciglane Vasilja Tirkajle. Tako je crkva postala duga 35 m, široka 20 m i visoka 11 m iznutra.

Rezbarene stolice izradio je Josip Rudik iz Vukovara, a pod od cigala F. Rajhl iz Nove Palanke.

Na ikonostasu je postavljena jedna okrugla ikona Presveto Trojstva.

Dvije su sakristije: u jednoj je svećenička odjeća i sve što je potrebno za bogoslužje, a u drugoj se čuva Kristov grob, svijeće...

Troškovi radova iznosili su preko 500.000,00 dinara. Tutori su bili Mihajlo Burčak i Mihajlo Oljear, a odbornici Đuro Hirjovati, Janko Mudri, Đuro Manjoš, Dionizij Plančak, Osif Barna, Štefan Dudaš, Janko Juhas, Dionizij Nota, Nikola Ivan, Osif Keteleš i o. Mihajlo Beserminji.

Radovi na proširenju crkve 1930. g.

Križevački biskup dr. Dionizije Njaradi posvećuje crkvu 14. listopada 1930. g. na Dan Pokrova Presvete Bogorodice. Taj dan slavio se kao kirkaj sve do kraja 70-tih godina kada je premješten na prvu nedjelju u listopadu.

1957. g. crkva je ukrasno obojana, a 1959. g. provedena struja.

Petrovci su svom narodu dali 3 svećenika: Vladimira Harhaja te braću Joakima i Tomislava Dudaša – Semanovo.

*Spomenica Grkokatoličke župe u Petrovcima

Ukrajinci se doseljavaju početkom pedesetih godina XX. stoljeća. Vjernici su i odlaze na misu u crkvu kao i Rusini.

Od 1. siječnja 1959. g. župljeni imaju obvezu plaćati lukno od svakog poreskog kućanstva i od svakog k. jutra zemlje. Onaj tko je redovito plaćao lukno, imao je besplatno vjenčanje i sahranu.

Pojac je primao naknadu po kućanstvu i k. jutru zemlje, a zvonar od svake obitelji. Župniku se kupovalo i 12 metara drva novcem iz župne blagajne.

Godine 1962. bilo je 1350 vjernika.

I u vrijeme kada su komunisti bili na vlasti, ljudi koji su htjeli, išli su u crkvu i svoju djecu davali na vjeronauk.

Župnik o. Kiril Plančak s djecom prvpričesnicima

Nakon raspada SFRJ, osnovan je Vukovarski dekanat 1. srpnja 1999. g. U njegovom sastavu ove župe: Berak, Donji Andrijevci, Mikluševci Piškorevci, Rajevo Selo, Vinkovci, Vukovar i Petrovci, koji su najstarija župa. O. Joakim Simunović postavljen je za dekana. On je do 1988. g. bio dekan Srijemskog dekanata. U sastavu Križevačke biskupije danas su Rusini, Ukrajinci i Hrvati. Mise se služe na crkvenoslavenskom jeziku, a Evandjelje se u Petrovcima čita na sva tri jezika, kao i propovijed. Pjeva se na crkvenoslavenskom jeziku.

U domovinskom ratu stradala je i crkva i vjernici. Neki su otišli još prije no što su počele padati granate. Oni koji su ostali većinom su bili maltretirani, neki su početkom 1992. g. istjerani, a neki su poginuli. Tako se broj vjernika smanjio.

Tenkova granata pogodila je toranj crkve, a zvona su popadala. Vraćena su nakon mirne reintegracije kada je crkva obnovljena donacijama i dobrovoljnim radom mještana te doprinosom vladike monsinjora Slavomira Miklovša.

Zvonik crkve popravljen je, zvona su vraćena na svoje mjesto, sada su i elektrificirana. Krov je obnovljen, kao i oltar koji je bio razbijen. Obojana je unutrašnja strana ikonostasa. U zidove je uzidano 22 kubika cigle. Sve što je trebalo, ponovo je pozlaćeno i posrebreno. Obnavljanje crkve koštalo je 100.000 DM. Parohijalni dom obnovljen je s 30.000 DM. 3. listopada 2004. posvećena je obnovljena crkva. Župnik je tada bio **o. Vladimir Magoč**.

Vjernika je za četvrtinu manje nego što ih je bilo prije domovinskog rata.

Godine 2001. Rusini i Ukrajinci prelaze na novi gregorijanski kalendar. Petrovačka župa i danas pripada Križevačkoj eparhiji čiji je vladika – biskup Nikola Kekić.

Pad nataliteta te odlazak mladih iz sela dovodi do stanja kakvo je, naprimjer, bilo 2010. godine, umrla je 21 osoba, kršteno je samo troje djece te vjenčan samo jedan par.

o. Mihajlo Simunović, petrovački župnik od 1986. g. do 1991. g., s obitelji: suprugom Helenom, sinom Vladimirom, danas župnikom u Kanadi, i kćerima Marusjom, Olesjom, i Mihaelom. Imaju još dvije kćeri Anastaziju i Ahnetku.

o. Joakim Dudaš župnik u Petrovcima

Neki od sačuvanih molitvenika s početka XX. stoljeća Tomislava Keteleša

Izvori:

- D. Damjanović - „Stilsko rješenje arhitekta Janka Holjca za gradnju pravoslavne Saborne crkve u Plaškome i grkokatoličke crkve u Petrovcima“
D. Damjanović – „Arhitektura ikonostasa u opusu Hermana Bollea“
Š. Hudak – „Petrovci“
A. A. – Spomenica grkokatoličke župe Petrovci, Petrovci 1835. – 2010.
mr. sc. Vladimir Sedlak

ŠKOLA

U Petrovcima je prije dolaska Rusina postojala grčko-istočna škola osnovana 1756. godine. (Podatak iz Gradskog muzeja , Vlado Kostelnik)

Godine 1874. u tu trorazrednu školu idu 32 učenika od 40 stasalih za školu. Sedamdesetih godina učitelj je bio Stjepan Radosavljević, a nakon njega dolazi Jovan Kovačević od 1873. godine koji uči 25 učenika i ima plaću od 200 forinti, Opetovnice nema. Kasnije dolazi Dušan Mirković za učitelja.

U vrijeme kad je u selu bio župnik o. Vasilj Luskanci, broj stanovnika je toliko porastao da je na sastanku Općinskog odbora u Nuštru (tada su тамо pripadali Petrovci) odlučeno da se za djecu Rusina otvori posebna škola.

U to je vrijeme u crkvi bio pojac Đuro Mudri koji je vršio i službu podučitelja, diplomu je stekao nakon šest godina.

On je imao plaću od 160 forinti koju mu je isplaćivala općinska kasa, kao i 95 forinti stanarine. Osiguran mu je bio i ogrjev, kako za njega, tako i za školu.

Prva škola za Rusine na rusinskom jeziku utemeljena je 1849. godine. To je također trogodišnja škola. Opetovnice također nema. Učitelj je tada Đura Štefančik koji dolazi iz Potkarpatske Rusije. Budući da je bio imućan, kupuje i nešto zemlje. Prima plaću od 250 forinti.

Prva učionica bila je izgrađena od pruća i omazana blatom, pokrivena trskom i bila je u domaćinstvu trgovca Janka Lazora – Lackovoho, u sadašnjoj Vukovarskoj ulici. U tu učionicu stala su dva razreda.

U školi su korišteni „Bukvar za narodna učilišta“, „Jezikoslovna čitanka“. Učila se i povijest i zemljopis. Nastava se održavala na rusinskom jeziku. Djeca uče čitati i crkvene knjige.

Školske 1857./1858. g. bilo je u selu 52 djece stasale za školu, 29 dječaka i 23 djevojčice, ali školuje se 19 dječaka i 10 djevojčica.

Šk. g. 1861./1862. od 40 dječaka i 34 djevojčice školu pohađa 31 dječak i 21 djevojčica.

Šk. g. 1863./1864. školu pohađa 31 dječak i 26 djevojčica.

Šk. g. 1864./1865. školu pohađa 76 učenika, ali su u taj broj uključena i neka djeca iz susjednih mjesta. Nastava se odvijala od 1. listopada do kraja lipnja.

Šk. g. 1870./1871. u školu ide 25 dječaka i 29 djevojčica.

Zbog neadekvatnog prostora gdje se odvijala nastava, bez higijenskih uvjeta, članovi crkvenog odbora u vrijeme župnika o. Nikola pl. Radića, donose odluku o izgradnji škole i učiteljskog stana. Riječ je o prostoru gdje se kasnije nalazio prostor RNPD „Prosvjeta“. Kamen temeljac za novu školu položen je 4. svibnja 1882. godine. U izgradnji škole sudjelovalo je cijelo selo. Škola i školski inventar bili su crkveno vlasništvo, odnosno vlasništvo Petrovačke župe, a ne Križevačke biskupije. Učitelj je u to vrijeme bio **Petar Kolesar**, rođen u Kucuri, oženjen Jelisavom rođ. Sabadoš, diplomirani učitelj koji je bio jako omiljen u selu i koji je podučavao i starije. Plaću je dobivao od crkve. Službovao je samo dvije godine. Umro je od sušice u 32. godini života. Na 4 tjedna došao je Gubaš Nikola iz Kucure, a onda Petar Kočić, također na kratko vrijeme, koji je uz nemiravao crkvene vlasti zbog „nakaradnog života i skandala“. Segedi Gabor službuje šest godina. U školi radi i Vilma Bognar koja predaje hrvatski jezik prvašićima. Nakon nje dolazi Dana Dokmanović te Irena Heraković i Đoka Tomić za srpsku djecu.

Jedan od učitelja s dugim stažom u Petrovcima bio je **Petar Firis**, rođen u Petrovcima 2. veljače 1874. g. koji je tu službovao od 1898. g. pune 33 godine. Bio je jako strog, ali i morao je jer je imao preko stotinu učenika, dok je učitelj Dušan Mirković učio u svojoj školi tek nešto više od deset učenika za istu plaću. Uključio se i u rad „Prosvjete“. Osnovao je i zbor, a u radu mu je pomagao i sin Milutin koji je svirao violinu. Učenike je učio i voćarstvo. Posjedovao je i vinograd kojim se bavio u slobodno vrijeme. Živio je na Grabiku gdje je nekada bio dom Janka Parlagija – kudzeljara i dr. Imao je dva sina, Milutina, dipl. pravnika i dr. mons. Tomislava koji je živio u Americi. Petar Firis umro je 22. veljače 1937. godine.

U školi je bilo pretjesno. Srpska djeca išla su u svoju školu, danas parohijalni dom pravoslavnog svećenika. Bilo ih je malo, dok je malih Rusina bilo preko stotinu. Srbi nisu željeli da njihova djeca idu zajedno u školu s Rusinima. Zbog toga je u jesen 1914. godine odlučeno da se izgradi nova škola. Ciglu za izgradnju škole kupio je Mjesni odbor, a Petrovčani su je dovozili, neko na saonicama, neko kolima iz Vukovara od Židova Ofnera. Zima 1914./1915. g. bila je vrlo hladna i snjegovita, navodno je snijeg padao osam tjedana, a materijal se dovozio tijekom čitave zime da bi se izgradnja mogla započeti odmah početkom proljeća. Srbi nisu htjeli učestvovati u izgradnji škole, dok su se Mađari ponudili da će školu izgraditi besplatno, ali će se tada nastava odvijati na mađarskom jeziku. Na to Petrovčani ne pristaju te se škola gradi na porti kuće obitelji Koloda. Radovi su trajali sve do jeseni. Izgradena je zgrada sa tri učionice, kancelarijom za upravitelja škole i hodnikom.

U tu školu idu samo rusinska djeca, dok im se srpska djeca pridružuju 1925. godine. Na kraju školske godine održavao se Majalos – rušenje Majskog drveta. To se

održavalo na potkućnicama, na početku Malog Luga. Djeca su se uglavnom igrala, mada je bilo i nešto hrane.

Zbog velikog broja učenika u ispomoć Petru Firisu dolazi učiteljica Melanija Jakim, koja u Petrovcima radi pet godina, a kada P. Firis odlazi u mirovinu, nasljeđuje ga Slavko Carić.

Djeca nemaju udžbenike, nose pločice, grifljik i krpicu za brisanje. Pločice nose u tkanim torbama koje su im majke satkale od tkanine satkane od konoplje. Kasnije već imaju po koju bilježnicu za lijepo pisanje, crtanku i bilježnicu za matematiku.

Učitelji smiju kažnjavati djecu za neposluh povlačenjem za uho ili davanjem packi prutom po rukama.

Kratko vrijeme u školi radi i **Joakim Oljear** koji ostaje upamćen po svom radu u kulturi, očuvanju narodnih tvorevina, tradicije i običaja. Rođen je 27. srpnja 1914. godine u Đurđevu gdje je završio osnovnu školu. Gimnaziju je završio u Novom Sadu, a učiteljsku školu u Somboru. U Petrovcima je radio od 1937. g. do 1941. g.

Radio je u mnogim kulturnim društvima, pjevao, bio dirigent, koreograf, redatelj, rukovoditelj, aktivisan u nogometu. Napisao je dva bukvara, tri Pouke o jeziku za drugi razred, čitanku za više razrede, dvije slikovnice, zbirku pjesama „Vjeverica čeka zimu“ te brojne predstave za djecu. Umro je 3. srpnja 1998. godine.

Učitelj Joakim Oljear i mješoviti zbor 1939. godine

Pred drugi svjetski rat radila je i učiteljica Marija Petranović-Seka, kasnije Zuber, zatim Stanka Cucanović, Marija Galović, koja je učila I. razred, Marija Erdežnik koja je učila III. razred, učiteljica Rebežnikova i Marijan Zuber.

26. IX. 1941. g. nakon odlaska J. Oljeara, dolaze Vasilija i Antun Zidarić. Antun Zidarić radi do rujna 1944. g., a Vasilija Zidarić do 1954. g. kada odlazi u Vukovar.

Od početka II. svjetskog rata do 1943. g. nastava u školi odvijala se gotovo normalno, a onda se njemačka vojska uselila u školske učionice. Kancelarija za upravitelja škole pretvorena je u kupatilo, a hodnik je pregrađen. Peći su iz škole iznesene, a stolove i ormare vojska je položila u peći. Školske je klupe učiteljica Zidarić zajedno s načelnikom Nikolom Ivan Fičkoš uspjela skloniti u susjedne kuće i spasiti.

Školska je zgrada oštećena u bombardiranju sovjetskih aviona, a knjige i arhiva su uništeni.

Pred kraj rata radi kratko kao učiteljica i Agafija Timko, Amalija Vasel te Slavica Šikić koja radi do 31. kolovoza 1947. Te godine dolazi Vira Beserminji (Hudak) koja radi u Petrovcima do 1972. godine.

Nakon II. svjetskog rata, još jedno kratko vrijeme, vjerouau predaje župnik o. Janko Budimski, no ubrzo je ukinut u školama.

Vira Beserminji u Petrovcima radi od 1. rujna 1947. godine. Rođena je 21. siječnja 1927. godine u Šidu, u mnogobrojnoj obitelji. Diplomirala je u Osijeku, govorila je nekoliko jezika, nadarena za pjevanje, svirala je klavir. U Petrovcima je bila učiteljica, ali i nastavnik biologije i rusinskog i ukrajinskog jezika. Bila je vrlo aktivna u petrovačkom KUD-u „Joakim Hardi“, gdje je vodila dramsku sekciju. Režirala je više desetina predstava. Vodila je i plesnu sekciju. Osnovala je ženski zbor koji je pjevao dvoglasno i mješani zbor koji je pjevao u četiri glasa. Djekočki zbor je na Općinskoj smotri u Vukovaru osvojio i nagradu. Aktivna je bila i u Udrudi srednjoškolaca i studenata „Pasarajtov“. Jedan je od organizatora renoviranja Doma kulture. Sudjelovala je u izdanju dva broja časopisa „Vjenčić“ 1971. g. i 1972. g. Za svoj rad u KUD-u „Joakim Hardi“ dobila je brojna priznanja i nagrade, među kojima i Brončanu nagradu Općine Vukovar. 1957. godine udala se za učitelja Štefana Hudaka. Umrla je u srpnju 2011. g. u Petrovaradinu.

Učiteljica Vira Hudak

1949. godine treći razred uči rusinski jezik u školi.

Osmogodišnja škola u Petrovcima započela je sa 1943. godištem.

Godine 1953. dolazi Štefan Hudak, a šk. g. 1955./1956. Vida Mirković, kasnije Dudaš.

Školske 1954./1955. g. generacija 1947. g. prva četiri razreda uče rusinski jezik. Uveden je i strani jezik, ruski, na inicijativu roditelja. Prvi nastavnik ruskog jezika bio je Vasilij Roslik, a nakon njega Petar Krunić, po kojega su roditelji dolazili u Vukovar kolima jer nije bilo autobuske linije za Petrovce. Ruski jezik predavao je i Štefan Hudak, tada upravitelj škole.

U školi rade kratko i Ljupka Segedi (Falc) i Slavica Nadžordž (Beserminji).

Školske 1962./1963. g. u školi rade: Štefan Hudak, ravnatelj škole i nastavnik ruskog

jezika, Simeon Dudaš, učitelj, Vera Hudak, učiteljica razredne nastave, Vidosava Dudaš, učiteljica razredne nastave, Leona Nad, učiteljica razredne nastave, Miroslav Nad, nastavnik matematike i fizike, Željko Juhas, Anica Pastović, učiteljica, Jelka Mudri (Lovrić), učiteljica, Kuveždić Mira, učiteljica, Cvetojević Slavko, Melania Plančak.

Učiteljica Melania Plančak i učenici

1962./1963.	1963./1964.	1964./1965.	1965./1966.	1966./1967.	1967./1968.	1968./1969.
227	226	214	211	207	201	194

Broj učenika u školi u razdoblju od šk. g. 1962./1963. do šk. g. 1968./1969.

Školske 1962./1963. g. u školi je bilo 227 učenika, a 1968./1969. g. 194 učenika u osam razreda. Prvi (16 učenika) i drugi razred zajedno su u učionici.

Melanija Molnar dolazi 1966. godine, a novim ravnateljem postaje Miroslav Nađ šk. g. 1968./1969. Honorarni je predavač ruskog jezika Mirko Šrajer. Djeca idu i u Zadružni dom gdje je jedna učionica i kancelarija jer su u školi samo tri učionice.

Godine 1970. ukinuta je osmogodišnja škola u Petrovcima na temelju školske reforme na razini SR Hrvatske te ona postaje Područna škola OŠ „Drugi kongres KPJ“ u Vukovaru, a djeca od petog do osmog razreda autobusom putuju do Vukovara. Neki nastavnici prelaze u Vukovar u novu školu, dok neki ostaju bez posla i odlaze u druga mjesta.

Učiteljica Leona Nađ i učenici rođeni 1960. g.

1. veljače 1971. g. u Petrovce dolazi Melana Novta (Džudžar) koja je isprva trebala predavati rusinski i ukrajinski jezik, ali je odlučeno da preuzme razrednu nastavu, a Vera Hudak rusinski i ukrajinski jezik.

Učiteljica Melana Džudžar

70-tih godina rade i Nada Filić, Đurđa Agnezović, Ana Rakićić, Jasenka Pehar, Bosiljka Tomić, Renata Pap (Ćirković). 1972. godine dolazi Ksenija Rac koja radi

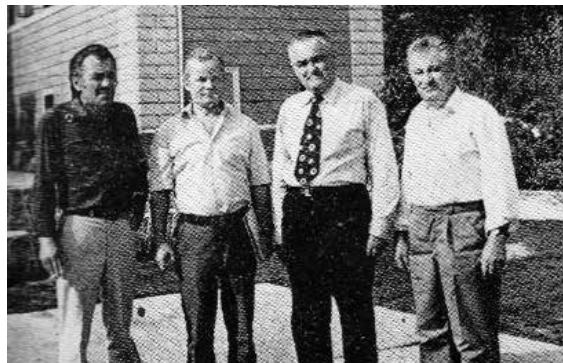
dvije godine, do udaje. Dok je Melana Džudžar na porodiljnom odsustvu, zamjenjuje ju učiteljica Divna Dujić.

Jedno je vrijeme na snazi bio Zakon o izučavanju društvene sredine te su na temelju tog zakona sva djeca morala učiti rusinski jezik.

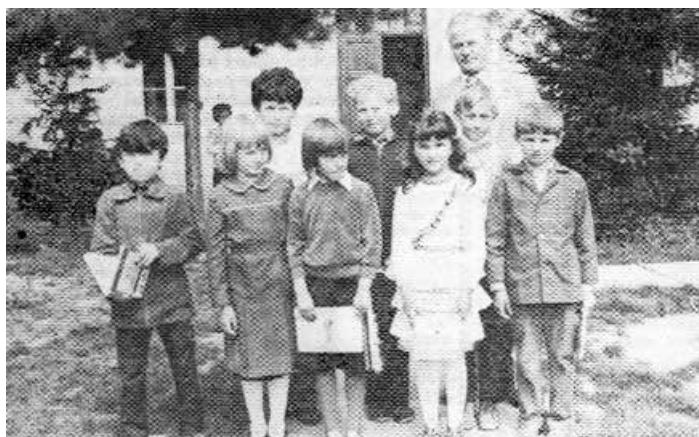
1975. godine u Petrovce dolazi vodovod, te tako i u školu, pa je higijena bolja i lakša. Dok nije bilo slavina, u hodniku škole nalazio se lavor na stolici s vodom da djeca mogu oprati ruke.

1981. godine dolaze Kata i Simeon Mužička koji predaju razrednu nastavu, a kasnije Simeon preuzima nastavu rusinskog i ukrajinskog jezika. Nakon njega na pola radnog vremena nastavu rusinskog jezika preuzima Joakim Sabadoš. Tu su još i Jelka Harhaj, Milić te Tomislav Ruskaj. Vera Pavlović predaje rusinski u školi u Vukovaru.

Kasnije dolaze Jasmina Budimski i Tatjana Despotović.

Štefan Hudak, Simeon Mužička, V.D. i Simeon Dudaš

Simeon Mužička, savjetnik za ukrajinski jezik s učenicima

Sredinom osamdesetih godina dograđena je učionica, dvorana za folklor i tjelesnu kulturu, sanitarni čvor te mala prostorija gdje se danas nalazi pet računala. Počinje raditi i kuhinja.

Školska kuhinja

Dvorana za folklor i tjelesnu kulturu

Sanitarni čvor

U školi su dvije učionice, a u jednoj je otvoren i vrtić. Nastava se održavala u dvije smjene tako da su se tjedno mjenjali I. i III. te II. i IV. razred, a u međuvremenu se odvijala nastava rusinskog i ukrajinskog jezika.

Hranu za učenike i male *vrtičance* spremala je Milka Lavriv. Kao spremočice radile su Šima Čuljak, Melanka Dudaš te sada Ljupka Bačani.

Vrtić u Petrovcima

Bakić Mario i Kostelnik Kristina u vrtiću 1984. g.

~ 1983. g.

Teta u vrtiću Ljupka Lender s djecom

Kristina Kostelnik, Bojan Kuzmanović, Kristina Senek, Biljana Zastavni

Za vrijeme domovinskog rata, školske godine 1991./1992., nastave u Petrovcima nije bilo. Sljedeće godine djeca idu u Negoslavce u školu. Ravnateljica škole postaje Renata Ćirković, a rade još i Sladana Ilinčić, Danica Karanović, a nastave rusinskog jezika nema. Učiteljica Melana Džudžar, bez obzira što se nalazi u selu, nije podobna za posao.

Škola je oštećena u ratu te se poslije obnavljava. Općina Bogdanovci dodijelila je 100.000 kuna za centralno grijanje, postavljen je parket, pločice, sanitarni čvor s tuševima.

Informatička radionica

Škola u Petrovcima 2013. g.

Šk. g. 1997./1998. Melana Džudžar ponovo radi, predaje II. i IV. razredu, a Marica Jurec I. i III. razredu. Vraćaju se i učiteljice Jasmina Budinski, Tatjana Despotović, Natalija Hnatko. Dolaze Danijela Ivan (Artuković) i Andreja Ivan. Katolički vjeronauk predaje o. Vladimir Magoč, Miladin Spasojević pravoslavni, a nakon njega dolazi Šalajić Dragoslav. Jednu školsku godinu kao učiteljica razredne nastave radi i Blaženka Turinski.

Od 1. ožujka 1998. godine, petrovačka škola pripada Trećoj osnovnoj školi „Antun Bauer“.

1. ožujka 1999. godine uvedena je nastava rusinskog jezika za učenike od I. do VIII. razreda kao izborni predmet. Održavaju se tri sata tjedno. Nastavu održava Marija Magoč-Nađ, a od školske 1999./2000. g. nastavu rusinskog jezika i kulture preuzima Natalija Hnatko.

U školskoj 2002./2003. g. izučavanje rusinskog i ukrajinskog jezika povećano je na pet sati tjedno te prof. Marija Homa i prof. Nada Bajić vode nastavu rusinskog jezika učenicima viših razreda. Ukrajinski jezik predaje Tatjana Lasek.

Gоворили: **Ana Burčak, Miroslav Harhaj, Melana Džudžar, Simeon Dudaš, Tomislav Keteleš**

Korištена literatura:

Danilo Hardi – Misli s Dunava

Vlado Kostelnik – Nova Dumka

Štefan Hudak – Petrovci

Млади Руснак у Ирскей

Розгврака зоз Денисом Гардийовим

Руснаци розошати по цалим швеце, чежко найсц державу на швеце дзе нас нет. Так и у Ирскей свою животну долю нашла громадка наших Петровчаньох, а даскельо з ніх свою судьбу гледа у ирским варошу Вотерфорду (Waterford), котри се находзи на юговосточним побрежку ирского острова на рики Суир.

Варош прибліжней велькосці як Осіск, еден од найстарших варошох у Ирскей хтори ше спомина ище у 9 століттю, нешка чишлі коло 50 тисячи жительсьох, а медзі численіма жителями остатніх роках свою животну егзистенцию нашло коло два тисячи приселенцох зоз Горватской, медзі хторима и Петровчане.

Зоз Денисом Гардийовим побешедуєме о тим же як и прецо сцигол так далёко од своїх родних Петровцох.

– **Денисе, од родzenia ши жил у Петровцох, ту ши закончел перши штири роки основнай школи, а вең други штири и штредню школу у Вуковаре, бул ши член КУД „Яким Гарди“ - танцовал ши, глумел, можеме повесц любел свой народ и валал у котрим си жил и вең ши одлучел пойсц зоз Петровцох.**

Денис: По законченю штреднай школи чежко было найсц роботу, ходзел сом по надніцох, а найсц стаемну роботу и у фаху барз чежко, так повесц неможліве. Вшадзи ше гледа роботне искусство, а як го мац на 20 роки? Векшина младых, а медзі німа и мойо пайташе, як зоз Петровцох, так и зоз других валалах, та так и з Вуковару рушела ше до швета за роботу и лепшим животом, та ше и я

одлучел. Початком мая 2018. року пошол сом до Белгії дзе сом робел як технічар за вентиляцыйны цыві.

За собу ши одведол и оца?

Денис: Гей, концомавгуста истога року сцигол и оцец до Белгії, дзе зме були по штредок новембра, а вец зме ше преселесли до Ірскей, до Вотерфорду.

Як ци было спочатку и як ши ше знашол?

Денис: Ту у Ватерфорду уж бул наш кум Мирослав Рацов до хторога зме пришли, а потым сом пошвидко достал роботу и почал робіц у ёдней фабрики як ЦНЦ технічар, а о мешац и оцец достал роботу у истей фабрики. Потым зме нашли квартель и ния, живот рушел, кус-покус ше шицко стабилизовало. У тей фабрики робел сом 3 мешацы, а вец сом прешол до ўдного меншого подприємства на исту роботу, а оцец остал у фабрики и робіц там и нешка, уж скоро рок.

Верим же початок не был легки, але поведз нам же як тераз жиц у новым штредку, чи ше разликує од способу живота дома?

Денис: Цо ше дотика способу живота, як і вшадзи, же би ше жило муши ше робіц, але ту мож заробіц іншак як дома. Минимальна плаца 9,80 € на годзину, так же мешачно мож заробіц 1700 €, а і веце кед веце робиш. Цо ше дотика трошкоў живота, вони прибліжно як і у Горватской, так же кед не разсыпуюце може вам и шорово остац за ушпоровац. Кед сце вредни и кед добре робице зоз часом вам і плаца рошне, на даедних роботах і до 15 € на годзину. Шицко у шицким не так згоршэ, трошки живота вам істи, а плаца три раз або штири раз векша як у Горватской, дзе минимальна плаца, келью знам, 3200 куни, а то даяки 430 € мешачно, думам же то шицко гутори. Ту важне же сцеце, можеце і знаце

робиц, ту вас патра през роботу и так и напредуєце. Ніхто вас не пита чи маце даяку вязу, не мушкице нікому штуриц белаву коверту же бисце достали роботу и нікого не интересує у хторей сце странки.

Поведз нам чи тераз робиши и дзе?

Денис: Нес, тераз не робим. Упісал сом електротехнічни факултет, ту у Водерфорду. Тераз сом на першим року, а вец идуци три идзем до Лимерику. План закончиц факултет и робиц у фаху.

Поведз нам дацо о жывоце младых ту у новым штредку, як ши ше уклопел и як це прилапели?

Денис: Добре сом ше уклопел, язик сом звладал так же не мам даяки проблеми. Мам пайташох зоз Горватскай котри тиж ту жилю, а и пайташох котри Ирци, поготов на факултету. Ту сом упознал и дзивку котра тиж зоз Горватскай и котра тиж студира на факултету за шматови дизайн у Лимерику.

Плануєце у будучносци и заєдніцки малженски живот ту, чи можебуц ше ввациц и дому?

Денис: За тераз ише ніч таке не плануєме, треба закончиц факултет, а вец далей увидзиме. Хто зна, можебуц ше ёдного дня и у нас злєпшаю обставини за живот, увидзиме кадзи нас живот однеше.

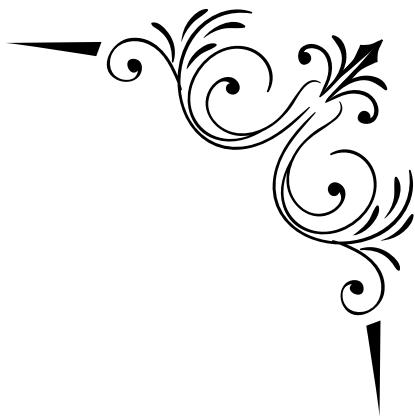
**Денисе, дзкуєме крашнє же ши одвоєл час и прибліжел нам часці свойого
живота у новым штедку у Рэспублікі Ірскай, и жичіміе ці велью успіху
у живоце.**

И так ёдна по ёдна младосць, ёден по ёден Руснак находзі свою долю по швеце, а обисца оставаю празни, трава и коровче рошню у дворох и заградох, и чекаю лепши часи. Можебуц ёдного дня.

МОЖЕБУЦ!

Томислав Рац

Iz duhovnog života

Зоз духовного живота

Припознавац правилно знаки часу меноване о. Милана Стипича за апостолскога администратора Крижевскай епархии

През 242 роки існовання Крижевскай епархии случели ше велі цикави подїї, радосни преслави, смутни подїї, та и непохопліви стварносци, цо и цалком розумліве з оглядом на шицки елементи котри витворюю тоту духовну стварносць и помисну Церкву восточного обряду у заєдніцтву з Римским Апостолским Пристолом. Заш лем, вона у своїй розличносци жиє и витворює свою духовну мисию нависцующи св. Євангелию и зоз своїй богатей скарбніці шведочи о шлі́ду и богатству трох традицийох – жумберацкай, рускай (русинской) и галицкай (українскай) котрих обединює под исту владическу коруну.

Праве тата владическа коруна у 2019. року положена хвильку на бок... З наполненъем 75. року живота, спрам предписанъах церковного закону, кажды владика дужни задзековац на потерашнѣй служби и положиц ше на дочасове розполагане Апостолскому Пристолу у Риме. Римски Апостолски Пристол може владику пензионовац дзекуюци му на дотерашнім служеню и водзеню єдней епархii, або му предлужиц за ище одредзени час управянне з епархию. У нашим случаю потерашньому владикови кир Николови Кекичови, Римски Апостолски Пристол задзековал и 18.03.2019. меновал нашлідніка протоіерея о. Милана Стипича, священіка Крижевскай епархii и пароха у Яструбарским.

Священік Милан Стипич, як у декрету менования за апостолского управителя пише, благодзечнє з одлуку вселенского архиєрея меновани за апостолского управителя Крижевскай епархii оставаюци источасно у презвитерским чину (значи за тераз ё не владика). Не кождодніова подїя меновац дакого за управителя єдного владичества, а не пошвецац го за владику. З другима словамi, здобува ше упечаток же наша епархия зоз тим менованьем деградована або покарана. Апостолски управитель котри не и владика не може пошвецац паноцох, не може пошвецац миро и кажди раз кед служи з даяким владиком госцом може лем сослужовац, нігда буц перши служитель бо вон лем паноцец, а мал бы буц глава помистней Церкви.

Видзиме и чуєме по наших кирбайох же о. Милан Стипич титулованi як монсіньор, ноши митру (коруну барз подобну як цо ю ноша владикове), не ма панагию (металику Мацери Божей котру ноша лем владикове) але хрест, ноши и жезло котре знак управяння з владичеством. Спомина ше го у молитвох як цо ше спомина и владикох лем з дакус иншаку формуляцию. Ословуюш го зоз Ординарий або Апостолски управитель. Спрам додзеленей власци вон ма шицки

функциј управљања јак и владика, але џо ше пошвеџујући и учитељске власци дотика вон не член епископског апостолског собору. Заједно, у епископској конференцији Горњаватске вон ма својо место и улогу...

Дахто би себе можебуц и подумал, чом тераз тово шицко так компликоване и чом зме лем не достали владику, та же близме ше не трапели зоз тим нелегко схопливим статусом? Јест причини и подиј у котрих ше Апостолски Пристол у Риме одлучује меновац дочасовог управитеља у једним владичеству. Найчешће то зна буц уж даяки владика котри служи у дајдней другеј епархији (так владичество Котор недавно достало јак управитељу надвладику зоз Бару), або патраци на обряд и традицију јак у нас случај, једнога з чесних свијещеника котри већ дочасово водзи епархију по меноване новога владику. Владика може постац и вон сам једнога дана.

Так једна, на први попатрунок негативна подиј постава позитивна причина научиц ценци и вредновац главу помистнєј цркви јак духовнога оца, будовац ше у једносци и понизносци, чествујуци каждого хто у духу служења з одредзену власцу управија у мену Цркви з довиреним мандатом.

У историји нашеј Крижевске епархије було веће раз менованих апостолских администратора. Так з Крижевску епархију веће презвитеро, а владико администрорвали (управијали) у 20. столићи.

Владика Дионизиј Нјарди скорей јак постал крижевским епархом, ище док владика Јулиј Дрогобецки не одступел од служби, управија з владичестом јак администратор перше у чину презвитера, а потим и јак помоћни владика од 1914. по 1920. рок, а већ порядно постал крижевски владика.

Владика Јанко Шимрак (1941.-1942.) тијак пре неприлагије њого меноване за крижевскога владику од државних власцих перше було свијешти-апостолски администратор, а потим и рукоположени крижевски владика.

Надвладика Гавријел Букатко, тијак већ роки було апостолски администратор Крижевске епархије, гоч було неполни рок (1960.-1961.) менован за крижевскога владику. За администратора перши раз було меновано 1952. року, а већ з горе кратким претаргнуцом з владичеством администрорвал по 1980. рок.

Зоз того виходи же през 20. столићи не раз пракса менования администратора була вихаснована од Апостолског Римског Пристолу, а Дух Божи водзел туту нашу црковну стварносц, та нам ше видзи же то и тераз будзе так. У тим позитивним духу, нии, и даскељо слова зоз живота (биографије) нашега новога апостолскога администратора же близме го лепше упознали.

Митрофорни протојереј и ставрофор о. Милан Стипић, апостолски администратор Крижевске епархије народзени 28.12.1978. у Босанском Новим, у БиГ од оца Владислава и мајери Весни народзене Оляча. Кресћени је у Липику, у римокатоличкој парохији св. Франциска Асишкога. Основну школу започао је

Липику, але як вибеженець пре воїну школу и свой живот предлужує у Загребе и Чазми.

Уписує ше до малей семинарії у Загребе, до класичнай гімназії на Шалати 1993. року, а 1997. року уписує ше на теологійни студії на Католіцким богословним факультету у Загребе. Дипломує 2003. року зоз тему „Історія Грекокатоліцької Церкви на подручу бувшої Югославії“. Под час теологійних студійох жив і за священіка ше рихтал у нашій грекокатоліцькій семінарії у Загребе, та аж и дириговал зоз Кирило-Методіским хором 1997. року. Єден час жив у України при монахах Василиянох и при монахах Студитох у Києве.

За диякона го рукоположел владика Славомир Микловш 8.11.2002. року у Загребе. Як диякон бул созадлужени за привит св. отца Йоана Павла II на його приходох до Осиєку и Баня Луки. Владика Славомир Микловш 18. октября 2003. року пошвецел го за священіка у Крижевцох.

Служел як парох у Кашту (2003-2009), Радатовичох (2003-2012) и Ястребарским (2012-2019). Одликовани є з чесцу протоєрея 2007. од владики Славомира Микловша. Од 2007. року старал ше и о грекокатолікох у Далмациї у Сплиту, Кричкох и индзей.

Бул член презбітерської ради. Служи ше зоз горватским, українским, англійским и русийским язиком, а розуми и по руски.

Св. оцец папа Франциско меновал го 18.03.2019. за апостолского администратора Крижевской епархії затримующи го у презвітерським чину, источасно даваюци му шицки овласци епарха (ординария) окрем гевтих котри притримани епіскопському чину.

На многая и благая літа!

Владимир Седлак

**Апостолски администратор
Милан Стипич**

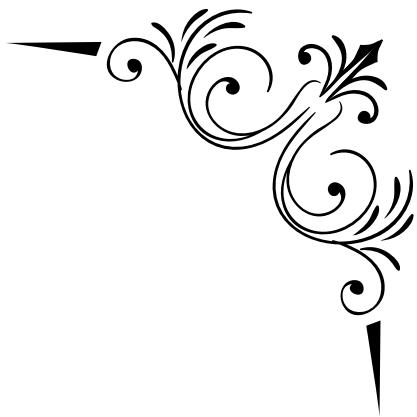
Владика Янко Шимрак

Владика Дионизиј Няради

**Надвладика Гавриїл
Букатко**

Kruh naš svagdanji

Хлеб наш насущни

Соя - опасна за живот?

Елейн Холингсворт: Соя - тата страшна рошліна

Застрашуюца приповедка о гамишносци вельких корпораций, подлея науки, махинацийах у приношенню предписаньох... и як нас шицких спреведаю авторки Елейн Холингсворт обявена у австралским часопису „Нексус“.

На фундаментох таго цо можеце видзиц, пречитац и чуц у векшини масовных и „алтернативных“ медійох подумаче же вшадзиприсутна соя и ёй деривати найцаловитша, найприроднейша за шерцо и обще здраве, красну фигуру и розвой организму найпогоднейша и вообще найлепша намирніца хтора дакеди росла на нашей добрей Жемі. Соя єдноставна рошліна хтору легкю випродуковац, хтору спада до сстойней часци костираня од початку цивилизації, обецуюци здраве и виталносц гевтим хтори не подноша лактозу, новонародзеним дзецом, старшим, женом у менопаузы, людзом слабшого здравя, спортистом, гевтим цо ше стараю о свойм здравю, поправдзе – шицким.

Не драга ё, ест ёй ширцом швета, може ше ю найсц як чисту сою и як важну часц тисячох других поживовых продуктох, од хлеба хтори ёме кажды дзень, колачох, лакоткох, дзецінскай поживи, млєка, млековых продуктох и продуктох хтори замена за месо, у пахулькох хтори фриштикуеме, мачанкох, присмачкох, цесту – представя тиж и базу у средствах прошив зліпівания. Нашироко ше хаснует як покарма за статок и домашніх любимцох. Дохторе, парази, нутриционисти, спортисти, углядни компаний чийо мена у кождым доме постали часц нашей культуры, державни власцы – шицки бешедую о тим же тово чудо од продукту сигурне за хасноване и добре за чуване здравя. Соя нательо добра и не ма ніяки чкодліви пошлідкі же ше ёй присутство у численних индустрійных продуктох аж анё не споміна. А и кед ё наведзна, не стараеме ше бо знаме же ё сигурна за костиране. Людзе задлужени за бригу о нашим здравю з радосцу прилаплюю гарантіі хтори им даваю компаний хтори ю продукую и прерабяю, пре хтори достала статус продукту хтори ше „вообще трима сигурним за хасноване“ („GRAS“, Gene-rally Regarded As Safe) – ша вец бизовно так.

Сою ше пестуе на стоткі мільйоні гольтох жемі ширцом швета, обезпечуюци сигурни заробок мільйоном паастох хтори весело плаца порціі гевтим хтори креировали ей генетично віменені файти и помогли даєдним з наших найвекших мултінаціональных корпорацийах у прешірйованю миту хтори глаши – „Соя добра за вас“.

Жалошн€ то же тоти исти креаторе и корпорациї уж дзешатки роки знаю и при тим нароком скрываю доказы о тим же длугочасове хаснован€ сої виволує рак и други за живот опасни хороти, зніщує косци, зніщує гормонски состав людзох и животинъох, и поцискує сексуални нагон. Аж и кед би ше ю прейг ноци поцагло зоз нашого костираня, соя так глїбоко усадзена до поживового ланцу и цела каждого з нас что ю дараз поєдол же ёй негативни ефекти буду провадзиц зоз здравственима проблемами аж и гевтих хтори ище анї не народзени. Правда хтора стой споза нападней комерцияльней интэграцыі тей страшней сої до западнога костираня потресна приповедка о спреведаню, неодвичательносци вельких корпорацийох, гамишносы, подлей науки, манипуляциі з медиями и явносцу, политичним опортунизме, прикрываню, правных махинацийох, неділотворносци контролных механізмох и нефаховых владающих целох так же компаний за продукцию догану випатраю як прави добродіє.

Не можеце вериц? Можебуц ше и ви нагінваце кед ше упознаце з даєдним од доказох тих твердзеньох. Не лем пре факт же вообще дошлебодзене садзене, преробок и предай ище єдного зоз численых поживовых продуктох за хтори доказане же чкодза здравю, ал€ и прето же у тим случаю його продуквателе и пропагаторе од нього створели таки успишни мит же державни предписаня и людзе задлужени за надпатран€ явного здравя очиглядн€ поклекли пред нїм охабяюци продуквателем дословно подполно шлебодні руки же би предлужели дезинформовац, збуньовац и тровац не лем тих що ше наведли на конзумован€ їх погибельных продуктох, ал€ и каждого хто без знаня о тим принудзени участвовац у хаснованю тей токсичн€й бомби хтора ше находзи у шицких можлівих файтох основней поживи и покарми за статок и живину предвидзених за людске костиране. Пасивне курен€ то єден проблем, ал€ примушуюце конзумован€ одредзеного продукту то дацо цалком инше.

Понеже мой интерес за сигурни и природни алтернативи численим индустрыйно достатим поживовым продуктом и здравственным поступком у Австралиї постало нашироко познате и тераз ми кождоднъово приходза очайни молбы за помоц и приповедки о страшных особних трагедийох хтори директно повязаны зоз хаснованьом сої.

Психологийне знічтожкован€

И гей, ёст даскелью людзох хтори ми твердза же сом шицко погришно похопела и посилаю ми копії текстох зоз часописох зоз цитатами „сигурных научовых доказох“ хтори „потвердзую“ же соя прекрасна и сигурна за хаснован€ шицким, або ме прешвечую же би ю „санитарию н€ предавал кед би не була добра“. Видзи ше ми же им не пришло на разум, або их за то не брига, же скоро шицки „доказы“ и „вигл€дован€“ на хторих стоя тоти тексты друкую, а часто и финаную тоти

исти корпораций хтори продукую и предаваю сойово продукти. Або непреривно продукую мит „шицки знаю“ хтори ше так добре уклопює до прицагуючих новинарських роздумованьох без критериому розрощаних по боках масовних медийох, а хтори, нажаль, повторюю велі на здраве унапрямени часописи хтори би требали буц лепше информовани!

Прето кед припадаце гевтим хтори чувствую должностю же би им отримали длугоку бешеду о тим же „добре познати факт“ же Азийци виками жиу на сої, сцерпце ше іще кус и порихтайце ше чуц кельо неточна тота „приповедка“. То єден зоз найширше прилапених „наукових фактож“ хтори рекламирую прихильніки сої и єден з найлепших прикладох яка їх моц у виплокованю розума.

Вельо потреснайши у „преверених наукових доказох“ продукователя нігда не спомнути приповедки родичох чийо мали дзвінчака достали менструацію, полни власки, неприємни пах под пазухами, або им наростили перша у возрасту од лєм штири, пейц роки. Або приповедки родичох чийо ше синове у пубертетским возрасту ганьбя туширац у присутстве своїх пайташох бо им виростили перша женскей велькосци або им ше не розвили полни органи.

На приклад, после моего госцованя у августре 2002. року у раншай телевизийней емисії Добре рано на єдним телевизийним каналу, наш уряд преляли телефонски поволанки и електронічни писма о опасносци сої. Найпотреснайши приповедки мацeroх чийо ше дзеци мучя од звичайних симптомох хтори им виволала соя, а далеско найгорше шведочене шокираней мацери хтора описла трагичне дзецинство свойого сина. Вона цеком ваготносци пила вельки количства сойового млєка не знаюци при тим же свойого сина трує зоз женскими гормонами. Познайшее, з оглядом же ей естроген очкодовал репродуктивни систем, не могла дойчиц хлапчика и вон зоз продуктох сойового млєка за беби хтори препоручела ей дохторка достал додаткови естроген (кажды дзень у количеству ідентичним яке маю пейц таблети за контрацепцию). Полни органи ей сина ше не розвили, але його перша виростили и вон одбивал исц до школи док му не зробена мастектомия на обидва боки. Не знаюци у чим проблем, тата фамелия предложела пиц сойово млеко и тераз у возрасту од 21 рок ей син знова мушки пойсци на мастектомию на обидва боки, але фамелия не ма достаточно пенежку за таку операцию.

Пропагаторе сої хтори точно знаю як їх продукти дійствую на людзох упрепасцели му живот як и животи мільйонох других нещешлівих людзох, але ше шмем ставиц же и далей мирно шпя! Правда, таки катастрофални пошлідки не провадза кожде дзецко хторе костира сою. Але, тиж так то не ридки, єдинствени або видумани случаі. То документованы, розширені, часті у веліх случайох предвидзующи пошлідки гормонскей неровноваги виволані з асимилацию вельких количствах естрогену. А одкаль тот естроген? Зоз єдла за беби и сойових

напиткох з хторима застарани родичи кармя свойо дзеци и часто на препоруку дохторох. Найвироятнейше же слово о истей файти „фахового“ совитованя хторе очиглядно не видзи ніяки контрадикції у препорученю же ше з подполно истим састойком хтори ше преписує женом у менопуази, же би ше уплівовало на уровень їх гормонах, може сигурно костирац мали беби!

Просто поведзене, гоч за даёдних медицинских фаховцах очиглядно не досц просто – кармене бебох з ёдлом на базі сої ёднаке як давац дзецку пейц коантрацепцийни таблеты на дзень! Або, спрам словох швайцарскай здравственай службы – „количество естрогену у 100 г сойовых бильчкох одвітує количеству естрогену у ёднай контрацепцийской таблети“. Тот непобитни факт потвердзүе и вельке число других вигледованьох обявійваних од початку шейдзешатих роках надалей. Велі добре обвисцени науковцы и медицински фаховцы твердза же континуоване хасноване сої у пририхтованю дзецинскай поживи представя файту геноциду, з оглядом же тоти пошлідкі познати бо ше о ніх у научових кругох пише уж дзешатки роки.

„Не знала сом...“

Пице сойового млєка под час ваготносци, як у предходно описаным случаю, часто приводзи до блокади твореня мацеровага млєка, цо приводзи до карменя дзецка зоз дзецинску поживу напараўену зоз сої. Трагичне же ше таке вельке число очкодованя виволаних зоз сою за хтори сом особнے чула одноши на жени хторим ше праве то случело. Док бешедую о ужасных здравственных проблемам од хторых церпя їх дзеци, тоти жени часто не можу затримац слизи. Віше повторюю исте: „Не знала, ёднаставно сом не знала. Дохтор ми гуторел най пісем сойово млеко за косци и най зоз нім кармим свойо дзецко.“

З ёдним словам, ёден зоз главных виновнікох чом соя така опасна скрыва ше у факту же ей зарно ма велькі количства алюминиюму хторого упива зоз жемі на котрэй рошнє. Року 1997. ані меней ані вецей але Одбор за костиране Амерыцкай академії за педиятрию обвісцел же у „мацеровим млеку ёст 4 до 6 нг/мл алюминиюму, док дзецинска пожива направена зоз сої ма медзи 600 и 1300 нг/мл.“

Окрем очкодованя ўх чувствительного гормональнага систему, тераз уж нашироко розширене зявене же беби хтори пию сойово млеко церпя од озбильных гастроінтестинальных поремеценьох. Медзинародна корпорация Нестле, власнік продуктовательней маркі Карнацион, главни поборнік сої. Можебуц их ше здогадуеце як компанії хтора принесла дзецинску поживу порыхтану зоз сої до жемох Тэрцага швета сцераюци костиране з мацеровим млеком и забиваюци, спрам податкох Шветовай здравственай организації, 1,5 мілон дзеци кождаго року.

Вони то робя и надалей, безочліво форсираю сойово млеко за беби и попри шыцких доказох же є смертельне. Ёден часопис 26. юния 2001. року наведол

преценьоване єдного независнога фаховца же зоз вкупного рочного приходу од 3 милиарди долари, кельо приноши пожива за беби ведно, продукти од сої приноша коло 750 милиони долари.

Ризик як тот горе спомнути вшеліяк би требал буц достаточна причина же би ше законски забранело хасноване тей смертельней рошліни, голем кед слово о дзецинскай поживи. Але, аж и тоти цо приноша предписаня не порихтани дїйствовац упрекосц шицким познатим и легко доступним непобивающим доказом, як можліве же дохторе ище віше преписую дзецинску поживу направену зоз сої? Потераз лем власци у Велькай Британії почали озбильно порозумійовац спозореня независніх науковцох и роздумовац о забраньованю предаваня дзецинскай поживи на бази сої. Нажаль, тоти велькі злодїйства процив малих дзецеох хтори мож зопрец представяю лем верх лядового брега. Подле нашене у смертельней сої не пита ані за возраст ані за пол його жертв. Я не науковец и не будзем тримац для формални преподаваня, але фундаменталне розумене сої и ей познайши индустрыйни преробок помагаю у порозуменю чом соя далеко од того же би була чудотворни поживови продукт, як цо нас сцу прешвечиц ей продуктователє и поборніки.

Алуминіюм єден зоз найрозширеніших минералох у жемі хтори на векшини рошлінох не охабя шліди. Рошліна сої, медзитим, прицагуюца за алумініюм хторого вицагує зоз жемі и нагромадзує го у своїх маunoх. Тата контаминация ше додатково звекшує кед ше мауни сої зачиря до танкох з алумініюмом и кед ше их цеком преробку виплокує з квашніну. Кед сме сою мали количества алумініюм зоз тих двох жридлох неминовно уходза до цела.

Чи сце у остатні час видзели даєдну сойову краву?

Млеко зоз сої ма 100 раз веций алумініюму од нетретированого кравскаго млека. А кед зме при такволаним млеску - чи сце дарз видзели сойову краву? Сою не можеце подоїц. Же бисце достали тоту билу чечносц невинога випатрунку хтора ше прицагуюцо зліва зоз сликох атрактивных рекламох потребне окончиц цали шлід поступкох. Сою ше меле на високей температури, а потым ше у опасных чечносцох, зоз хторых даєдни оставаю и сойовей муки, одстранюю масци цо остали. Потым ше мука у процесу сепарації намененей чисценю фіброзных влакнох миша зоз цукрами и луговку. Принесени предписаня твердза же тото количество таке мале же е незначне. Питам ше хто им то гуторел. И чом ше не вежне до огляду думане науковцох хторы твердза же количество значне пре зберане материйох у целу цеком длугокого часу хтори потребни же би ше соя преробела?

Наисце вас задоволюе прешвечоване продуктовательох же нест опасносци од кождодньового уношения малого количества отрову, вироятно даскельо раз на

дзень покля вас не сцигню озбильни здравствени пробелеми? Вигледуюци за потреби того тексту наишла сом на дванац хемикалий хтори ше после наведзеного поступку обробку додавю сої. Їх назви векшином чежко и виповесц, а векшина з ніх позната як опасна, аж и смертельна.

Не згоршого надпомуц и тото же ше як побочни породукт преробку сої достава лецитин. За розлику од рижнородних масцах хтори ше у вельким разпону зявлюю у вайцох, орехох, нашенькох и авокаду, тот побочни продукт віше стухнути, а екстрактує ше зоз уshedку хтори остал кед ше зоз сої одстранї олей. Ма вельке количество хемикалийох и пестицидох и одгадніце цо ше збува. Место же би бул руцени на депонию опасного одпаду дзе и припада, продуквателе за ньго отворели ище єдно високо профітабілне тарговище наволуюци го „здраві“ додаток поживи. До його незопераючих прикметох рахує ше способносц виволованя оштрих больюх у ставцох (хтори ше часто погришно диягностикує як артритис) и чежки файти гихту. (Цеком веліх роках моєй роботи на пропагованю природного ліччя совитовала сом вельо людзох хтори думали же маю невілічуюци артритис. Їх дохторе им преписовали моцни ліки без слова о можлівосцох злепшаня стану з помоцу костираня. Шицки ме обвисцели же ше им симптоми поцагли кед престали єсц сою и/або лецитин, медзитим то гледа час и випиване вельких количествох води).

Але, врацме ше сої. Додаване отровох саме по себе достаточно страшне, але смертельна соя уж полна канцерогених материйох за очкодоване здравя. Зарно сої ма числені фітоестрогени - хемикалий хтори ше находза у рошліні а маю естрагенске дійство. У природи вони ше зявлюю же би помогли регуловане циклусу пареня при животиньох, а у синтетичнай форми хасную ше у статкарстве. Вшадзи розширенна таблета за контроловане ваготносцы, розуми ше, їх синтетична верзия наменена людзом. У вельких дозох и теды кед ше хасную цеком длугшого периода фітоестрогени починаю процивестрогенске дійствовац. Значно векши дози хасную ше у хемотерапії за зніщоване клітинкох раку.

Файти хемийних злученій под назву фітоестрогени маю дзешчатки подфайти як цоуместани, изофлавони, лігнани зоз хторих кожда ма дальши подфайти. Соя ма вельо изофлавони, рахуюци и подфайти генистеин, цоуместрол и даайдзеин. Науковци уж роками знаю же изофлавони у сойовых продуктох можу зменшац функцию щитнога шліжніку приводзаци гу автоімуней хороти, аж и раку щитнога шліжніку. Уж ше пейдзешатих роках фітоестрогени повязовали зоз звекшаним числом случайох раку, неплодносцы, леукемійом и поремецењом роботи ендокриней системи.

Шарлота Герсон зоз америцкей клініки за чежки хороти обявела вигледоване хторе доказує же фітоестроген генистеин канцерогенши од DES-а (diethylstilbestrola), синтетичнога естрогенскога ліку хтори давани мілоном

ваготних женох од 1938. по 1971. рок. Мало тих хтори не чули за случаї шмерци и страшни церпеня хтори тот лік виволал численним женом и їх дзивком.

Забранена пожива

Пані Герсон у єдним задравственным часопису написала: „Зарна сої маю гемаглутинин, материю хтора поспишує творене стиднутих грудкох, так же ше червени кревово заренка починаю ліпнуць єдни за других. Так зліпени кревово клітінки не можу добре упиваць оксиген хтори би требали привесць до тканьюх цела од чого може присць до очкодовання шерца“. У своей кніжки зоз насловом „Лічене раку - резулати 50 случайох“, хтора уж постала класик, ей оцець др мед. Макс Герсон пациентом на Герсоновей терапії сою и ей продукты кладзе на список забраненых продуктох.

Аж и Лабаротория за преценъоване здравственного ризику у Америки обявела вигледоване хторе указує же изофлавони у сої дійствуя на исти способ як и забранені инсектицид ДДТ виволующи мультипліциране клітінкох раку першох. Року 1988. тим науковцох зоз Тайвану хтори водзел др Теодор Кайо винесол заувагу же ше уж пол століття зна же соя виволує звакшане щитного шліжніку, окреме при женох и дзецох.

Науковец зоз Нового Зеланду, углядни токсиколог др Майк Фицпатрик, 1998. року у науковей роботи обявел цитати зоз векшини вигледованьох о опасносци од сойових изофлавонох. То длугока застрашуюца и детальна статя у хторей винешени таки становска: „Токсичне дійствоване изофлавону на животинї перши раз скруцело повагу науковей засдніци на факт же сойово изофлавони приводза до поремеценя ендокриней системи... При шицких по нешкада тестирах животиньских файтох пришло до значных негативных дійстввох на ендокрину систему.

Єдноставнейше поведзене, то значи же соя може очкодоваць вашу шліжинкову систему, а кед вона не роби як треба то вам драстично очкодує здраве. Окрем того: „Сойово изофлавони звакшую ризик од зявіowanя рака перши... Сойово изофлавони приводза до поремеценя менструалного циклусу цеком и ище по трох мешацох по уношенню до организму... Концентрация ганистейну хтора ше находзи у продуктох зоз сої достаточна же би порушала клітінки на початкох клітінкового дзеленя... И snue застараносць же жени хтори єдза изолати сойових бильчикох частейше охорюю од епителиялней гиперплазії.“

*На руски преложела Вера Павлович
Жрицло интернетски боки*

Змист – Sadržaj

Отримани пияти меншински виберанки	5
У гледаню Руснацох	9
Живот пошвецени рускому еству и култури	17
КУД Руснацох Осиек през 2019. рок	30
Найвецей наступи зоз тамбуровим оркестром	35
КУД „Яким Гарди“ Петровци 2019. року означело 100. рочніцу культурней діялносци	41
Активносци культурно-уметніцкого дружтва „Яким Говля“	
Миклошевци за 2019. рок	48
Манифестації КД Рушняк ПГЖ	54
Хасновите виполньоване шлебодного часу – мальоване у акварел техніки .	58
Госцоване Катедралного хору з Ужгороду у Риєки и Крижевцох	60
10 rusinskih autora djeće poezije koje morate pročitati barem jednom u životu .	65
Учене од самого себе	69
Цо то Шантовка?	74
Дунай и шаш – Dunav i šaš	77
Povratna karta – Повратна карта	78
Владимир Провчи – Ошмих наздаваня	79
Da se ne zaboravi	83
Petrovci	98
Crkva	133
Škola	143
Млади Руснак у Ирской	153
Припознавац правилно знаци часу меноване о. Милана Стипича за апостолского администратора Крижевской епархии	159
Соя - опасна за живот?	165

КУД Осиф Костелник у Радошу на Дню националних меншинох ВСЖ

Томислав Рац у монодрами Политикум Рутенорум

Округли стол Сојузу Русинох РГ 2019. у Ораховици

